

Coperta de D. Ionescu

Erskine Caldwell

THE COMPLETE STORIES OF ERSKINE CALDWELL

Little, Brown & Company, New York 19 5 5

ERSKINE CALDWELL

MOARTEA UNEI HAIMANALE

traducere și note:
IOAN COMȘA

1961

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

Prefață

Răspândite pe câteva continente, reclamele pentru coca-cola ori pentru filmele care se petrec în apartamente vaste, cu telefoane albe, fac elogiul vieții americane, o înfățișează zâmbitoare și ușoară, ca fotografiile de pe copertele revistelor de mare tiraj.

Literaturii realiste îi revine menirea de a arăta adevărul ascuns sub imaginea convențională. Astfel de documente aspre sânt numeroase în proza, poezia și teatrul american de azi. Corespund cu numele cele mai reprezentative, de la Hemingway, Faulkner și Steinbeck la Richard Wright sau Arthur Miller. Nuvelistica lui Erskine Caldwell se înscrie în acest vast proces de demistificare.

Caldwell se apropie de șaiszeci de ani și are notorietate mondială. S-a născut în 1903, în statul Georgia, în sudul Statelor Unite. Ca și Twain, London, ori Steinbeck, a ajuns și el unul dintre muncitorii nomazi pe care i-a descris, a muncit pe câmpurile de bumbac pentru un salariu de foamete, fixat de bunul plac al proprietarilor. A lucrat într-o fabrică de cherestea, a fost chelner într-un restaurant de noapte, ba chiar fotbalist profesionist. Datele lui biografice reproduc multe detalii din existența lui Martin Eden, personajul autobiografic al lui Jack London. Ca și Eden, a reușit până la urmă să sfredească armura de indiferență a redactorilor de magazine.

Căci în Statele Unite revista pur literară e o raritate, și principalele debușee periodice pentru literatură rămân magazinele.

Ideologic și estetic, proza lui Caldwell poartă amprenta acestor experiențe și a anilor în care a fost scrisă. Prima culegere de schițe, *American Earth* („Pământ american”), datează din 1931, an de vârf al celei mai teribile crize ciclice din secolul nostru. Dar faptele nu se referă numai

la acești ani deosebit de grei. Culegerile următoare: *We Are the Living* („Noi sântem cei vii”) - 1933, *Kneel to the Rising Sun* („În genunchi, cu fața spre soare”) - 1935, *The Courting of Susie Brown* („Cum am cucerit-o pe Susie Brown”) - 1952 - nu îndulcesc imaginea, chiar dacă grotescul capătă o pondere superioară. Căci există în proza lui Caldwell contraste de fapte și tonuri care reproduc contrastele violente ce se întâlnesc într-un mare stat imperialist. Registrul lui Caldwell trece de la gingășie la grotesc și la dezvăluirea aspectelor celor mai crunte din realitatea capitalistă. Spre deosebire de *Martin Eden*, Caldwell n-a ieșit din lupta cu viața ostenit, blazat. Și-a păstrat vitalitatea de fecior voinic al Sudului. Știe să înregistreze cu delicatețe primele licăriri de dragoste la un adolescent și să se revolte în fața negării omului și umanului care însoțește capitalismul, se naște din el. Dar simpatia sau revolta se descifrează din fapte notate cu aparentă reținere. Modul de a scrie al lui Caldwell se înrudește cu cel al unui grup de mari scriitori americani, cu Hemingway și cu Steinbeck. Proza lui cuprinde un minim de analiză directă și de comentariu. E o literatură de notație a faptelor, acțiunilor și gesturilor și se ține cât mai aproape de concretul senzației. Dar ca și la Steinbeck sau Hemingway, nuvelistica lui Caldwell nu degenerază într-un nou naturalism, într-un sec proces-verbal literar.

Caldwell a scris schițe, nuvele și romane. Există între ele o denivelare mai de mult remarcată în critică. Romanele - destul de numeroase - rămân partea cea mai puțin interesantă a operei. Autorul nuvelilor *Moartea unei haimanale* ori *În genunchi, cu fața spre soare...* în stare să condenseze în câteva pagini tragicul unei existențe, hu pare a avea suflul și capacitatea de a construi, cerute de roman. În acest din urmă gen, concesiile făcute artificialului, riscul manierizării se simt mai mult. Aceasta în special în mai multe romane scrise după 1940. Opoziția între nuvelistică și romane nu e firește tranșantă, de la alb la negru. Există și schițe în care domină pitorescul

mizeriei, voalând semnificațiile critice. Iar într-un roman ca *Drumul tutunului* grotescul lasă să se perceapă condiția de existență a fermierului ros de sărăcie, pentru care un sac cu napi înseamnă un bun demn de orice sacrificiu. În același roman, grotescul personajelor imbecilizate de mizerie și înapoiere începe să fie valorificat în sine, căutat cu insistență.

Schițele și nuvelele scurte sânt domeniul în care Caldwell se mișcă cu o mai mare siguranță. E un gen care, în literatura americană, are tradiții strălucite. Poe, unul dintre cei care au creat schița - *short story* - a pus, pe bună dreptate, dezvoltarea ei în legătură cu „o epocă în care oamenii au nevoie de jurnalism în loc de dizertații”. Istoria literară n-a confirmat prevederile lui Poe, după care schița avea să ia locul scrierilor voluminoase. Dar sânt îndreptă țite observațiile lui cu privire la capacitatea scriitorului de a ghidi prin schițe „mai repede... cu mai multă precizie, cu mai multă metodă și mai puține excrescențe”.

Într-un gen care corespunde mai mult decât romanul posibilităților sale scriitoricești, Caldwell a făcut să trăiască oameni și întâmplări din Sud, partea Statelor Unite în care împrejurări economice și istorice speciale accentuează contradicțiile generale ale capitalismului, le adaugă cea mai puțin travestită teroare rasială.

Este o lume pietrificată în ignoranță și plictiseală. Burghezia puritană din orașele americane de provincie are tradiții binecunoscute în rezistența la cultură.. Într-un asemenea oraș de provincie a avut loc acum vreo trei decenii faimosul proces al unui profesor universitar, învinuit că a jignit biserica și religia, predând studenților darwinismul. Dar în orașelele descrise de Caldwell - de fapt niște sate mai mari - aerul e și mai stătut, oamenii mai închistați în prejudecăți. Arta e reprezentată de filmul

*western*¹ ori de dansatoarea de *hoochie-coochie*², știința de „doctorul” ambulant, șarlatanul care vinde tonice și hapuri miraculoase. Effie, fata de măritat, e atât de fascinată de aureola savantă a profesorului, vânzător de tonice „din ierburi indiene”, încât nu se dă în lături de la niciun mijloc pentru a-l ademeni la căsătorie, în competiția pentru postul de inspector financiar ori de diacon, ies caricatural la iveală moravurile electorale americane. Gus își asigură locul de inspector oferind pepeni alegătorilor. Apiică aceeași metodă pentru postul de diacon. Și când, amețit de alcool, i se întâmplă să confunde cântăreața din corul bisericii cu dansatoarea de bâlci, Gus își continuă prin fereastra închisorii retorica electorală: „Mergeți la casele voastre și chibzuiți, dragi prieteni... iar în ziua alegerilor veniți la urne cu întreaga familie, pentru ca Gus Streetman să obțină o majoritate zdrobitoare”.

Toate acestea sânt tratate într-un grotesc justificat. Dar în alte nuvele aflăm o lume unde exploatarea are loc mai cinic, în care mizeria și contrastele sociale vin să dezmință mitul prosperității americane. În aceste nuvele, mai mult decât oriunde, dincolo de notația reținută se percepe mânia omeniei batjocorite. Acesta e tonul schiței *Moartea unei haimanale*. Un domn elegant a călcat cu automobilul un vagabond. Susținut de bastonul *policeman*-ului, el poate afirma că haimanaua se preface doar. E semnificativ că această schiță, în care, deși vag, se pomenește de schimbări sociale radicale, a apărut în revista americană progresistă *New-Masses*.

Este una dihtre prea puținele date când Caldwell, măcar printr-o aluzie, lasă să se întrevadă necesitatea luptei organizate a exploataților. Căci aceasta e – în raport cu epoca în care au fost scrise și cu atitudinea mai netă a altor scriitori – slăbiciunea principală a felului cum

1 Filme de aventuri, a căror acțiune se petrece în vestul Statelor Unite.

2 Dans obscen.

scriitorul înțelege ceea ce descrie. Steinbeck ne înfățișează, deși nu totdeauna cu claritate, muncitori m „lupta inegală”, ridicați împotriva teribilului aparat de teroare al burgheziei. La Caldwell perspectiva scriitorului pare adesea a nu depăși pe cea a personajelor sale care se zbat împotriva mizeriei și nu sânt în stare mai mult decit de o izbucnire izolată, înecată curând în amărăciune. În câmpul observației lui Caldwell nu intră ridicarea solidară a muncitorilor, nici figuri de felul lui Jim sau Mac, activiștii revoluționari din *Bătălia* lui Steinbeck.

Lumea asupra căreia Caldwell se oprește cu preferință e, ca și la Steinbeck, cea a fermierilor în luptă fără speranțe cu forțele sociale implacabile, cu băncile sau fiscul, ori a foștilor fermieri deveniți muncitori nomazi. Sute de mii de muncitori sezonieri rătăcesc pe drumuri, flămânzesc, nevoiți să accepte caritatea cu discriminări a unei bătrâne maniace care dă de mâncare femeilor dar nu și bărbaților (*Soț și soție*). Femeile lor nasc în drum (*Flori de câmp*), ca în satul românesc de acum câteva decenii, satul zugrăvit de Sahia în *Ploaia din iunie*.

Raporturile dintre proprietar și muncitorii agricoli păstrează un uimitor iz semifeudal. Pământurile se lucrează „în parte”. Dijma ajunge la o treime pentru muncitorul care lucrează cu uneltele lui, și la jumătate pentru *cropper*, muncitorul sezonier, fără unelte, în realitate, muncitorul e prins în lațul unor datorii fără sfârșit, și silit să accepte orice condiții, astfel că proporția la împărțeală crește în favoarea patronului.

Raporturile psihologice sânt adesea de la stăpân la slugă. Neorganizați, fără conștiință de clasă, unii dintre acești muncitori aflați la bunul plac al patronului, rămân mereu cu capul plecat. Pe tatăl lui Lonnie l-au mâncat porcii (*în genunchi, cu fața spre soare...*). Lonnie se mărginește să geamă și, paralizat de teroare, în fața stăpânului, nu e în stare decât să îngâne câte un început de frază: „Mister Arch, eu...”

În câte o povestire, Caldwell înfățișează personaje care nu acceptă, care schițează gesturi de împotrivire și demnitate. Asemenea personaje (Christy Tucker din *Sfârșitul lui Christy Tucker*, Clem din *În genunchi, cu fața spre soare...*) aparțin celor încătușați de o inimaginabilă teroare rasială – negri.

Se regăsește peste tot în schițele lui Caldwell condiția subumană pe care rasismul american o rezervă negrilor, mai ales în Sud. Și e o dovadă de discernământ că prozatorul integrează această condiție în procesul general de exploatare capitalistă. *Cropper*-ul negru trebuie să suporte alături de situația lui de *cropper* și apăsarea de nesuferit a sistemului de prescripții și prohibiții stabilit de rasism. În fața muncitorului negru, în fiecare patron se trezește proprietarul de sclavi. Pe Christy Tucker, boss-ul alb, Lee Crossman, îl osândește la bătaie pentru vina că a rupt rânduielile impuse de stăpân, că nu și-a făcut cumpărăturile în magazinul acestuia și și-a luat aparat de radio, deci pentru că nu vrea să fie ca ceilalți negri. Căci obsesia rasistului este ca nu cumva descendentul sclavilor să cuteze a cere aceleași drepturi ca albi, să nu-și conteste locul de *nigger man*¹

. Pe toate căile i se impune negrului să se resemneze la condiția lui de paria. Patronul alb îl izgonește din casă pe Abe Lathan și pune până la urmă să-1 aresteze. Lathan nu va găsi pe cineva să-1 apere pentru că avocatul Clark nu vrea să-i meargă vestea că e avocatul negrilor.

În evul mediu, cutumele stabileau un tarif precis, pentru asasinarea unui țăran. Nu-1 costa scump pe senior – câțiva bani. Pe patronul alb îl costă uneori mai ieftin uciderea unui negru. Lee Crossman îl împușcă pe Christy Tucker care nu s-a lăsat bătut.. Găsește ușor câțiva martori care să afirme că negrul l-a insultat. La fel de ușor se va justifica polițistul care a tras în Candy-Man Beechum. Și există instituția străveche și consacrată a

1 Denumire peiorativă dată negrilor de către albi segregacioniști.

linșajului. Strigoii linșajului bintuie prin schițe. Un zvon, aflat din a. Treia mână: negrul Will Maxie a fost impertinent cu fata unui alb. Micii-burghezi își lasă îndeletnicirile „măcelarul Tom Denny își părăsește prăvălia, și goana începe. După ce Will Maxie a fost aninat de un copac, mulțimea se întoarce destinsă acasă. Am aflat-o și din alte scrieri, o notează și Faulkner: linșajul are caracter festiv, umple un week-end gol și are loc cu predilecție sâmbătă după masă (*După-amiază de sâmbătă*). În astfel de împrejurări e cu atât mai semnificativ ceea ce consemnează mai multe schițe – atitudinea acelor negri care nu vor să-și accepte situația de negri și o revendică pe aceea de oameni. Christy Tucker o face cu un zâmbet cordial, încearcă încă să-și îmbuneze patronul. Clem din în *genunchi, cu fața spre soare...* a înțeles mai mult, și îndârjirea lui se adună, izbucnește. Fenomenul e larg. L-au observat și alți scriitori americani. În *Intruder in the dust (Necunoscutul din țărână)* de Faulkner, întâlnim un alt negru care nu vrea să se comporte ca un paria, nu zâmbește supus și aprobativ. Faulkner relevă cu finețe, prin tonul povestitorului, indignarea pe care această atitudine o provoacă printre albi din Sud. Primul prilej va fi bun pentru a se organiza linșajul rebelului. Faulkner rezolvă situația prin intervenția unui personaj – unchiul povestitorului – care exprimă vederile scriitorului, e adversar al segregării rasiale, dar partizan al tradițiilor sudiste. La Caldwell nu există rezolvare fericită și șubred motivată. Clem, care a îndrăznit să spună boss-ului adevărul în față, va fi linșat, pentru că Lonnie, tovarășul său într-o exploatare, nu și-a putut înfrânge teama de patron.

Au trecut mai bine de două decenii de când a scris Caldwell *In genunchi, cu fața spre soare...* și ceea ce era înainte reacție izolată a unui om a devenit o mișcare antisegregaționistă. E meritul scriitorului că a știut să vadă și să prețuiască personaje ca Clem, să osândească,

prin ele, rasismul – plaga capitalismului american.

Există în mai multe opere ale lui Caldwell de după 1940 o oarecare oboseală, mai frecvente alunecări în manieră. Forța critică e atenuată, cadrul social înainte atât de viu e mai vag. Poate că e o coborâre trecătoare. Oricum va evolua însă Caldwell, ceea ce a știut să spună în atâtea nuvele – mai ales în primele lui culegeri – rămâne.

Silvian
Iosifescu

PANTALONII DE CATIFEA

Două săptămâni după ce a vândut pe o mie două sute de dolari ferma de pe Back Road și după ce Mitchellii au luat-o în stăpânire, Bert Fellows băgă de seamă că-și uitase cealaltă pereche de pantaloni de catifea reiată sus, în podul casei. Când terminase de cărat mobila și boarfele la ferma lui de pe Skowhegan Road fusese absolut sigur că nu uitase nimic, dar în dimineața aceea, când a vrut să îmbrace pantalonii cei buni, nu i-a găsit nicăieri. Bert cumpăni două sau trei zile ce să facă, apoi luă hotărârea să dea o raită pe Back Road și să-i ceară voie lui Abe Mitchell să se repeadă în pod, să-și ia pantalonii de catifea reiată. Se cunoștea cu Abe de o viață și era încredințat că-l va lăsa să-i caute.

Abe tocmai potrivea o scândură nouă la prag când Bert, venind de pe șosea, intră în curtea fermei, întoarse o clipă capul, după care își văzu mai departe de treabă.

Bert nu deschise gura decât după ce Abe isprăvi de geluit treapta.

— Cum te mai simți, Abe? aruncă el sfios.

— Drace, mă simt totdeauna bine! răspunse Abe, fără a ridica ochii de la treabă.

Luându-și inima în dinți, Bert se hotărî să-i ceară

încuviințarea de a intra în casă. Mai așteptă însă până ce Abe fixă treapta, bătând cu ciocanul câteva piroane.

— Știi, Abe, mi-am lăsat niște pantaloni de catifea reiată undeva pe aici, zise el în chip de introducere. Așa-i că nu te superi dacă dau o fugă în pod să-i iau?

Abe lăsa ciocanul să cadă pe treaptă, își șterse gura cu batista și se-ntoarse către Bert.

— Încearcă numai de intră în casă, că te și dau pe mâna judecății! Cincizeci de perechi de pantaloni să fi lăsat în pod, și tot nu-mi pasă! Locul ăsta, cu clădirile și acareturile aflate pe el, l-am cumpărat și l-am plătit cu bani gheață, și nu îngădui nimănui să umble brambura pe aici! Dacă mi-o veni chef să te am musafir, te poftesc eu.

Scărpinându-se în creștet, Bert privi în sus, spre ochiul podului. Începea să-1 roadă părerea de rău că nu băgase mai bine de seamă când își mutase calabalâcul în Skowhegan Road.

— N-ai să faci nicio brânză cu ei, Abe, începu el să-1 descânte. De purtat, n-ai să-i poți purta, că-s mult prea mari pentru tine. Și, afară de asta, sânt ai mei.

— Ți-am spus o dată că nu ți-i dau, îi zise Abe, apucându-se din nou de lucru. Am socotelile mele în privința lor. Li păstrez, și gata!

Bert se-ntoarse pe călcâie și-o porni spre șosea, trăgând cu coada ochiului la podul unde-și lăsase pantalonii, spânzurați de un căprior. Apoi se opri locului câteva minute și se uită ținută la Abe, dar Abe bătea de zor piroanele în treapta cea nouă, fără a se sinchisi de privirile chiorășe ce i le arunca Bert. În cele din urmă, Bert o luă spre casă, întrebându-se cum avea să se descurce cu o singură pereche de pantaloni.

Când ajunse acasă, Bert fierbea. Îl ardea la inimă, în primul rând, chipul cum Abe Mitchell îl alungase de pe fosta lui fermă, dar cel mai mult îl ustura pierderea pantalonilor celor noi de catifea reiată. Se făcuse noapte, și el tot nu-și putea găsi astâmpăr. Se-nvârtea prin bucătărie vorbind de unul singur, frământându-se cum să

facă să ia pantalonii din stăpânirea lui Abe.

— La ce altceva decât la porcării te poți aștepta de la țafnoșii ăștia de democrați?! bombănea el într-una.

Jumătate de oră mai târziu, pășea grăbit pe șoseaua comunală, îndreptându-se spre fosta lui fermă. Așteptase ora la care Abe obișnuia să se culce, și acum o pornise cu gândul să pătrundă în casă și să urce în pod, pentru a-și redobândi pantalonii de catifea reiată.

Bert se apropie de hambar și, bâjbâind, caută fereastra care nu se închidea bine. Așa cum se aștepta, reuși s-o deschidă. Cu vreo doi sau trei ani în urmă avusese intenția s-o bată în cuie, dar acum era bucuros c-o lăsase în plata domnului. Se strecură în hambar și, prin magazia de lemne, intră în casă.

Când își lipi urechea de ușa camerei unde Abe se culcase, ca de obicei, în jurul orei nouă, acesta dormea dus, sforăind regulat. Cât despre soția lui Abe, se știa că de mai bine de douăzeci de ani era tare de urechi.

Bert găsi pantalonii fără nicio bătaie de cap. Cum ajunsese în pod și aprinse primul chibrit, în fața lui, agățați de un cui, atârnavu pantalonii. Se descălțase după ce sărise pe fereastra hambarului. Cum cunoștea locurile cu ochii închiși, nu întâm-pină, firește, nicio dificultate, nici la intrare, nici la ieșire. Iar de temut n-avea de ce se teme atâta vreme cât Abe continua să sforăie liniștit.

Într-o clipită ajunsese înapoi în hambar, unde, ținând pantalonii la subsuoară, se încălță la loc. Îi jucase o festă, nu glumă, lui Abe Mitchell! După asta, se întoarse acasă și se culcă.

A doua zi dimineața, Abe Mitchell opri mașina în dreptul fermei lui Bert, și coborî. Văzându-l pe fereastră, Bert ieși să-l întâmpine la ușă. Abe purta perechea cea nouă de pantaloni de catifea reiată, pantalonii despre care spusese c-are de gând să-i păstreze.

— Am să cer să te aresteze pentru că mi-ai furat pantalonii, îi comunică Abe când Bert deschise ușa. Dacă mi-i dai înapoi acum, pe loc, poate mă răzgândesc și nu

mai fac plângere. Depinde de tine.

— Din partea mea poți să faci ce poțestești, îi răspunse Bert. Am să-ți dovedesc la judecată că nu-s de loc mai prejos decât tine. Nu mă sperii eu așa ușor! Dă-i drumul, n-ai decât, pune să mă aresteze, dar, dacă te-or vârla la zdup în locul meu, să nu vii să bocești ca să mă pun chezaș pentru tine.

— Bine, zise Abe, roșu la față, dacă asta ți-e voia, *fac plângere. Chiar acum mă duc, depun plângere sub jurământ¹, scot mandatul, și până-n seară te și umflă și te bagă la pârnaie!

— De-or vrea să mă umfle, știu ei de unde să mă ia, spuse Bert și, închizând ușa, adăugă: Stau mai mult pe-acasă.

Abe ieși în șosea și se urcă în mașină. Porni motorul, dar, răzgândindu-se după o clipă, îl opri.

— Bert, strigă el, ia mai vin-afară oleacă! După ce-l iscodi un răstimp prin ușa pe care o crăpase puțin, Bert ieși în ogradă.

— De ce nu te duci să depui plângere și să scoți mandatul? Ce mai aștepți?

— Uite, Bert, m-am gândit să-ți propun ceva. Am scuti amândoi nu puține cheltuieli și pierdere de timp dac-ai vrea să mergi acuma la judecătorie; am economisi taxa cuvenită agentului care trebuie să se deplaseze ca să execute mandatul de arestare. Dac-ai vrea să mergi acuma la judecătorie și dacă n-ai avea nimic împotriva ca mandatul de arestare să fie executat pe loc, angaralele ar fi mult mai mici.

— Se vede treaba, Abe Mitchell, că mă socoti smintit! îi răspunse Bert. Oare-ți închipui c-am căpiat, să dau zece dolari la taxi să mă ducă la închisoare?!

Privindu-l pe Bert cu coada ochiului, Abe cân-tări ce avea de făcut.

1 în S.U.A. acțiunea penală poate fi pusă în mișcare de partea vătămată, sau de orice cetățean interesat. Plîngerile se fac sub jurământ.

— Uite, Bert, ce-ți propun eu, zise în cele din urmă. Urcă-te în mașină, te duc eu,. Și așa scutești cei zece dolari de taxi.

Bert scoase luleaua și punga de tutun. Abe îl aștepta să hotărască dacă acceptă sau nu propunerea. Băgând de seamă că nu-și găsește chibriturile, îi oferă un foc.

— Ești de acord, Bert? îl întreabă el, cu chibritul în mână.

— Nu mă zori, îmi trebuie timp de gândire. Abe tăcu și, aplecându-se, îi întinse chibritul.

Acesta se stinse, și Abe aprinse îndată un altul, pe care i-l dădu.

— Cred c-această mică înlesnire am să ți-o pot face, se pronunță Bert, în sfârșit. Așteaptă puțin, mă duc să-ncui.

Când Bert se-ntoarse la mașină, Abe porni motorul și apucă pe șoseaua ce duce la Skowhegan¹. Bert ședea alături de el și trăgea din lulea. În tot timpul călătoriei nu găsiră niciunul, nici celălalt să-și spună vreo vorbă. Nerăbdător să introducă plângerea și să-l vadă pe Bert arestat, Abe goni tot drumul cu maximum de viteză, fără să-și menajeze rabla.

Cum au ajuns, s-au dus de-a dreptul la judecătorie, unde, sub prestare de jurământ, Abe a depus plângerea, care pe loc i-a fost comunicată lui Bert. Șeriful²

îi conduse apoi în sala de ședințe, îl pofti pe Bert să ia loc în banca întâi și să aștepte. Șeriful le spuse că, fiind în stare de judecată, procesul avea să fie soluționat chiar în cursul după-amiezii. Abe găsi și el un scaun, pe care se așeză să aștepte.

Cam după vreo oră fu strigat procesul lui Bert. Cineva îi rosti numele și pronumele și-l pofti să se ridice în picioare. Abe, impasibil, aștepta să fie chemat să dea mărturie.

1 Orașel în statul Maine, din partea de miazănoapte a S.U.A., cunoscut ca citadelă a partidului republican.

2 În S.U.A., funcționar administrativ local, cu atribuții polițienești, însărcinat cu aducerea la îndeplinire a legilor și cu menținerea ordinii în comitate.

În picioare, Bert ascultă textul plângerii introduse împotriva sa. După ce se dădu citire plângerii, judele îl întreabă dacă se consideră „vinovat” sau „nevinovat”.

— Nevinovat, răspunse Bert.

Abe sări ca fript de pe scaun, agitând brațele.

— Minte! strigă el cât îl ținu gura. Minte! Mi-a furat pantalonii!

— Cine-i ăsta? întreabă judele.

— Partea civilă, omul care a făcut plângerea, îl lămuri grefierul. Persoana care pretinde că i s-au furat pantalonii.

— Am înțeles, dar dacă mai urlă o dată așa, îl arestez pentru că mi-a cauzat dureri de cap. Ar fi bine, cred, să i se explice în ce constă delictul de ultraj adus judecății, trebuie să fie vreun democrat și probabil că n-a auzit încă niciodată de delictul ăsta.

După ce bătu de câteva ori în masă cu ciocănelul, cerând să se facă liniște în sală, aplecându-se către Bert, judecătorul îl întreabă:

— I-ați furat acestui individ o pereche de pantaloni de catifea reiată?

— Erau pantalonii mei, începu Bert să-i povestească. I-am uitat în casa ce-am vândut-o lui Abe

Mitchell, iar când m-am dus de i-am cerut, a refuzat să mi-i dea. Nu i-am furat. Au fost ai mei tot timpul!

— Minte! răcni Abe Mitchell, sărind de pe scaun și frământându-se. Mi-a furat pantalonii. Minte!

— Zece dolari amendă pentru ultraj! spuse judele, arătând cu ciocănelul spre Abe, și apoi adăugă: Din lipsă de probe, judecata respinge acțiunea.

Abe se întunecă la față. Îl fixă mai întâi pe judecător, și apoi, rotindu-și privirea prin sala de ședințe, trecu în revistă asistența, formată din necunoscuți.

— Asta nu-nseamnă că mă obligați să plătesc zece dolari, nu-i așa? întreabă el furios.

— Nu, spuse judecătorul, ridicându-se din nou. Am făcut o greșală. Uitasem că ești democrat. Am vrut să

spun douăzeci și cinci de dolari.

Bert ieși în stradă și așteptă lângă mașină până ce Abe își plăti amenda. După vreun sfert de ceas, Abe ieși și el din clădirea judecătoriei.

— De, cred că trebuie să te duc și înapoi acasă, spuse așezându-se la volan și pornind motorul. S-ar cuveni însă să te las să te duci acasă cu taxiul.

Bert nu-i răspunse. Se așază alături de Abe și ieșiră din oraș, îndreptându-se spre casă.

Când ajunseră în fața fermei lui Bert, era aproape întuneric. Bert coborî și trânti portiera.

— Îți sânt cât se poate de îndatorat pentru plimbare, îi spuse el. De un an și mai bine aveam chef să dau o raită pe la Skowhkegan. Sânt bucuros, Abe, că m-ai poftit să te însoțesc, dar, zău, nu cred că merita să plătești douăzeci și cinci de dolari pentru asta!

Abe apăsă pe accelerator și, cu o zvâcnitură, porni mașina, îndreptându-se spre ferma lui. Bert rămase locului lângă cutia poștală, frecându-și mâinile de pantalonii de catifea reiată.

„Abe Mitchell ăsta ar trebui să aibă măcar atâta minte și să nu mai voteze cu democrații!” reflectă el intrând în casă.

HOȚ DE CAI

I

Nu, n-am furat calul cel bălțat al lui Lud Moseley.

Încerce ea, toată lumea, să mă scoată hoț de cai, dar cine mă știe poate mărturisi că, de când sânt, n-am avut nicio daraveră dintr-astea. Mister John Turner are să vă spună ce fel de om sânt eu. Una peste alta, nici că mai știu de câți ani lucrez la el. Cred că-i argățesc de când m-am născut, de când eram copil. Mister John știe că nu sânt omul să fur un cal. De-aia mai spun o dată: Nu, n-am

furat calul lui Lud Moseley, cum m-a învinuit el cu jurământ. Doar nu de asta am ajuns om în toată firea, ca să ies hoț de cai!

Alaltăseară, mister John mi-a dat voie s-o iau pe Betsy, iapa dumisale, și să mă duc cu ea unde aveam nevoie. Ii spuseseam că m-aș repezi prin apropiere, după o treabă, și mi-a dat încuviințarea s-o iau pe Betsy și să mă duc cu ea, cum mă duc în fiecare duminică seara de aproape doi ani de zile. Mister John m-a îndemnat chiar să pun tarnița, dar i-am răspuns că merg și pe deșelate. Mie chiar îmi place să nu pun pe cal decât frâul și dârlogii, altceva nu-mi trebuie. Așa se călărește cel mai bine și, afară de asta, acolo unde mă duceam numai de tarniță care să scârțâie sub mine nu duceam lipsă. Să nu vă-nchipuiți că pornisem după vreo potlogărie. Nu! Am fost după o trebușoară care mă privește numai pe mine și pentru care nimeni n-are dreptul să mă ia la refec. Duminicile mă duceam mai întotdeauna cu calul înșeuat, dar alaltăseară, fiind joi, am încălecat pe deșelate.

Mister John Turner are să adeverească, socot, că nu sânt eu omul să plec așa și să mă vâr în belea. Poftiți de-1 întrebați pe mister John despre mine! Mă cunoaște de când sânt, și niciodată nu i-am pricinuit vreo supărare nici lui, nici altcuiva.

În seara aceea, după cină, când am scos-o pe Betsy din grajd, mister John a ieșit în ogradă și m-a mai îndemnat o dată să iau tarnița. Drept să spun, Betsy e cam ciolănoasă, dar nu de asta mă sinchiseam. I-am răspuns însă că-mi place să călăresc pe deșelate. Mi-a spus atunci că dumnealui îi e totuna și, dacă nu mă tem c-am să mă trezesc tăiat în două de spinarea ei ca fierăstrăul, n-am decât. Și nu s-a mai dezlipit de-acolo; a stat și a mângâiat coama iepei, așteptând, pesemne, să spun de bunăvoie unde mă duceam, fără să mă întrebe el. Știa însă foarte bine unde, doar știa totul despre mine. Bănuiesc c-avea poftă să facă haz pe socoteala mea, dar nu i-a mers, pentru că n-am suflat niciun cuvânt despre locul unde

voiam să mă duc. Așa încât mi-a spus că n-am decât să călăresc pe deșelate dacă-mi place, iară eu am deschis porțile și, ieșind pe șosea, m-am îndreptat spre răscruce, către Bishop's Crossroads.

Asta s-a întâmplat alaltăseară, adică joi. Deși se întunecase de-a binelea, când m-am depărtat, l-am văzut pe mister John rezemat de stâlpul porții, uitându-se după mine. Lucrasem toată ziua la plug, pe țarina proaspăt deștelenită, și eram frânt de oboseală. Asta-i una din pricinile pentru care nici n-am pornit-o la galop, cum porneam în fiecare duminică seara. Am luat-o la pas, domol, lăsând-o pe Betsy în voia ei, pentru că, la urma urmei, nici nu eram așa grăbit. Aveam înaintea mea aproape două ceasuri ca să străbat trei mile¹, trei mile și ceva. De aceea am și pornit-o domol.

II

Știe toată lumea că eram în vorbă cu mezina lui Lud Moseley, cu Naomi. La dansa mă duceam în seara aceea. Dar nu puteam să mă arăt decât după nouă și jumătate. Lud Moseley nu-mi îngăduia să-i calc pragul ca să stau de vorbă cu fata lui decât o dată pe săptămână, duminică seara, iar alaltăseară fusese joi. Am mai fost eu și în alte rânduri, de trei sau de patru ori, s-o văd și joi seara, dar fără știrea lui Lud Moseley. Naomi m-a poftit să vin joi seara. De aceea m-am dus, deși Lud Moseley mi-a spus lămurit că nu vrea să mă vadă pe acolo decât o dată pe săptămână. Naomi m-a poftit totuși să vin, și de fiecare dată a ieșit să mă întâmpine în ogradă, lângă leagăn, sub copaci.

Că n-am nimic cu el poate să adeverească și mister John Turner. Drept să spun, nu mi-e din cale-afară de

¹ Măsură de lungime, folosită în tarile anglo-saxone, egală cu 1,609 km.

drag, asta însă nu-i de mirare, și știe el de ce. Să nu vezi decât o dată pe săptămână fata pe care o îndrăgești, cum o îndrăgesc eu pe Naomi, e cam puțin. Presupun că m-o fi îndrăgind și ea un pic, altfel nu m-ar pofti să vin și joi seara, cu toate că Lud Moseley mi-a spus să nu vin decât duminică. Pasămite, Lud Moseley se teme că, de-aș veni de mai multe ori, s-ar putea să ne intre-n cap și să nu ne mai poată împiedica să ne luăm. De-aia a spus el să nu le calc pragul decât o dată pe săptămână, duminică seara.

Acuma umblă să mă bage la răcoare pe vreo douăzeci de ani, sub cuvânt că i l-aș fi furat pe Lightfoot, calul lui bălțat. După câte cred eij, știe bine că nu i-am furat calul, dar socotește c-are acum prilej să se descotorosească de mine până o izbuti s-o mărite pe Naomi după altcineva. Cel puțin așa-mi închipui eu, căci chiar și oamenii din partea locului, care nu mă cunosc decât din auzite, știu că nu sânt hoț de cai. Mister John Turner mă cunoaște însă bine. Lucrez la el de atâta vreme, încât a vrut, ca să zic așa, să mă socotească drept om de-al casei, dar nu l-am lăsat.

Așadar, alaltăseară, adică joi, am pornit călare pe Betsy, fără șa. Cam la o milă depărtare de casă, m-am oprit pe malul râului și am stat o bucată de vreme. Când m-am uitat din nou la ceas, era tocmai nouă. Am încălecat iar și am pornit spre ferma lui Lud Moseley. În jurul casei și al gardului nu se vedea nicio mișcare; se așternuse liniștea. Era tocmai ceasul la care Lud obișnuia să stingă lumina și să se culce. M-am dus până-n fața porților grajdului, cum mă duceam în fiecă joi seara. Sus, unde dorm Naomi și sora ei mai mare, Mary Lee, mai era lumină. Potrivit socotelilor noastre, la nouă și jumătate Mary Lee ar fi trebuit sau să fie dusă la întâlnire, sau să fie gata de culcare. Privind sus la fereastra lor, am zărit-o pe Naomi trântită de-a curmezișul patului, și pe Mary Lee lângă ea, istorisindu-i de zor. Nu era a bine, pentru că, ori de câte ori Mary Lee o silea pe Naomi să, se dezbrace și să se culce înaintea ei, Naomi întârzia cu un ceas, sau și

mai mult, fiindcă nu putea să părăsească odaia până nu se culca Mary Lee. Trebuia s-aștepte ca Mary Lee să adoarmă, și-abia pe urmă să se dea jos din pat, tiptil, să se-mbrace pe-ntu-neric, să coboare în ogradă și să vină la locul de întâlnire, lângă leagăn, sub copaci.

III

Călare pe Betsy, am stat locului vreo zece, cincisprezece minute, așteptând să văd cum o scoate la capăt Naomi cu soru-sa. După părerea mea, Mary Lee, dacă i-am fi împărtășit taina noastră, nu ne-ar fi dat de gol. Naomi, însă, nu știu de ce. N-a vrut să se dea pe mâna ei. Mai știi, s-ar fi putut totuși să ne facă bucata și să se ducă glonț la Lud Moseley, să ne pârască, iar rizicul ăsta n-am vrut să ni-l luăm.

Am văzut după o bucată de vreme că Naomi se ridică de pe pat și începe să se dezbrace. Am înțeles îndată că, până să poată veni la întâlnire, aveam de așteptat un ceas, ori un ceas și mai bine. Luna începuse să se înalțe, și peste puțin, în fața grajdului, avea să fie lumină ca ziua-n amiaza mare. De obicei deschideam porțile și o siobozeam pe Betsy în curte, unde o lăsam în voie, dar alai-tăseară mi-a fost frică. Dacă Lud Moseley s-ar fi dat jos din pat, să bea o gură de apă sau pentru altceva, și dacă, aruncând o privire spre grajd, s-ar fi întâmplat cumva să vadă un cal în curte, ori avea să creadă că vreunul din caii lui a scăpat din grajd și avea să iasă ca să-1 lege de stănog, ori avea să miroasă că am venit. Afară de asta, dacă s-ar fi apropiat de Betsy, ar fi văzut că nu era iapa lui, și atunci pe loc mi-aș fi luat răsplata! De aceea, am deschis binișor ușile grajdului, după aceea am tras-o pe Betsy înăuntru și am împins-o în prima despărțitură pe care am nimerit-o în întuneric. N-am îndrăznit s-aprind vreun chibrit, căci n-aveam cum ști

dacă în clipa aceea Lud Moseley n-avea să se uite pe fereastră și să vadă flăcăruia. Am băgat-o deci pe Betsy în despărțitură și, închizând la loc ușile, am ieșit în curte, s-aștept până ce Naomi avea să se strecoare afară și să mă caute la leagăn, sub copaci.

Să fi fost ceasul douăsprezece și jumătate sau unu când m-am gătit să mă-ntorc acasă. Luna se pitise sub nori, și în grajd era întuneric beznă. Nici mina nu mi-o vedeam, așa de deasă era întunecimea. Fiindu-mi și de rândul ăsta frică s-aprind un chibrit, m-am furișat înăuntru și, dibuind prin întuneric, am deschis câespărțitura și m-am apropiat, ca s-o scot pe Betsy. Nu vedeam nimic și, când am dat cu mâna peste grumazul iepei și n-am găsit frâul, mi-am închipuit că și l-o fi scuturat, cum obișnuia ori de câte ori o lăsam s-aștepte prea mult. Să-ncalec și s-o pornesc spre casă fără frâu, n-am cutezat, căci mă temeam ca nu cumva, sperindu-se de ceva în băătăură, Betsy să-și ia vînt și să-l trezească pe Lud Moseley. Am căutat deci pe jos, dar frâul, nicăieri. M-am ridicat și, bâjbâind pe stănog – pentru că, cine știe, poate, de zăpăceală și tulburare, îi voi fi scos eu însumi frâul la venire – am dat peste un frâu atârnat acolo. După ce l-am trecut peste capul iepei, am tras-o afară. Am străbătut ograda și am ajuns la poartă pe dibuite, căci bezna era de nepătruns. Ajuns pe șosea, am încălecat și am pornit-o la trap spre casă, fără să mai întârzii nicio clipă în preajma fermei lui Lud Moseley.

Umbletul iepei mi s-a părut cam ciudat, căci nu știu cum se legăna și mă arunca ba într-o parte, ba într-alta, mai ales că, neavînd șă, nu mă puteam ține de oblînc. Nu mă gîndeam decît cum să fac să mă depărtez cât mai iute de locurile acelea și să nu m-ajungă careva din urmă, așa că nu mi-a mai stat mintea la umbletul iepei. Am ajuns însă cu bine acasă și, după ce i-am scos frâul, am băgat iapa în grajd. Trebuie să fi fost ceasul unu sau două.

A doua zi, după gustarea de dimineață, pe când mă

găteam să prind catării și să-i înham la plug, să plec iarăși la țarina cea nouă, iată că se ivesc pe șosea, trap-trap, venind dinspre oraș, Lud Moseley, însoțit de trei sau patru călăreți, printre care și șeriful, care, cum ajung aici, descăleca și își priponesc caii la scară. Mister John iese din casă, îl bate pe spate pe șerif și îi povestește o snoavă. După ce au stat de glume aproape o jumătate de ceas, șeriful îl întrebă pe mister John de mine, că unde sânt. Mister John îi răspunde că tocmai mă gătesc să ies la lucru, la țarina cea nouă, pe care o semănasem cu porumb în primăvară; atunci șeriful îi spune că are mandat împotriva mea. „Dar pentru ce, 1-a întreat mister John, în glumă sau cu temei?” Iar șeriful i-a spus: „Pentru că 1-a furat pe Lightfoot, calul cel bălțat al lui Lud Moseley”. Pe mister John îl pufni râsul, căci era încredințat că nu putea fi vorba decât de o glumă, dar șeriful scoase hârtia și i-o arată. Mister John, căruia tot nu-i venea să creadă, i-a spus c-o fi o greșea] ă la mijloc, pentru că nu eram eu omul să fur un cal. Mister John știe că nu sânt hoț de cai. De când sânt pe lume n-am avut niciun fel de daraveri dintr-astea.

M-au umflat și m-au dus la oraș, unde m-au aruncat în arestul șerifului, zăvorându-mă într-o celulă. Știam bine că nu furasem calul lui Lud Moseley și nu mi-era cătuși de puțin frică. Îndată după ce m-au adus în oraș, au încălecat și s-au întors la fermă; șeriful a intrat în grajd și, ce să vezi, în despărțitură lui Betsy 1-a găsit pe Lightfoot, calul cel bălțat al lui Lud Moseley! Mister John susținea sus și tare că trebuie să fie o greșeală la mijloc, pentru că, pe de o parte, știa că n-am furat calul, iar, pe de altă parte, nu eram eu omul să fac una ca asta! Totuși, calul cel bălțat, Lightfoot, se afla în grajd, iar frâul lui, atârnat de stănog. S-au dus la ferma lui Lud Moseley, unde au măsurat urmele din fața grajdului și au găsit frâul lui Betsy. Lud Moseley spune c-aș fi venit la fermă călare pe iapa lui mister John, că apoi aș fi lăsat-o slobodă, că i-aș fi pus frâul lui Lightfoot și aș fi plecat cu el. Dar cum de-a

ajuns frâul în grajdul lui mister John, asta n-a putut nimeni să lămurească. La grajdul lui Lud Moseley ușa n-a fost încuiată și n-a fost spartă. Se vede treaba că n-am închis-o tocmai bine după ce am băgat iapa înăuntru, căci altfel nu știu cum ar fi reușit Betsy să iasă și să se întoarcă singură acasă.

Lud Moseley se laudă c-are să mă trimită douăzeci de ani la răcoare, de unde n-am să-i mai pot încurca socotelile în privința mezinei sale, Naomi. Vrea s-o dea după un văduv, care-și are ferma dincolo de Bishop's Crossroads, o fermă cu douăzeci de pluguri și o casă mare, albă, cu cincisprezece odăi. Mister John Turner spune c-are s-angajeze pe ăl mai bun avocat din oraș să mă apere, dar nu cred c-are să ajute la cine știe ce, dat fiind că în ograda lui Lud Moseley s-au aflat urme lăsate de pașii mei și dat fiind că Lightfoot a fost găsit în grajdul lui mister John.

Dac-aș vrea să scap cu orice preț, cred c-aș * buti să ies din beleaua asta. Dar nu vreau, și-a*. Însemna s-o pun pe Naomi în mare încurcătură, căci, de, n-ar fi frumos să m-apuc și să povestesc că pentru a mă întâlni cu ea am fost la fermă, că pe Betsy am băgat-o în grajd să stea liniștită, și pe Lightfoot l-am luat numai din greșeală, fiindcă era întuneric și mă grăbeam. Ar însemna ca Naomi să fie strânsă cu ușa și să mărturisească la judecată că în fiecare joi, după ce adormea toată lumea din casă, avea obicei să se strecoare afară pentru a se întâlni cu mine, și, de, n-ar fi frumos! într-o bună zi, cine știe, s-ar putea să-i vină pofta să nu se mai mărite cu mine, ci cu vreun altul, și atunci, vedeți dumneavoastră, ar avea nume rău, fiindcă a vorbit cu mine și fiindcă, pentru a se întâlni cu mine, s-a furișat din casă la ceas de noapte.

Naomi e incredințată că nu sânt hoț de cai. Știe cum s-au întâmplat lucrurile și știe că pe Lightfoot, calul cel bălțat al lui Lud Moseley, l-am luat din greșeală, în întuneric, și, numai fiindcă-am uitat să trag zăvorul de la ușa grajdului, Betsy a putut să iasă și s-a întors singură

acasă.

La judecătorie, Lud Moseley s-a grozăvit, către cine vrei și cine nu vrei, c-are să-mi facă vânt pe vreo douăzeci de ani, ca s-o poată mărita pe Naomi cu fermierul ăl vădov, care are douăzeci de pluguri. Pare-mi-se că Lud Moseley e încântat că m-a prins în laț, și se prea poate să izbutească a mă trimite la răcoare mai înainte ca Naomi să aibă ■ilejul să spună cum stau lucrurile cu adevărat. XMă îndoiesc însă c-ar spune tot ce știe, chiar de ^ar ivi prilejul. Toată lumea știe că nu-s decât argat la mister John Turner, și m-am gândit că, la urma urmei, s-ar putea întâmpla ca Naomi să nu poată spune deschis tot ce știe.

I-aș spune și eu șerifului cum s-a iscat încurcătura, dar nu vreau s-o amestec pe Naomi. De mi s-ar fi întâmplat treaba asta nu alaltăseară, adică nu într-o joi, ci duminică, poate c-aș... dar de, tot n-ar fi frumos, asta-i, și basta!

Dacă o să vină însă Naomi, la oraș și o să spună ce știe, n-am s-o opresc, căci asta ar însemna că vrea să vorbească și e hotărâtă să se cunune cu mine.

Dar dacă nu vine și-i lasă pe Lud Moseley și pe fermierul vădov să mă înfunde pe douăzeci de ani, n-o să am încotro, și basta!

Totdeauna i-am spus lui Naomi c-aș face orice pentru ea, și cred că acum voi avea prilejul să-i dovedesc că mă țin de cuvânt!

CUM A CUCERIT-O PE SUSIE BROWN

Jumătate de ceas după ce soarele coborâse sub linia orizontului, acolo, departe, pe celălalt mal al Mississippiului, Sampson Jones umbra zorit pe șoseaua colbuită, îndreptându-se spre Elbow Creek, unde Susie Brown locuia, singură-singurică, în casa din spatele dâmbului. Ducea o cutie de carton, pe care o schimba dintr-o mână într-alta fiindcă era grea.

Când ajunse gâfâind în capul ultimei costișe, în fața dâmbului, zări fereastra lui Susie luminată de pâlpâirea lămpii, și asta îl îndemnă să iuțească și mai tare pasul.

În casă, Susie strângea vasele. Îngâna o melodie și, ici-colo, gonea fluturii de noapte, care zburau în odăiță dând târcoale luminii.

După ce zornăi ivărul ruginit de la poartă, Sampson își ridică pantalonii, trăgând de betelie. Niciodată nu-i păruse Susie mai ispititoare.

— Ești mai dulce ca zahărul, fetițo! strigă el pe fereastra deschisă.

Susie se-ntoarse, speriată. Scăpă din mână tigaia pe care-o ștergea, și aceasta căzu cu mare zgomot pe plită.

— Iar ai venit, Sampson Jones?! izbucni ea cu glasul sugrumat de spaimă. Ce mai poștești? Ce cauți aici deval?

Apoi, neputând să mai vorbească, se opri să-și facă vânt, pentru a-și veni în fire.

— Asta, dulceațo, ai aflat-o de la începutul începutului, zise el ridicând de jos cutia cea grea și așezând-o la vedere, pe pervazul ferestrei. Hai, lasă, ce te mai prefaci! N-are niciun rost să mă chiniești ca și cum n-ai ști de ce vin...

Susie cercetă cu luare-aminte cutia de carton, întrebându-se ce-o fi înăuntru. Cutia o făcu să șovăie.

Până în ziua aceea Sampson se înfățișase de trei ori în petit la ea, și tot cu mâna goală.

— Nu[^]mi pierd vremea cu pârliti și pirpirii, sau cu flușturatici ca tine! zise ea după un timp, în-toroând spatele cutiei ide carton.

— Gata, m-am lăsat de fleacuri, dulceațo! răspunse el pe loc. Nu mă mai țin de fleacuri!

Susie atârână cârpa de vase pe frânghia întinsă peste plită, și cu coada ochiului se privi în oglinda de pe poliță. Apoi, pășind agale, se apropie, scriu-tând bănuitoare cutia de carton și pe aducătorul ei.

— Când m-oi hotărî să-mi iau bărbat, apăi să știi că-mi

iau bărbat ca lumea! se oțărî ea, mă-surându-1 cu dispreț. Nici prin minte nu-mi trece să fac nuntă cu un calic!

Privind-o în față pe tânăra cea oacheșă care⁴ ocăra, Sampson rânji, sigur de el.

— Ei, fetițo, știi tu ce-am făcut?

— Ce, ce-ai făcut? îl întrebă Susie cu o curiozitate simțitor sporită.

— M-am cântărit adineauri, înainte de-a porni, și trag taman două sute zece funți¹

Săltă un picior pe pervaz, gata să încalece fereastra, dar Susie li dădu un brânci, de căzu de-a berbeleacul în ogradă.

— Eu cântăresc bărbații pe cântarul meu, bombăni Susie. Nu te cred, cum nu cred spusele unui nătărău care-mi iese în cale întâia oară.

— Ce rost ar avea, dulceățo, să mă laud și să-ți torn minciuni despre mine? Întrebă el cu mâhnire. De ce ți-o fi plăcând să te repezi și să vorbești așa?

— De-aia, pentru că nici pe departe nu cântă-rești două sute de funți! răspunse ea înțepată. Știu bine ce fel de bărbat am sănmi caut când mi-o veni și mie chef să mă mărit, și află că nu unul ca tine am de gând să-mi caut! Să nu-ți închipui cumva că ploconul pe care mi l-ai adus în cutia asta, oricare ar fi el, ar putea să-mi mute gândul! Se opri o clipă să răsufle și apoi îl întrebă: Sampson Jones, ai auzit ce ți-am spus?

— Am auzit, dulceățo, am auzit... Numai c-aș fi tare amărât, din cale-afară de amărât, dac-ai face o greșeală din care să ți se tragă nu știu ce ponoase...

Apleeându-se pe fereastră, Susie se uită țintă la cutia ce-o ținea sub braț.

— Dac-ai ști ce ți-am adus, cred că ai vorbi altfel. Atfta ați pot spune: ți-am cumpărat un lucru frumos, dulceățo! Tocmai de la magazinul lui Bob Bell, de la răspântia a

1 Pfund (sau funt) – măsură de greutate, folosită în țările anglo-saxone, egală cu 453,592 grame.

mare, ți l-am adus.

Susie mai privi o dată cutia, și apoi, după ce se îndreptă de spate, îl măsură din nou pe Sampson din cap până-n picioare. Bine legată cu o sfoară groasă, galbenă, cutia de carton strălucea albă, ispititoare în bătaia lunii. Numai să fi întins brațul, și ar fi putut s-o apuce!

— Câți funți spuneai că ai? întrebă ea, fără a înceta să-4 cântărească din ochi.

— Ți-am spus, dulceato, două sute zece, zise el, prinzând curaj. Nu pricep de ce-ți închipui că nu ți-aș spune tot adevărul, și numai adevărul...

Sampson o urmări cu privirea, întrebându-se dacă măcar de astă dată avea să-l creadă. De șase luni tot bătea drumul ăsta, ca s-o vadă, și-n tot timpul petrecut aici o curta neîncetat, căutând în fel și chip s-o înduplece să se mărite cu el. Reușise, e drept, de câteva ori s-o prindă în brațe și să-și petreacă o clipă brațul pe după mijlocul ei, sau s-o mângâie în treacăt pe gât, dar de obicei Susie îl ținea la distanță, nu4 poftea în casă, ci-l lăsa să se așeze pe jos, în ogradă, și sta de vorbă cu el de la fereastra ce da spre cerdac.

Argumentele lui cele mai meșteșugite se dovediră zadarnice; Susie repeta într-una că n-ave a să se mărite decât după un bărbat care cântărește cel puțin două sute de funți, dacă nu și mai mult.

Pân-a începe s-o curteze pe Susie, Sampson nu reușise niciodată să depășească o sută șaizeci de funți. Acum, după ce vreme de șase luni înghițise șunci întregi și munți de fasole, câștigase, în sfârșit, treizeci de funți. În luna din urmă constatase însă că, oricât se îndopa, nu reușea să mai pună niciun singur funt peste o sută nouăzeci. Dimpotrivă, de supărat ce era din această pricină, slăbea văzând cu ochii. Era disperat.

Cât stătuse el cinchit în fața ferestrei, Susie o ștersese. Înconjurând casa, Sampson dădu fuga în față. Susie ieșise în cerdac și, așezată în balansoar, își făcea liniștită vânt cu evantaiul.

Plin de nădejde, Sampson puse piciorul pe prima treaptă.

— Stai pe loc, Sampson Jones! se răsti Susie. Nici atâtica să nu mai înaintezi! Nu te cred că într-adevăr cântărești atâta cât spui.

Sampson își mângâie pânțelele rotofei și se bătu peste coapsele groase cu labelle lui mari, arse de soare.

— Mă, fetițo, mă, îi zise el mâniat, tu, zău, mă scoți din sărite! Stau eu aici, înaintea ta, zdravăn și chipeș, și te porți de parcă n-ai vedea nimic! Spune-mi, ce ți-e?

După care trânti cutia de carton pe cea de a doua treaptă, își umflă coșul pieptului și îndoi brațele, pentru a arăta ce mușchi vârtoși are.

— De ce, dacă ești așa sigur, n-aduci o balanță, să te cântăresc cu mâna mea? Doar nu ți-o fi teamă că n-am să te cântăresc ca lumea, sau, mai știi păcatul?...

Sampson plecă ochii și tăcu o bucată de vreme, chibzuind și socotind ce să facă. În cele din urmă, ridicând privirea la Susie, spuse:

— Aș fi tare bucuros, Susie, să mă cântărești tu, numai că, vezi, n-am balanță. N-ai tu cumva una?

Dar mai înainte ca ea să-i poată răspunde, se aplecă iute și ridică de jos cutia cea grea de carton.

— Lasă jos cutia, Sampson! porunci ea. Știu eu cu ce planuri umbli... vrei să mă înșeli la cântar cu cutia asta grea!

— Vai de mine, nicidecum, Susie! dezminți el, tresărind. Apoi, rușinat, lăsă cutia jos pe scară. Ce te face să crezi că aș fi în stare de asemenea ticăloșie?

— Dacă vorbești adevărat, zise Susie, legănându-se în balansoar, atunci ai să te lași, poate, eân-tărit pe decimalul meu?

Sampson îngălbeni.

— Ai tu, Susie, decimal aici, acas\..? Susie se ridică.

— Așteaptă aici, nu te mișca, dau fuga și-1 aduc. Mi s-a făcut lehamite de lăudăroșia ta! Te cântă-resc și ne lămurim. Se îndreptă către ușă. Apoi adăugă: Asta,

bineînțeles, numai dacă nu te temi c-am să aflu oât cântărești cu adevărat...

— Nu mă tem de fel, îngână el cu sfială. Când Susie intră în casă, Sampson alergă în ogradă și se apucă să culeagă toate pietrele și pietricelele din jur. După ce pe cele mai mari le îndesă în buzunarele pantalonilor, porni să strângă de zor prundiș mărunț, cu care își umplu celelalte buzunare. Văzând că Susie încă nu s-a întors, își descheie șireturile, scoase pantofii și turnă nisip în ei... Cum auzi din casă pașii lui Susie, se îndreptă și începu să tremure. Da, nici vorbă, nisipul și pietrele cu care își încărcase buzunarele nu acopereau cei zece funți lipsă. În ultimul moment, zărind o pietricică netedă, o ridică și o băgă în gură.

Susie apăru în cerdac cu decimalul și-l atârână de grindă. Apoi privi împrejur, căutându-l pe Sampson.

Cu cutia cea grea de carton sub braț, Sampson urcă treptele. Ajuns în cerdac, prinse cu brațul liber lațul ce atârna de cârligul decimalului.

— Lasă jos cutia! îi porunci Susie.

Se uită la Susie cu o privire rugătoare, dar după o clipă, citind pe fața ei că nu era chip s-o înduplece, puse jos cutia.

— Toată ziua am arat ogorul de bumbac, din zori și pană-n noapte, începu el. Știi, Susie, nu m-ar prinde mirarea să fi pierdut eățiva funți.

— Vedem noi! îi tăie ea vorba. Hai, atârână-te! Sampson își vârî brațul în laț și, opintindu-se, reuși să se desprindă de pardoseală. În vreme ce, suspendat, aștepta să i se hotărăască soarta, Susie se apropie și, apucând greutatea, începu s-o mute de-a lungul brațului de oțel.

Dorind să urmărească operația de eântărire, Sampson făcu mai multe încercări de a întoarce capul, dar din poziția neplăcută în care se afla îi fu cu neputință să vadă ce se petrece deasupra, în cele din urmă, se resemna și rămase atârnat într-un braț, rugându-se fără încetare.

Când, în sfârșit, Susie se convinse că l-a cântărit exact,

de oboseală și tulburare, Sampson era complet năuc. Nici nu mai știa pe ce lume se află când auzi glasul lui Susie, care-l poftea să pună picioarele jos.

Cum atinse podeaua, i se muiară genunchii și se trezi împleticindu-se prin cerdac. Ajuns în dreptul zidului, ca să nu se prăvălească, își înfipse unghiile în tăbliile de scândură cu care era căptușit. De când îl poftise să pună picioarele jos, Susie nu spusese niciun singur cuvânt, și el numai putere să pună întrebări n-avea.

Deodată simți în jurul gâtului brațele lui Susie. O clipă mai târziu își dădu seama că se clatină și se prăbușește la pământ.

Când își veni în fire, se trezi în brațele lui Susie, care, îngenuncheată lângă el, îl strângea cu putere la piept. Dădu să se desfacă din îmbrățișare și începu să răsuflă greu. Pietricica pe care și-o vârase în gură dispăruse fără urmă. Nu știa dacă o scuiase sau dacă nu cumva o înghițise. Era cât se poate de îngrijorat.

— Sânt fericită, iubitele, fericită... îi șopti Susie. Numai că s-ar fi convenit, cred, de dragul meu, să te fi grăbit puțin, n-ar fi trebuit s-aștepți atâta amar de vreme!

— Cât am cântărit, Susie? Spune-mi, te rog...

— Două sute cincisprezece funți în cap, iubitele! ciripi ea, beată de fericire, și doar adineauri mi-ai spus că aveai două sute zece... iubitele!

Sampson închise ochii.

Când îi redeschise, Susie, cu mișcări înfrigurate, tocmai umbla să deschidă cutia. Reuși să desfacă nodul, ridică binișor capacul. Apoi scoase din cutie fierul de călcat de zece funți, pe care i-l adusese Sampson în nădejdea că, cine știe, poate i-o merge, când s-o cântări, să țină cutia sub braț.

— E cel mai frumos dar, iubitele, din câte am primit în viața mea, murmură ea drăgăstos, mân-gâind cu palma talpa netedă a fierului de călcat.

Și îl sorbi din ochi.

Până să mai spună ea ceva, o privi furiș, cu coada

ochiului, chibzuind cum să se descotorosească mai degrabă de cei douăzeci și cinci de funți de pietre și nisip, ca nu cumva să-1 prindă.

SOT ȘI SOȚIE

În lumina palidă a zorilor, urcau încet la deal, pe șosea, profilându-se ca niște umbre întârziate ale nopții. Parcă nici nu se mișcau, dar picioarele lor stârneau norișori de praf, ce se așterneau domol în urmă. Ridicau privirea la fiecă pas, cercetând zărilor, în așteptarea primelor raze roșietice ale răsăritului.

Femeia înainta cu buza de jos răsfrântă înăuntru, înfigându-și dinții adânc în carne, la fiecare pas. Durerea era cumplită, dar numai săgetarea ei mai reușea s-o smucească din loc. Fără acest imbold, n-ar fi fost în stare să-și târască picioarele unul după altul și să străbată milă după milă. Din când în când gemea înăbușit, dar nu crâcnea.

— Să stăm să ne mai odihnim puțin, șuieră printre dinți Ring.

Femeia nu răspunse.

Continuară urcușul.

În vârful dealului îi întâmpină soarele. Nu se ivise decât un pătrar, tăiat de dunga pustie a zării ca de lama unui cuțit. La picioarele lor se deschidea valea acoperită de o pânză de aburi, care se ridicau încetișor de pe ogoare. Ici-colo se zăreau case și gospodării, dar erau departe și abia se întrevedeau prin ceața dimineții. Din hornul casei celei mai apropiate se înălțau rotocoale de fum.

Ruth își întoarse privirea spire bărbatul care o întovărășea. Pe fața-i vânătă, lumina roșiatică a soarelui adusese parcă un flux de sânge proaspăt. Ochii îi erau însă obosiți și lipsiți de viață. Arăta ca și cum abia s-ar mai fi ținut pe picioare, de parcă ar fi fost gata-gata să-și

piardă echilibrul și să se prăbușească.

— Au să ne dea ceva de mâncare colo, la prima casă, spuse ea și apoi așteptă răspuns, dar zadarnic... Au să ne dea ceva, reluă ea, răspunzându-și singură. Desigur, au să ne dea...

Între timp, discul roșu al soarelui se și ridicase deasupra liniei orizontului. Norii cenușii, lungi ca niște șuvițe de fum, pluteau peste fața lui. Apoi, iute, aproape la fel de iute precum răsărise, soarele se chirci, devenind cât un nasture, incandescent, orbitor, de la care trebuia să-ți întorci privirea.

— Oricum, să-ncercăm... rosti Ruth.

Ring se uită lung la ea, în lumina transparentă a dimineții. De la asfințit nu-i mai văzuse fața. Devenise încă și mai lividă, iar obrazii, mai sco-fâlciți decât în ajun.

Porni la vale fără a rosti un singur cuvânt. Fără a întoarce măcar o dată capul să vadă dacă-l urmează, începu să coboare pe șosea, și la fiecare pas, după ce-și târa piciorul rămas în urmă, îl repezea înainte cu toată puterea pe celălalt. Altfel nu era chip să se urnească.

Femeia nu-l ajunsese decât după ce dânsul se opri în fața casei, privind rotocoalele de fum ce pluteau spre albastrul cerului.

— Mă duc eu să văd, îngână ea. Șezi, Ring, și te odihnește.

Ring deschise gura să spună ceva, dar cuvintele i se opriră în gât. Privea casa cu pragul ei ros de vreme, cu perdelețele încrețite atârnând la ferestre și cu trâmbele de fum ce țâșneau pe coș, și văzând toate astea, nu se mai simți străin în țară străină.

Ruth intră pe poartă, ocoli casa și se opri în dreptul bucătăriei. Uitându-se îndărăt, îl văzu pe Ring, care tocmai intrase și el în ogradă.

Cineva îi observa pe fereastră, de după perdea.

— Bate, o îndemnă Ring.

Cu degetele mâinii drepte porni să ciocănească în peretele de leaturi, și ciocăni până o durură încheieturile

degetelor. Privi înapoi către Ring, și el îi făcu un semn cu capul.

Peste o clipă ușa bucătăriei scârțâi și se întredeschise, iar în crăpătura ei se arătă capul gospodinei. Era o femeie de vârstă mijlocie, negricioasă la față, având pe frunte o cicatrice adâncă, lungă, lăsată parcă de un ciob sărit dintr-un borcan de sticlă.

— Cărați-vă de aici! se răsti femeia.

— Plecăm, plecăm îndată, răspunse Ruth pe loc. Voiam doar să întrebăm dacă n-aveți puținică mânoare, să ne dați și nouă... Un cartof, o bucățică de pâine, sau orice altceva, dacă aveți...

— Nu pricep ce căutați aici?! bombăni femeia. Nu pot să sufăr oamenii străini care dau buzna în curtea mea!

Dădu să-nchidă ușa, dar peste o clipă o crăpă din nou și scoase iar capul afară.

— Ție ți-oi da ceva de mâncare, spuse ea într-un târziu, bărbatului însă nu pot să-i dau nimic. Nici n-am de-ajuns pentru amândoi.

Ruth se întoarse iute pe călcâie, și tocurile i se afundară în pământul nisipos din bătătură. Privi către Ring. Acesta încuviință din cap, energic.

Citise pe buzele ei cuvinte nerostite. Femeia schiță un gest de dezaprobare.

Ring făcu vreo câțiva pași, apropiindu-se de ea.

— O să-ncercăm altundeva, șopti dânsa.

— Nu, spuse Ring. Intră și mănâncă. Eu am să încerc la casa următoare.

Ea mai șovăia însă, nu voia să intre în casă fără el. Gospodina mai deschise ușa oleacă și o așteptă să urce treptele.

Ring se așeză pe bancă, sub copac.

— Te-aștept aici cât intri să mănânci ceva, o îndemnă el din nou.

Ruth urcă încet treptele prispei și intră în casă. Înăuntru, gospodina îi făcu semn să se așeze pe un scaun lângă masă, și Ruth se așeză.

Avea cartofi fierți din ajun, pe care-i încălzise, și câteva pâinișoare reci. Le puse într-o farfurie dinaintea lui Ruth, apoi îi turnă o ceașcă de cafea fierbinte, pe care o împinse lângă farfurie.

Ruth începu să mănânee de zor, sorbind iute o gură de cafea neagră și înfulecând grăbită cartofii și pâinea, iar gospodina cea negricioasă la față se postă în spatele ei, lângă ușă, de unde putea să-1 observe și pe Ring.

Ruth reuși de două ori să strecoare bucățele de pâine în sân, ba chiar izbuti să arunce o jumătate de cartof în buzunarul fustei. Gospodina, cât nu era cu ochii afară la Ring, o măsură pe Ruth cu priviri bănuitoare.

— Mergeți departe? o întrebă ea.

— Da, răspunse Ruth.

— Ați făcut cale lungă? o iscodi din nou.

— Da, răspunse Ruth.

— Bărbatul care te-nsoțește cine-i?

— Soțul meu.

Femeia se mai uită o dată afară, apoi își aținti din nou privirile asupra lui Ruth, cercetând-o în tăcere.

Ruth ar fi vrut să mai strecoare o jumătate de cartof în buzunarul fustei, dar gospodina n-o slăbea din ochi.

— Nu cred să-ți fie soț...

— Totuși îmi este.

— Nu-mi prea vine a crede să-ți fie soț și să te lase să bați coclaurile cerșind o bucățică de pâine, ca adineauri.

— A fost bolnav, își apără Ruth soțul întorcându-se cu fața la stăpâna casei. A zăcut cinci săptămâni înainte de a porni la drum.

— Atunci de ce n-ați rămas locului, să nu ajungeți vagabonzi? Ce, nu e bun de nimic, sau cumva nu-i place să muncească?

Ruth se ridică în picioare lăsând să-i cadă pâinișoara ce-o ținea în mână.

— Vă mulțumesc pentru gustare. Acum trebuie să plec.

— Ascultă sfatul meu, stăruie gospodina, caută să te descotorosești de bărbatul ăsta. Dacă nu-i place să

muncească, ai fi o proastă să...

— A avut slujbă, dar s-a îmbolnăvit de friguri.

— Fugi, nu te cred! Aș jura că minți.

Ruth se îndreptă spre ușă, o deschise și ieși. Se opri o clipă pe prispă și se-ntoarse, s-o privească pe aceea care îi dăduse de mâncare.

— Dacă era bolnav la pat, așa cum ai spus, urmă gospodina, care ieșise în prag după dânsa, cin/ 1-a pus să plece așa haihui, fără să aibă o lețcaie să vă cumpărați de mâncare?

Ruth n-avea de gând să-i răspundă, dar, zărin-du-1 pe Ring pe bancă, sub copac, simți totuși nevoia să-i spună:

— N-am fi plecat la drum dacă nu mi-ar fi scris sora că ni s-a prăpădit copilașul. Când mi-a căzut la pat bărbatul, am trimis copilașul la soru-mea. Acuma ne ducem să vedem mormântul fetei noastre.

Coborî iute treptele și porni cu pași mari prin ogradă. Când ajunse la colțul casei, Ring se ridică și o urmă către șosea. Mergeau alături tăcuți, dar dânsa, neputându-se stăpâni, mai cătă o dată îndărăt spre casa din care, prin ușa crăpată, gospodina îi privea cum se depărtau.

După vreo sută de pași, femeia își deschise bluza, scoase bucățelele de pâine și i le întinse, iar el le luă, fără niciun cuvânt. Când sfârși de mâncat pâinea, Ruth îi dădu și jumătatea de cartof. Mușcă din el cu poftă, iar în vreme ce mesteca și înghițea de zor, îi vorbea din priviri.

Umblară așa mai bine de jumătate de ceas, fără ca vreunul dintre ei să deschidă gura. În cele din urmă Ruth spuse:

— O bătrână nesuferită! De n-ar fi fost mân-carea m-aș fi ridicat și aș fi plecat îndată, fără să m-ating de nimic.

Ring nu răspunse multă vreme. Abia după ce ajunseră în fundul văii și începură să urce pe versantul opus, spuse:

— Poate că nu s-ar fi arătat așa nesuferită de-ar fi știut unde ne ducem...

Ruth făcu un efort să-și stăpânească lacrimile.

— Spune-mi, Ring, cât mai avem de mers?
— Vreo treizeci, patruzeci de mile.
— Crezi c-ajungem mâine? îi făcu semn că nu.
— Atunci poimâine?
— Nu știu.
— Dar dacă ne-ar duce cineva cu mașina, am ajunge încă în astă seară, nu-i așa? întrebă ea, nemaiputând să-și stăpânească hohotele de plâns care-i zguduiau pieptul și-i înecau glasul.
— Da, răspunse el. Dacă-am găsi pe cineva să ne ducă, am ajunge acolo și mai devreme.
Întoarse capul și căță înapoi pe șosea, dar șoseaua era pustie. După aceea privi jos în țărână, numărând mai întâi pașii ce-i făcea cu piciorul drept, și apoi pașii făcuți cu stângul.

FLORI DE CIMP

Cât e noaptea de lungă stătuse mierloiul pe coama casei și umpluse cu trilarile lui văzduhul limpede și rece, dar de cum se-arătase soarele, își și luase zborul. Se așternuse atunci o liniște tainică, nemărginită, precum tainice și nemărginite erau ținuturile acestea nisipoase, care se întindeau până departe în cele patru zări. Pe nisipul alb, la picioarele copacilor și de-a lungul gardurilor, începuseră să se înfiripe iară umbrele destrămate în ajun, profilând pe sol conturul coroanelor dantelate și al scândurilor necioplite, din care era înjghebat gardul.

Soarele suia repede pe cer, săltându-se de parcă s-ar fi zorit să ajungă deasupra păduricii de pini, pentru ca de acolo să lumineze tot întinsul șesului, până la țărmurile golfului.

În cameră pătrunsese lumina și se făcuse călduț. Când pasărea își luase zborul, Nellie se trezise și pe urmă nu

mai putuse adormi. Sta culcată pe o parte, cu capul pe braț. Celălalt braț îl ținea pe pernă, îndoit în jurul capului. Pleoapele i se zbăteau nervos. Câteodată rămâneau însă nemișcate și un minut întreg, apoi reîncepeau să se zbată repede de câte opt, nouă ori în șir. Abia stă-pânindu-și nerăbdarea, aștepta să se deștepte Vern.

Când se întâmpla să vină noaptea târziu, Vern nu obișnuia s-o trezească. În ajun îl așteptase o bucată de vreme, dar, în cele din urmă, o biruise somnul și ațipise înainte de întoarcerea lui.

Acum Vern dormea alături, cu capul pe pernă, iar pe fața lui oacheșă se citeau truda și osteneala. Nici în somn fruntea nu i se însenina, rămânând totdeauna ușor încrețită la rădăcina nasului. În adânciturile ochilor, pielea îi era întunecată, mai întunecată decât pe tot restul feței. Cu băgare de seamă, Nellie se trase lângă el și-l sărută pe obraz. Ar fi vrut să-i cuprindă capul cu amândouă brațele, să-l strângă la piept și să-l acopere cu sărutări, lipindu-și strâns obrazul de capul lui brun.

Din nou pleoapele începură să i se zbată.

— Vern, șopti ea, Vern...

El deschise ochii încetișor, apoi îi închise iute la loc.

— Vern, iubitule... murmură ea, și inima prinse a-i zvâcni mai puternic.

Vern întoarse fața spre dânsa și, apropiindu-se, își vârî capul între brațul și pieptul ei. Apoi se suci și se răsuci, până ce suflarea lui caldă ajunsese să-i mângâie ceafa.

— O, Vern... șopti ea.

Îi simți sărutările pe ochi, pe obraz, pe frunte și gură. Se mai dezmeticise puțin și întinse mâinile s-o cuprindă, apoi se îmbrățișară strâns.

— Spune, Vern, ce ți-a zis? îl întrebă ea, în sfârșit, nemaiputând să se stăpânească. Spune-mi, ce ți-a zis?

Deschise ochii și o privi de astă dată treaz de-a binelea. Citindu-i răspunsul pe față, îl întrebă:

— Când, Vern?

— Azi, rosti el închizând ochii și cuibărindu-și din nou

capul lângă trupul ei fierbinte.

Auzindu-1, buzele-i fremătară o clipă. Nu mai fu chip să se stăpânească.

— Unde o să ne ducem, Vern? Întrebă ea cu o curiozitate copilărească, așteptând răspunsul cu ochii ațintiți asupra buzelor lui.

Vern clătină din cap, închise ochii și, lipindu-se de ea, își îngropa fața în sânul ei.

Rămaseră nemișcați o bucată de vreme. Între timp, soarele încălzise odaia. Deși venise toamna, afară era cald de parcă ar fi fost vară. De pe pri-chiciul mâncat de vreme al ferestrei începuseră să se ridice tremurând unde de aer înfierbântat. Părea că, până să se aștearnă iarna, aveau să mai fie zile călduroase.

— I-ai spus că...? Începu Nellie, dar se opri și, coborându-și privirea pe fața lui Vern, reluă: I-ai spus de mine?

— Da.

— Și ce-a zis?

Vern nu-i răspunse. Își apăsa capul pe sânul ei și o strângea tare, căutând parcă să soarbă putere pentru a se ridica și a se ține pe picioare în mijlocul odăii sărace.

— Cum se poate, Vern? N-a zis nimic?

— N-a zis decât că n-are a face, sau cam așa ceva. Nu-mi amintesc vorbă cu vorbă ce-a zis, dar asta a vrut să spună.

— Și nu-i pasă de fel?

— Cred că nu, Nellie.

Nellie rămase împietrită. Fu scuturată de un fior, apoi simți cum, fără voie, îi înțepenește tot corpul.

— Dar, Vern, ție nu ți-e totuna ce are să se în-tâmples cu mine, nu-i așa?

— Dumnezeule, desigur că nu mi-e totuna! E singurul lucru care mă mai preocupă acum. Dacă ai păți ceva...

Rămaseră îmbrățișați un timp. Dar gândurile, care nu mai aveau astâmpăr, îi dezmeticiră pe de-a-ntregul.

Nellie se sculă cea dintâi. Se îmbracă într-o clipită și,

până ca Vern să bage de seamă, ieși din odaie. Sări atunci și el din pat, se îmbracă repede și dădu fuga la bucătărie, să aprindă focul. Acolo o găsi pe Nellie, care se apucase să curețe cartofi.

Cât au luat gustarea de dimineață nu au prea vorbit. Trebuiau să se mute neapărat, trebuiau să se mute chiar în ziua aceea. Nu mai era nimic de făcut. Mobilierul nu le aparținea, iar rufarie și îmbrăcăminte aveau atât de puțină, încât nu era greu de dus.

În vreme ce Nellie spăla vasele, Vern adună boarfele. Nu-i mai rămânea decât să-și strângă într-o bocceluță cămășile și o salopetă, să lege rochițele lui Nellie într-alta și s-o pornească.

La plecare, Nellie se opri în poartă și mai privi o dată casa.

Fusese primul și singurul cămin pe care-l împărțise cu Vern, dar nu-i părea rău că-l părăsește. Casa era atât de șubredă, încât, fără îndoială, avea să se năruie curând. Acoperișul era spart, o latură a clădirii lunecase de pe temelie, iar prispa se surpase.

Vern așteptă ca Nellie să se sature de privit. Când își întoarse fața către el, ochii îi erau plini de lacrimi, dar după ce porni, nu se mai uită îndărăt nici măcar o dată. La vreo milă depărtare, după ce trecură de cotul ce-l făcea șoseaua, casa fu ascunsă vederii de păduricea de pini.

— Unde mergem, Vern? întrebă ea, privindu-l printre lacrimi.

— Trebuie să mergem până om ajunge la o casă, îi răspunse bărbatul. Era sigur că, la fel ca și el, Nellie știa că în acest ținut al nisipului și al pinilor fermele și casele erau tare răzlețite, la distanțe de zece-cincisprezece mile una de alta. Totuși îi spuse: Nu știu cât o să mai avem de umblat.

Înaintând cu greu pe șoseaua nisipoasă, Nellie respira cu nesaț parfumul florilor de câmp întâr-ziate, care umplea văzduhul. Dar din pricina mulțimii de buruieni și

mărăcini, florile nu se vedeau nicăieri. De aceea se oprea des, cătând după flori pe taluzul șanțului. Vern însă își vedea de drum, și de fiecare dată Nellie alerga să-1 ajungă, fără să fi găsit măcar o singură floare.

Trecuseră vreo trei ceasuri de la amiază când se opriă în dreptul unui pârâiaș. Locul era plăcut și umbros. Vern află îndată un colțișor potrivit pentru odihnă, îi pregăti lui Nellie un culcuș de ace de pin și smulse de pe copaci un braț de mușchi, ca să aibă pe ce-și pune capul. Apoi îi ajută să se descalțe, ca să-și mai răcorească tălpile, și îi aduse de băut. Apa avea parcă ceva din gustul frunzelor și ierburilor care smălțuiau albia pârâiașului și era rece și cristalină. Adormi de-ndată ce trase câteva înghițituri. Târziu, aproape de asfințit, Vern o trezi.

— Ai dormit vreo două-trei ceasuri. Ce zici, Nellie, te simți în stare să mai faci o bucată de drum până se întunecă?

Nellie se înălță în capul oaselor, se încălță și ieși la șosea. De cum se ridică în picioare, simți o amețală. Nu-i suflă însă niciun cuvânt lui Vern, fiindcă nu voia să-1 neliniștească. Dar la fiecare pas o încerca un junghi. Uneori durerea era aproape insuportabilă. Își mușca buzele și strângea pumnii mai-mai să-și frângă degetele, dar mergea mai departe în urma lui Vern, ferindu-se de privirea lui.

După apusul soarelui, Nellie se opri și se așeză la marginea șoselei. I se păru că n-avea să se mai scoale niciodată, atât era de istovită. Pălise de durerea crâncenă care îi frământa întreaga ființă și simțea pe la încheieturi dureri de parcă i-ar fi sucit cineva brațele și picioarele ca să i le smulgă din loc. Și deodată leșină.

Când deschise ochii, Vern era în genunchi lângă ea și-i făcea vânt încetișor cu pălăria. Privi în sus în ochii lui și schiță un surâs.

— De ce nu mi-ai spus? o dojeni el. Nu știam că ești așa ostenită.

— N-am vrut să mă dau bătută, spuse ea. Dar m-a

doborât, pare-mi-se.

Continuând să-i facă vânt, Vern o privi lung.

— Crezi că s-ar putea întâmpla ceva înainte să ajungem la un adăpost? Întrebă el, îngrijorat. Spune-mi, Nellie, ce crezi?

Nellie închise ochii și încercă să nu se gândească. De dimineață, de când porniseră, nicio casă, nicio fermă pe tot drumul. Nu știa ce depărtare era până la oraș și nu îndrăznea să se gândească nici cât mai aveau de mers până la prima casă. Ii era de-a dreptul frică să se gândească.

— Parcă-mi spuseseși că mai ai două săptămâni... Nu mi-ai spus tu așa, Nellie?

— Așa socotisem, îngână ea, dar vezi, acum, după ce am umblat așa toată ziua, pare că-i altfel...

Vern scăpă din mână pălăria. Uluit, privi jur împrejur. Nu știa cu ce să-nceapă, dar simțea că trebuia să facă ceva pentru Nellie, și asta neîntârziat.

— Nu pot sta cu brațele încrucișate, mormăi el, trebuie neapărat să fac ceva.

O ridică și, cu ea în brațe, trecu de cealaltă parte a șoselei. Găsi aici un loc potrivit lângă tulpina unui pin și o puse jos binișor. Desfăcu apoi boccelele și-i așeză niște zdrențe sub cap, iar altele i le întinse peste picioare.

Soarele scăpătase de mult și începuse să se lase întunericul. Vern era la grea cumpănă. N-ar fi vrut s-o lase singură, acolo, în pădure. Dar își dădea seama că trebuia negreșit să-i aducă ajutor.

— Vern... bolborosi ea, întinzându-i mâna.

Îi apucă mâna și o strânse într-a lui. Apoi începu să-i mângâie degetele și încheietura mâinii.

— Ce e, Nellie?

— Mă tem c-o să se întâmple... o să se întâmple... o să se întâmple chiar acum, șopti femeia cu glas stins, închizând ochii în timp ce rostea aceste cuvinte.

Îngenunche lângă ea și, privind-o cu lu-are-aminte, băgă de seamă că buzele-i erau vinete și fața-i devenise lividă,

nemaipomenit de lividă. Subit, sub ochii lui, se chirci toată și o surprinse mușcându-și buzele, ca să nu urle de durere.

Vern sări în picioare și alergă până la marginea șoselei, iar de acolo privi în susul și în josul ei. Se făcuse însă beznă și era cu neputință să deslușească dacă primprejur nu se aflau ogoare sau locuri deștelenite, care să vestească vecinătatea unor așezări omenești. Nicăieri, niciun semn de viață, nicio lumină. Fugi îndărăt la Nellie.

— Ți-e mai bine? întrebă el.

— Dacă-aș putea să dorm, răspunse ea, cred că m-aș liniști pentru o bucată de vreme.

Se așază jos lângă dânsa și o cuprinse în brațe.

— De-aș ști că nu ți-e frică, aș lua-o înainte pe șosea, până la prima casă, și aș găsi o mașină sau altceva ou care să te duc de aici. Nu te pot lăsa aici, să zaci toată noaptea pe pământul gol.

— Dar s-ar putea să vii târziu... prea târziu! izbucni ea înspăimântată.

— Am să mă grăbesc oât pot, o liniști el. Alerg într-un suflet până dau de cineva.

— Dacă te întorci până în două-trei ceasuri, spuse ea, cred că rezist. Mai mult nu cred să pot îndura...

Vern se ridică.

— Atunci mă duc, îi spuse.

O porni pe șosea înainte, în goana mare. Aler-gând, își aminti cum se rugase de proprietarul fermei să-l mai îngăduie câtva timp în casă, pentru ca Nellie să nu fie silită să bată drumurile în starea în care se afla. După ce el îi explicase în ce stare era Nellie, proprietarul se mulțumise să clatine din cap, neînduplecat. N-ar mai fi avut niciun rost să stăruie. Era hotărât să-l alunge, și el nu se putea împotrivi. Știa sigur că i se cuveneau ceva bani, fie numai și câțiva dolari, pentru bucatele recoltate acum în toamnă, dar era convins că ar fi fost zadarnic să-i ceară. Se întorsese deci acasă noaptea trecută convins că nu aveau nicio ieșire: trebuiau să plece. Deodată se

împiedică și se rostogoli pe șosea.

După ce se ridică, zări o luminiță drept în fața lui. Nu era decât o rază ce se strecura printr-o fereastră astupată cu scânduri. Da, o casă, o casă locuită! Alergă cât putu de iute într-acolo.

Când ajunsese în dreptul casei, un dulău începu să latre. Fără să-1 ia în seamă, Vern se năpusti pe prispă și începu să bată cu pumnii în ușă, strigând:

— Deschideți! Deschideți!

Dinăuntru se auzi un strigăt și apoi zgomot de scaune răsturnate. Dulăul se repezi să-1 muște, încercă să alunge câinele, dar acesta era la fel de dârz ca și el și se întoarse asupra lui cu furie îndoită, în cele din urmă, Vern reuși să forțeze ușa, sfărâmând ivărul.

Negrii se ascunseseră care pe unde apucaseră. Li se zăreau picioarele și capetele de sub pat, pe după scrin și sub masă.

— Nu vă temeți de mine, le spuse Vern, stră-duindu-se să vorbească domol. Am venit după ajutor. Nevestei i s-a făcut rău pe șosea. Trebuie neapărat să-i găsesc adăpost undeva. Zace pe pământul gol.

Cel mai în vârstă dintre cei de față, capul familiei, un negru cu părul cărunț, care părea să aibă vreo cincizeci de ani, ieși de sub pat târân-du-se pe brânci.

— Vă ajut eu, *boss*¹

. N-am înțeles ce doriți când v-am auzit strigând așa tare. D-aia n-am deschis să vă dăm drumul înăuntru.

— Ai vreo căruță, ceva? Întrebă Vern.

— Avem o cotigă, răspunse negrul. Băieți, George, Pete, dați fuga și puneți catârul la cotigă! Dați fuga!

Doi flăcăi negri ieșiră din ascunzătorile lor și dădură buzna afară pe ușa din dos.

— O s-avem nevoie de o saltea, sau de ceva așternut,

1 Regulile de etichetă impuse populației de culoare din S.U.A. de rasiștii din Sud cer ca, ori de câte ori se adresează unul alb, nourii să folosească termenii de reverență ca : boss = stăpîn ; white boss «= stăpîne alb ; captain • = căpitane etc.

pe care s-o putem culca, spuse Vern.

Negresa trase păturile de pe pat, iar Vern luă salteaua în brațe și ieși cu ea pe ușa din față, îndreptându-se spre șosea. În așteptarea cotigii, Vern se plimba încoace și încolo, căutând să se convingă că Nellie avea să scape cu bine.

Când au ieșit flăcăii cu cotiga, s-au urcat cu toții în ea și au mânat la vale pe șosea, zorind catârul la trap. În mai puțin de o jumătate de ceas, ajunseră la locul unde o lăsase pe Nellie. Abia atunci își dădu Vern seama că lipsise trei ceasuri încheiate, sau chiar mai bine de trei ceasuri.

Strigând pe Nellie, Vern sări din cotigă. Niciun răspuns. Urcă (în goană taluzul și se lăsă în genunchi lângă ea.

— Nellie! strigă el, zgâlțâind-o. Trezește-te, Nellie! Auzi, Nellie? Sânt eu, Vern!

Dar zadarnic. Niciun răspuns. Se aplecă și, li-pindu-și fața de obraji ei, simți că erau reci. Îi puse mâna pe frunte. Tot rece. Căută pe dibuite încheieturile mâinilor și, în timp ce degetele-i căutau pulsul, își lipi urechea de pieptul ei.

În cele din urmă, negrul cel bătrân izbuti să-1 ridice și să-1 tragă îndărăt. Un timp nu-și mai dădu seama de nimic. Nu mai știa nici unde se află, nici ce se întâmplase. Parcă-și pierduse complet memoria.

Negrul îi spunea ceva, dar Vern nu pricepea niciun cuvânt. Înțelegea că se petrecuse ceva, că obraji și mâinile lui Nellie erau înghețate, că nu-i mai auzea bătăile inimii. De fapt înțelegea, dar nu voia să creadă că ar fi adevărat.

Se prăvăli la pămînt și-și îngropa fața în covorul de ace de pin și râcăi cu unghiile pământul reavăn. Auzea glasuri deasupra capului, auzea și cuvintele ce se rosteau, dar totul era lipsit de orice înțeles. Nu acum, ci mai târziu, după oarecare vreme, trebuia să ceară lămuriri, da, trebuia să întrebe ce se întâmplase cu Nellie

și cu copilul. Își dădea însă bine seama că avea să treacă multă vreme până să poată pune asemenea întrebări. Trebuia să treacă vreme, multă vreme, mai înainte ca vorbele să aibă iarăși un înțeles.

B A T R I N I C A L U I J O E C R A D D O C K

Julia Craddock împlinise treizeci și cinci de ani și niciodată în viața ei nu fusese frumoasă, niciodată nu fusese atrăgătoare. Lăsase în urmă treizeci și cinci de ani – dimineața și amiaza vieții – fără să fi avut parte de frumusețe sau de dragălășenie. Și se urâtise cu trecerea vremii. După cincisprezece ani lângă mașina de gătit și peste albia de rufe, trupul i se împietrise, rămăsese numai mușchi și oase. Părul îi era aspru, ațos, îmbâcsit. De atâta canon, ajunsese zbârcită la față și slută, iar sânii îi spânzurau pe piept blegi și moi, ca niște desagi atârnați la oblânc. Niciun bărbat nu văzuse în Julia altceva decât o făptură dezgustătoare, care aducea a femeie. Nici chiar soțul ei, Joe. Nu-i spusese niciodată altfel decât „Bătrânică”.

Și acum Julia murise.

Pentru ea moartea însemnase o despăgubire. Despăgubire pentru slujenia chipului și urâtenia trupului, pentru traiul ei chinuit. Viața-i toată, de la început până la sfârșit, fusese o caznă – unsprezece copii, paisprezece vaci și o curte de găini de îngrijit. Și, pe deasupra, opt rămători, care puteau îngrozitor. De mai bine de zece ani

Julia nu ieșise nicio singură dată din ogradă. Muncă, muncă și iar muncă, de dimineața de la patru și până seara la nouă; fără o zi de odihnă, fără să meargă o dată măcar la oraș, fără a avea vreme să facă o baie ca lumea. Joe muncea și el din zori și până-n noapte. De pe urma trudei lui nu se alegea decât cu dureri de șale, cu amărăciuni și sărăcie. Cu cât muncea mai aprig, cu atât

mai adânc se afunda în lipsuri și nevoi. Când toamna se întâmpla o dată să recolteze douăzeci de baloturi de bumbac, atunci prețul bumbacului se prăbușea, până ce banii luați pe recoltă abia îi ajungeau să plătească îngrășămintele, de multe ori nici chiar atâta. Iar când prețul bumbacului urca la treizeci de cenți livra¹

, n-avea bumbac fie pentru că plouase prea mult, fie pentru că timpul fusese secetos. Așa stând lucrurile, oameni ca Joe și Julia n-aveau de ce dori să trăiască ani îndelungați.

Acum Julia murise. Nu fusese frumoasă niciodată și nici nu-și închipuise vreodată c-ar fi. Nu-mbrăoase niciodată rufărie de mătase, nu-și dăduse nicicând cu pudră pe față sau cu ruj și nu izbutise niciodată să-și scobească iot jegul de sub unghii.

Antreprenorul de pompe funebre trimise să ridice moarta. A doua zi dimineața o aduse îndărăt dichisită, în vederea înmormântării ce urma să aibă loc după-amiază în cimitirul de lângă izlazul unde își țineau metodiștii²

adunările. Dar ce moartă a adus!

O bucată de vreme lui Joe nuA veni a crede c-ar fi fost Julia. Găsind însă fotografia ce i-o dăruise cu câteva săptămâni înainte de cununie, se încredința că totuși era ea. Arăta cum arătase ca fată.

O scăldaseră, și îi spălaseră părul cu șampon. Mâinile, cu unghii curate și lăcuite, erau albe; pe obrajii frumos machiați cu fard și pudră, pielea îi sta întinsă, iar fața nu mai părea de loc scofâlcită, căci îi îndopaseră gura cu vată. Pentru prima oară Julia era frumoasă. Joe nici nu-și putea lua ochii de la ea. Șezu nemișcat lângă sicriu toată dimineața, lăcrimând, fascinat de frumusețea ei. Era înveșmântată numai în mătase – ciorapi și cămașă de

1 Măsură de greutate, folosită în țările anglo-saxone, egală cu 0,453 kg.

2 Membrii unei secte creștine, care obișnuiesc să organizeze periodic adunări în aer liber, la care ascultă predici și cântă imnuri religioase.

mătase, și deasupra o rochie de mătase bleumarin, cu mânecute scurte și decoltată la gât. Antreprenorul de pompe funebre izbutise s-o facă s^arate tânără și frumoasă.

Frumoasă cum era, au înmormântat-o în după-amiaza aceea în cimitirul vecin cu izlazul unde se țineau adunările metodiștilor. În ultimul moment, Joe a rugat să se amâne înmormântarea pentru a doua zi, antreprenorul însă nici n-a vrut s-audă. De altfel, nu pricepuse de ce dorea Joe asta.

Capiii Juliei, cu excepția primilor doi, rămăseseră nedumeriți, nu puteau înțelege ce se întâmplase cu măicuța lor. Și au trecut mulți ani până să se convingă că într-adevăr cadavrul adus de antreprenorul de pompe funebre fusese cadavrul măicuței lor, Julia.

— Dar femeia din coșciug era o doamnă frumoasă, ziceau ei.

— Păi da, le răspundea Joe, măicuța voastră, Julia, a fost o doamnă cât se poate de frumoasă.

După care se ducea la scrin, scotea fotografia și le-o arăta.

UN CUȚIT, SA TAI MĂLAIUL..

Împuns de lumina soarelui, deschise ochii. Prin ferestruica fără perdele – simplă bortă de patru picioare¹

pe patru în zidul casei și care, pe vreme de furtună, putea fi astupată cu un capac de lemn – Roy îl văzu ivinduse ca o roată de foc de după creasta movilei de nisip, cam la jumătate de milă depărtare. În spatele lui, în cealaltă încăpere, o auzea pe Nora trebăluind la mașina de gătit.

Aerul dimineții era umed și rece. O pânză subțire de

1 Piciorul – măsură de lungime, folosită în țările anglo-saxone, egală cu 30,48 cm.

brumă se așternuse peste lucrurile din odaie, chiar și plapuma era pe alocuri jilavă, ba chiar udă.

— Te-ai trezit? întrebă de dincolo Nora, cu glasul ei catifelat de fetișcană.

— Aproape, li răspunse Roy și ciuli urechea, așteptând s-audă apropiindu-se lipăitul picioarelor ei desculțe. Soarele-i numai văpăi azi, parc-ar vrea să pârljească lumea întreagă! Uită-te pe fereastră, să vezi...

Venind din bucătărie, se opri lângă patul hodorogit, rezemându-se cu brațul pe tăblia de fier de la cap: o arătare palidă și plăpândă în bătaia primelor raze. În fundul ochilor ee-1 priveau grav, Roy descoperi pâlpâirea focului care și acum, după doi ani, mai mocnea în sufletul ei.

— Nimic pe lume nu trezește lucrurile din amorțire cu mai multă putere decât soarele, zise Roy, fără a i se uita în ochi, dar și fără a privi în lături. De fiecare dată când îl văd înălțându-se ca adineauri – ca o lume în flăcări – simt o înfiorare în străfundurile ființei.

Ochii ei priviră în gol, așa cum privise și el înainte, adânciți parcă în propria lor fixitate.

— Nu mai avem slănină, îl înștiința ea cu buze ce tremurau ușor, imperceptibil. O să mâncăm mălaiul gol, n-avem încotro.

Roy tăcu. Din nou își aținti privirile asupra soarelui, care arunca văpăi ca o clădire mistuită de flăcări în miez de noapte. Globul incandescent depășise creasta movilei de nisip și se ridica tot mai sus, deasupra vârfulor urilor jigărite ale brazilor răzleți și ale stejărișului.

Nici nu simți că Nora ieșise din odaie. Băgă de seamă că plecase abia după ce auzi lipăitul ușor al tălpilor ei goale pe pardoseala încăperii din spatele lui.

— Poate se-ndură mister Gene și ne dă 6 bucățică de slănină, zise el ridicând glasul ca să fie auzit. Știu că săptămână abia a început, dar ai două zile întregi lucrate. S-ar cuveni să se-ndure și să ne dea și nouă o bucățică...

O auzi ieșind și ducându-se la fântână după o găleată

de apă proaspătă. Zadarnic așteptă la întoarcere să primească un răspuns. Nora deschise acum ușa cuptorului, să vadă dacă se rumenește mălaiul. Apoi închise la loc ușa și ieși pe cerdacul dinapoia casei, să arunce zoile.

Peste un timp, intră în odaie cu mălaiul fierbinte și cu ulcica de cafea, pe care le puse jos, pe podea, lângă pat. Apoi se așază alături de el și-i turnă cafea în ceașcă.

Dacă-i dădea ceașca în mină, Roy o putea ține și, aplecând câte puțin capul, reușea apoi, când poftea, să soarbă din ea. Nora însă stătea totdeauna lângă el, veghind să nu răstoarne ceașca. Ar fi putut mânca singur și mălaiul, cu condiția să i-l dea în mână și apoi să-i așeze mâna pe piept, căci izbutea s-apelece capul atât aât să poată mușca din turtă. Nora se așeza însă totdeauna lângă el, gata să-l ajute, și nu se putea opri să nu-i dea din când în când câte o bucățică chiar cu mâna ei.

Ea isprăvisese de mâncat și se gătea de plecare, îi mai turnase o ceașcă de cafea, și acum ieșise pe cerdacul din dos, să se pieptene încă o dată.

— Câte zile mai aveți de prășit la bumbacul lui mister Gene? o întrebă Roy.

— Trei sau patru, poate. Dintre zilieriii negri, doi au lipsit ieri de la lucru. Dacă lipsesc și azi, ne mai trebuie patru zile, ca să terminăm prașila.

— Atunci o să ai de primit pe șase zile, nu-i așa, Nora? întrebă el. Când îl vezi pe mister Gene, spuneai că nu mai avem slănină. Spune-i că-l rugăm să ne dea și nouă o bucată nu prea mare, cam vreo doi funți.

Ea nu-i răspunse îndată. Se-ntoarse în bucătărie, și apoi, intrând în odaie, îl întrebă:

— Și dacă n-o vrea să ne dea?

— Măcar atâta lucru s-ar cuveni să facă mister Gene pentru noi, răspunse Roy.

Nici n-a băgat de seamă când a plecat Nora. Închisese ochii o clipă, și când îi redeschise, nu mai era. „Și-o fi închipuit c-arai ațipit puțin, își zise el, și a ieșit la prașilă

tiptil, să nu mă trezească.”

Acum se deșteptase de-a binelea. Privi din nou pe fereastră, dar soarele se înălțase, așa că nu-l mai vedea.

Iar avea înaintea lui o zi întreagă. Țintuit pe spate, trebuia să stea locului până la asfințit, fără a fi în stare să miște nici brațele, nici picioarele. Doar capui putea să-l aducă puțin înainte, căci gâtul nu-i era înțepenit, oum îi erau înțepenite brațele și picioarele. Nu se putea însă urni din pat. Zăcea de opt luni de zile, și în tot acest timp nu părăsise patul decât de câteva ori, atunci iqând Nora, mai târându-l, mai cărându-l prin odaie, îl scosese în cerdac.

Într-adevăr, erau numai opt luni, nu opt ani, cum i se părea lui, din ziua în care, pe când ajuta, împreună cu un salahor negru, la căratul bumbacului egrenat în hambarul de lângă grajd, se prăvălise balotul peste el. Nimeni nu se încumetase să ^și dea cu părerea cine era vinovat că balotul de bumbac căzuse din camion și nimerise peste el, trântindu-l la pământ. Nici Roy nu știa a cui era vina. Poate să fi fost doar o întâmplare, sau poate, cine știe, unul dintre descărcători dăduse brânci balotului, să vadă ce mutră avea să facă Roy. Oricum, fapt e că nu băgase de seamă decât prea târziu că balotul se rostogolește peste el și nu s-a mai putut feri. Iar după ce l-a izbit în plin, doborându-l, i-a căzut în spinare. De atunci nu mai putuse mișca nici brațele, nici picioarele. Mister Gene declarase ritos că nu era nimic de făcut, la mijloc fiind mâna lui Dumnezeu. Și, de atunci încoace, mister Gene repetase de nenumărate ori că nu avea nicio posibilitate să-l ajute.

Un timp, mister Gene a umblat să-l izgonească de pe moșie. I-a spus că îi este cu neputință să-l țină mai departe, având nevoie de casă, s-o dea noului dijmaș¹

1 Mici arendași – îndeosebi negri, indieni, mexicani, porto-ricani – care cultivă cu unelte de producție proprii mici parcele de pământ (t pe plantațiile din sudul S.U.A. în condici ce amintesc metodele de exploatare feudal-iobăgiste. Deși, formal, nu sînt obligați să plătească drept arendă decît „din

care urma să-d ia locul. Roy și Nora îi răspunseră că n-au unde să se ducă și că, de vreme ce Roy ajunsese olog luerând pe moșie, s-ar cuveni să-i lase să stea pe loc. În cele din urmă, mister Gene se înduplecase să-i lase mai departe în casă, punându-i însă în vedere Norei că va trebui să-i muncească pentru acoperirea chiriei, precum și a rațiilor de pâine, carne și cafea. Și acum Nora muncea la oâmp cot la cot cu negrii, spetindu-se să facă față cu slabele ei puteri.

Roy încerca mereu să se ridice. Doctorul care-l examinase o dată, scurt timp după accident, îi spusese că niciodată n-avea să mai poată umbla, nici munci și că era sortit să rămână ținut pe spate câte zile va mai trăi.

Ce s-ar fi ales de el de n-ar fi fost Nora, Roy nu știa. N-avea pe nimeni altul care să-l îngrijească. Erau căsătoriți de doi ani. Când s-au cununat și s-a mutat la el, abia împlinise cincisprezece ani, și nici acum, la șaptesprezece, nu era încă împlinită. Tot avea ceva de fetișcană.

Uneori, dijmașii negri, care ocupau cocioabele din vale, se abăteau să schimbe o vorbă cu el, și cei mai mulți, când aveau un cât de mic prisos, îi aduceau poame și verdețuri de prin grădinile lor. În zilele ploioase și câteodată duminicile, intra să-l vadă Ernest Mann, care locuia cu soția și copiii în cea mai apropiată dintre cocioabele hărăzite dijmașilor negri, și stăteau oleacă de vorbă. Ernest îi istorisea tot ce se întâmpla pe moșie, și asta lui Roy îi făcea plăcere, căci erau multe pe care Nora nu le afla niciodată.

Pe Roy îl neliniștea viitorul, soarta ce-i aștepta, îl chinuia gândul că mister Gene ar putea să-i zvârle pe drumuri în orice moment. Știa că, mai devreme sau mai

trei una", adică o treime din recoltă, în practică, proprietarii le iau mai mult, dijmașii fiind înglodați într-o rețea de datorii pentru produse alimentare etc., acordate pe credit de proprietari, care i condamnă la robie. În 1952 dijmașii reprezentau 35,5% din totalul fermierilor din sudul S.U.A.

târziu, așa se va întâmpla. N-avea însă habar ce-or să se facă atunci când temerea lui se va împlini. Nici acolo /Norei nu-i era ușor să câștige cât le trebuia amândurora; dac-aveau să se mute, nu prea vedea ce loc ar putea găsi să agonisească atât cât să le ajungă pentru chirie și coșniță și, din an în paște, să-și mai poată cumpăra ceva îmbrăcăminte! Grija asta nu-i dădea pace nicio clipă; dar zadarnic se frământa, nu reușea să găsească nicio dezlegare, în mai multe rânduri îi spusese Norei să-l lase și să plece, fiindcă nu vrea ca dânsa să-și piardă sănătatea pentru a-~~l~~ întreține pe el. Nora nici nu voia s-audă de una ca asta și i-o retezase scurt, de fiecare dată.

Roy își dădea seama că nu putea face mare lucru. De la viață n-avea cine știe ce de așteptat; singurul bun ce-i rămăsese era dragostea lui pentru Nora, și a Norei pentru el.

După atâta amar de vreme de când era ținut în pat, se deprinsese să prevadă, cu o aproximație de un sfert de ceas, întoarcerea Norei de la câmp. Urmărea razele soarelui, care se strecurau pieziș prin ferestruică, cum ai urmări acele unui ceasornic.

Nora urcă treptele cerdacului din față, în vreme ce el privea țință la canaturile ușii. O așteptase să se-ntoarcă din clipă în clipă. Când a văzut-o, i-a părut mai istovită și mai amărâtă ca niciodată. Te prindea mila s-o vezi întorcân-du-se seara acasă în halul ăsta. Se simți ca unul care, cu biciul în mână, silește o fetișcană de șaptesprezece ani să îndeplinească, sub dogoarea soarelui, câte zece și câte unsprezece ore pe zi, o trudă care cerea brațe și putere de bărbat.

— Tu ești, Nora? întrebă el, căutând s-o vadă mai deslușit.

— Da, Roy, veni răspunsul.

Nora intră în odaie și se așeză lângă el pe pat. Ciorapii cei vechi – pe care-i îmbrăca pe mâini ca sa le apere de razele soarelui și de coada sapei, ca să nu-i facă bășici în

palme - erau ferfeniță. Ii trase încet de pe mâini și-i aruncă pe dușumea, la picioare.

— Te-ai simțit mai bine azi, Roy? întrebă ea. Colțurile gurii se ridicară puțin, schițând un zâmbet, dar fiind prea ostenită, zâmbetul nu reuși să înainteze mai departe și să i se-ntindă pe întreg obrazul. Acum eum te simți?

Roy îi zâmbi și, întinzând gâtul, întoarse capul, apropiindu-1 de al ei oât putu mai mult. Ea se înclină puțin și își puse buzele pe buzele lui, care așteptau s-o sărute. Ochii i se închiseră încetișor sub sărutul lui pătimaș. Rămase apoi nemișcată o bună bucată de vreme.

— I-ai cerut lui mister Gene o bucată de slănină? întrebă el după un răstimp.

Nora încuviință cu o clătinare a capului.

— Și n-a vrut să-ți dea?

Clătină iar din cap, în semn că o refuzase.

— Da de ce?

— A zis că trebuie s-așteptăm până sâmbătă, pentru că de dat înainte nu dă nimic. Și-a mai zis că trebuie să ne gospodărim așa, ca să ne ajungă ce ne dă el o dată pe săptămână.

Roy simți cum i se încordează toate fibrele voinței într-un efort disperat de a-și urni din loc trupul fără viață. Avea senzația că brațele și picioarele îi erau ferecate. Iar aând strânga pumnii, parcă simțea căni croiește cineva, peste creștet și în obraz, cu lanțuri grele de fier.

— Să zică el ce^o zice, asta-i o nedreptate strigătoare la cer! izbucni Roy cu glas tare. Muncești la el cu ziua ca toți ceilalți și se cuvine ca, pe lângă casă, să-ți dea mâncare îndestulătoare.

Nora se aruncă la pieptul lui și-l îmbrățișa strâns. Roy simți, lipit de pieptul său, pieptul ei zguduit de sughițuri, dar nu auzi niciun sunet, închise ochii și chibzui ce ar putea să facă. Gân-dul că e ținuit locului și nu poate pune capăt zbuciumului ei îl scotea din minți.

Câteva dipe mai târziu Nora reuși să se stăpânească și

înălță capul.

— Mă duc să pun mălaiul la cuptor și să fac cafeaua, îi zise ea apoi. Se ridicase în picioare, dar continua să-1 mângâie pe obraz. Mă duc iute să gătesc ceva, ca să mâncăm, Roy.

O lăsă să se depărteze, fără a spune niciun cuvânt. Auzea acum lipăitul picioarelor ei goale pe pardoseala bucătăriei și simțea cum la fiecare pas șubredul lor adăpost se clatină și se cutremură.

Se întunecase de-a binelea. Amurgul parcă se pripise, căci durase doar câteva clipe. Auzi pe cineva ciocănind în cerdac.

— Cine-i acolo? strigă Roy, privind spre ușă.

— Ernest.

— Poftim, intră, Ernest.

Din pricina întunericului, Roy reuși să-1 distingă pe negru abia când trecu pragul. După ce intră, se așează pe podea, rezemându-se de perete.

— Azi ce-ai făcut, Ernest? Începu Roy să-1 desoasă.

— Ce să fac, am prășit și am cârnit și eu bumbacul, ca toată lumea, zise Ernest.

— Mai aveți mult?

— Ogorul ăsta-1 dăm gata până vineri seara, sau sâmbătă la prânz.

— Așa mi-a spus și Nora, zise Roy.

Un timp rămaseră tăcuți și unul și altul. Apoi Ernest mișcă picioarele pe podea, dar fără să se ridice.

— Am auzit-o, zise Ernest, pe miss Nora când i-a cerut o bucată de slănină boss-ului. M-a fript la inimă, zău!

— Mister Gene însă nu s-a îndurat să ne dea nicio bucătică, zise Roy. I-a spus Nor ei s-așteptăm până sâmbătă.

— Știu. Am fost de față ș-am auzit. De când sânt n-am simțit o asemenea sete să fac ceva... Parcă m-a apucat un soi de turbare!

Se auzi ușița cuptorului și zgomotul tăviței cu mălai pe care Nora o împingea înăuntru.

— Știți, cred că boss-ul merge în fiecare duminică dimineața devale, la biserica din Swift Creek. Știți, nu-i așa? reluă Ernest.

— L-am văzut acolo din când în când. Înainte de nenorocire...

— S-aude că altul ca el nu mai e în parohie. Zic oamenii că vorbește mai tare, rostește rugăciunile mai apăsător și cântă mai cu foc decât toți ceilalți, și biserica răsună când își aruncă obolul în cutia pentru ofrande.

— Așa 1-am apucat și eu, zise Roy. Face mare caz de biserică. Totdeauna a fost evlavios. Într-un rând mi-a zis c-am să ajung în iad negreșit, fiindcă nu merg regulat la biserică, așa cum face el.

Din nou Ernest își mișcă picioarele pe podea.

— Face pe bisericosul, n-am ce spune, dar de dat o bucățică de slănină oamenilor care-i muncesc pământul nu se-ndură să le dea decât sâmbătă după-amiază.

Roy rămase pe gânduri. Îl chinuia foamea, o foame cumplită. Adulmeca aroma cafelei, care începuse să fiarbă; o auzise și pe Nora trăgând din cuptor tava cu mălai fierbinte, dar poftea atât de tare o bucățică de carne, încât, de-ar fi fost mai îndrăzneț, n-ar fi șovăit nicio clipă să-și taie din pulpa picioarelor lui ologite o bucată pentru friptură. Era întâia oară că-i dădea în minte să facă una ca asta, și acum se-ntreba ce i s-^ar întâmpla dacă ar trece la fapte. Nu credea că l-ar dura. Doar de opt luni mâinile și picioarele îi erau cu desăvârșire amorțite. Cât despre sânge, dacă mai avea sânge în vine, putea să-l oprească legând strâns o cârpă în jurul piciorului. Se întrebă apoi ce-o să facă Nora: de va refuza să guste, îi va fi cu neputință să mă-nânce singur. Dar n-avea niciun zor să-i spună de unde făcuse rost de carne. O să-și închipuie, poate, că i-a adus-o Ernest, sau vreun altul dintre dijmașii negri. Închipuirea-i zbură, bătând din aripi ca o pasăre speriată. Foamea îl chinuia, dar știa că, după zile de muncă trudnică la câmp, la rând cu bărbații, Nora era, fără îndoială, mai flămândă decât el. De-ar fi în stare,

cel puțin, pe ea s-o hrănească, ar putea să zacă liniștit, zile în șir, fără să se mai frământa neconținut ce să facă și fără să se mai simtă cu brațele și picioarele ferecate.

Firul gândurilor îi fu rupt de glasul lui Ernest. Ascultă cu o ureche.

— Voi, alții, îi spuneți mister Gene, zise Ernest, dar știți cumva cum îi spun eu boss-ului?

— Cum? întrebă Roy.

— Îi spun mister Isus. Când nu-i de față și nu mă poate auzi. Așa-i spun eu, mister Isus.

Ca împunsă, imaginația lui Roy făcu un salt. Cu ochii minții îl văzu pe mister Gene – adică pe mister Isus – în biserica de la Swift Creek ridicioându-se în picioare și rostind cu glas tare rugăciunea. Și-l închipui poftindu-l pe predicator să ia prânzul cu el și îi văzu apoi luând loc amândoi la masa bogată, încărcată cu găini fripte și carne de porc la grătar, cu batate¹

și pâine albă. Și se închipui pe sine zăcând în pat, cu cuțitul în mână, tăind felii din propriul lui picior. Văzu...

Nora tocmai intrase în odaie și se așezase lângă el pe pat. Simți mâna ei rece și moale așezându-i-se pe frunte.

— Mi-ai adus un cuțit să tai mălaiul? o întrebă el.

— Nu, Roy, răspunse ea mirată. Să-ți aduc un cuțit?

În gând, Roy își făcu socoteala că ar putea să strecoare cuțitul în pat și să-l păstreze până a doua zi, când Nora avea să plece la prașilă.

— Niciodată până azi n-ai avut nevoie de cuțit. Vrei să mă duc să-ți aduc un cuțit chiar acum?

— Da, adanmi cuțitul cel mai ascuțit, zise el. Cel mai ascuțit dintre cuțite, ca să tai mălaiul...

În clipa când își trase mâna de pe fruntea lui, uită cu desăvârșire. Închise ochii și așteptă ca Nora să se-ntoarcă. Se îndoia dacă are să fie vreodată în stare s-o lase să plece de lângă el măcar pentru o clipă, două.

1 Tuberculii comestibili ai unei plante agățătoare ce crește în zona tropicală (Ipomoea batata).

ÎN GENUNCHI, CU FAȚA SPRE SOARE.

Pe Lonnie îl trecu un fior. Amintindu-și de cuvintele lui Clem, își trase brusc mina de pe bărbia-i ascuțită. Parcă se simțea vinovat că stă în fața lui Arch Gunnard și-l lasă să-i vadă chipul.

În dujpă-amiaza aceea făcuse drumul până la depozitul de benzină împreună cu Clem și îi povestise că nu avea ce mânca. Oprinduse să dea cu piciorul într-un bolovan ce sta în drum, Clem îi spusese că cine lucrează vreme îndelungată pentru Arch Gunnard se scofâlcește și i se ascute fața așa de tare, încât își poate ciopli cu ea scândurile de coșciug.

După ce se despărțiră, Lonnie se așează pe o ladă goală de lângă pompă și, fără să vrea, se gândi că ar fi fost bine să poată fi și el tot atât de dârz față de Arch Gunnard. Clem, deși nu era decât un negru, când avea nevoie de hrană, nu se codea să-i ceară lui Arch tainul cuvenit; iar când nu-i ajungea lui și familiei, nu se sfia să i-o spună răspicat. Arch îi înghițise multe necuviințe, dar se jurase să-l izgonească de pe moșie cum se va ivi prilejul.

Fără să-și fi aruncat privirea într-acolo, Lonnie știa că Clem e în picioare în colțul opus al depozitului de benzină, împreună cu alți doi sau trei negri, șiA privește țintă; îi ocolea însă privirea, deși nu-și dădea nici el singur seama de ce.

Așezat la soare, Arch Gunnard își ascuțea lama briceagului pe carâmbul cizmei, arunând din când în când câte o privire către Nancy, cățeaua lui Lonnie, care, tolănită în mijlocul șoselei, își aștepta stăpânul să meargă acasă.

— Ăla-i elinele tău, Lonnie?

Cu o mișcare speriată, Lonnie ridică mâna spre bărbie și-și acoperi fața scofâleită, acea mărturie vie că Arch rășluia tainul oamenilor care lucrau pe ferma lui.

Arch plesni din degete. Dând din coadă, cățeaua se «sculă, dar rămase locului, așteptând o nouă chemare.

— Să vedeți, mister Arch, eu...

Arch fluieră. Târându-se pe burtă, Nancy începu să se apropie de ei, mișcând frenetic din coadă de câte ori îl auzea plesnind din degete. Când ajunsese la câțiva pași de el, se răsturnă pe spate și rămase în țarină cu labelle în sus.

Dudley Smith și Jim Weaver, care stăteau rezemați de peretele depozitului de benzină, pufniră în râs și se îndreptară din șale, să vadă mai bine ce avea să facă Arch.

Acesta, după ce mai udă o dată cu scuipat îngălbenit de tutun marginea de sus a carâmbului, se apucă iar de ascuțit briceagul.

— La drept vorbind, ce neam de oâine e ăsta, Lonnie? întrebă Arch. Pare ^minse că-i copoi.

Lonnie simți în ceafă privirea sfredelitoare a lui Clem Henry și se întrebă ce ar fi făcut Clem dacă Arch Gunnard ar fi plesnit din degete și i-ar fi chemat câinele.

— Pentru un pointer sau pentru un prepelicar are coada mult prea lungă, nu-i așa, Arch? se amestecă în vorbă, chicotind, careva din spatele lui Lonnie.

Izbucniră în râs cu toții, chiar și Arch. Privirile tuturor se ațintiră asupra lui Lonnie; așteptau nerăbdători ce avea să-4 răspundă lui Arch.

— E copoi, ai, ce zici, Lonnie? îl împunse Arch, plesnind din nou din degete.

— Mister Arch, eu...

— Dacă pin' la urmă s-o arăta că nu-i nici *pointer*, nici prepelicar, să nu-ți fie rușine cu el, Lonnie! Are fiecare om nevoie în gospodărie de un câine în stare să gonească porcii și iepurii în ocol. Și copoiul e un animal oât se poate de vrednic. A fost o vreme când eram și eu mândru că am unul.

Cei de față râseră.

Arch Gunnard sta gata s-o înșface pe Nancy de coadă.

Lonnie înălță capul și-l întoarse spre celalalt capăt al depozitului până ce dădu cu ochii de Olem. Negrul îl privea țintă, și înțelesul privirilor sale era neîndoielnic; în ochi i se citea aceeași dârzenie ca adineauri, când îi spusese că oamenii care muncesc în parte pentru Arch Gunnard nu trebuie să mai rabde să îi se ciupească din tain. Lonnie privi în pământ. I se părea de neînțeles ca un negru să fie mai curajos decât el. Și nu i se întâmpla pentru prima oară. Mai trecuse prin situații în care ar fi dat bucuros orice numai să fie curajos cum era Clem.

— Știi care-i buba la clinele ăsta al tău, Lonnie? Duce o povară prea grea. Ce crezi, n-ar fi bine să găsim un chițibuș, să-i mai ușurăm oleacă încărcătura? Fiindcă de fapt e copoi...

Lonnie își aminti ce-i spusese Clem Henry c-ar face dacă Arch Gunnard s-ar încumeta cumva să se atingă de coada câinelui său. Lonnie știa, știa și Clem, și știa, de altfel, toată lumea că Arch atâta aștepta. Lăsase să se înțeleagă că e de ajuns să mai întreacă măsura oât de cât, sau să cuteze să-l înfrunte cu o vorbuliță, și o să-i arate el lui Clem Henry! Ce însemna asta înțelegea oricine, mai ales dacă Clem, în loc so ia la sănătoasa, avea să stea locului, să-l înfrunte. Și doar era știut că, în cincisprezece ani de când se pripășise prin părțile acelea, pe Clem încă nu-l speriasse nimeni.

În vreme ce Lonnie se întreba ce-ar face Clem în locul lui, Arch se aplecă și-o înșfacă pe Nancy de coadă. Crezând că vrea să se joace cu ea, Nancy nu se împotrivi. Întoarse chiar capul și începu să-i lingă mâna. Dar Arch o izbi peste cap, între ochi, cu plăselele briceagului.

— E nebunatică, potaia! exclamă Arch, apu-când mai de sus coada lui Nancy. Dar are coada din cale-afară de lungă, mai ales dacă vrea să devină copoi adevărat.

Lonnie înghiți un nod.

— Ține strașnic urma iepurilor, mister Arch! Să vedeți, eu...

— Pe naiba, Lonnie - răspunse Arch, trăgând lama

braceagului pe coada câinelui – n-am văzut în viața mea un câine de vânătoare să aibă nevoie de o coadă așa de lungă ca să vâneze iepuri! Ț mult prea lungă pentru un copoi de rând.

Cu o licărire de speranță, Lonnie cată spre Dudley Smith și spre ceilalți, dar nimeni nu puse măcar o vorbă pentru el. Să fi încercat să-l oprească, ar fi fost zadarnic, deoarece Arch Gunnard nu era omul care să dea înapoi o dată ce și-a pus în gând ceva. Și Lonnie știa că, de ar fi arătat că-i supărat sau că-i poartă pică, Arch l-ar fi alungat de pe fermă încă în seara aceea. Singurul care ar fi fost în stare să-i ia apărarea era Clem Henry, dar Clem...

Grupați în cele două extremități ale depozitului de benzină, albi și negrii așteptau cu înfrigurare să vadă ce avea să facă Lonnie. Fiecare nutrea în ascuns speranța că Lonnie o să-și apere câinele. Cine știe, de s-ar fi găsit o dată unul care să se încumete a-l opri pe Arch Gunnard să reteze coada vreunui câine, poate că l-ar fi învățat minte o dată pentru totdeauna. Era însă limpede că Lonnie, unul dintre *cropper*¹

—ii care lucrau pe ferma lui Arch, se temea să deschidă gura... Singurul în stare să încerce a-i ține piept, fie și cu riscul de-a intra în bucluc, era Clem. Dar știau cu toții că

1 Aici, cuvîntul *cropper* sau *sharecropper* nu poate fi tradus prin „muncitor în parte”, deoarece în S.U.A. el este folosit pentru a desemna o categorie de muncitori agricoli care este un produs tipic al procesului de ruinare a fermierilor din țările capitaliste. *Cropper*-ii reprezintă pătura cea mai săracă și mai oproșită a dijmașilor din sudul S.U.A.; spre deosebire de dijmași, *cropper*-ii lucrează cu uneltele de producție, cu vitele de muncă și cu semințele puse la dispoziție de proprietari. Deși, pe hîrtie, sînt obligați să plătească drept arendă jumătate din recoltă, de fapt, la împărțea, din cauza creditelor în produse alimentare etc., luate în timpul anului, li se ia mai mult, ajungînd practic robii proprietarilor. În deceniul al cincilea al secolului nostru erau în sudul S.U.A. între 400.000 și 500.000 de *cropper*-i.

după aceea Arch nu s-ar fi lăsat până nu l-ar fi izgonit de acolo sau nu l-ar fi ciuruit cu alice.

— N-ai nimic împotriva, Lonnie, nu-i așa? întrebă Arch. Văd că n-ai nimic împotriva, nu zici nimic...

Clem Henry făcu câțiva pași înainte, după care se opri.

Uitându-se la Lonnie, Arch pufni în răs, apoi, dintr-o mișcare, o trânti pe Nancy la pământ. De durere și spaimă, cățeaua începu să urle. Arch o izbi însă cu piciorul în pânțele, și Nancy amuți.

Lonnie tresări. Nu-i venea ușor să privească, stând cu brațele încrucișate, cum îi canonea câinele.

— Mister Arch, eu...

Dar i se puse un nod în gât și simți cum se înăbușă. Deschise tlarg gura și făcu eforturi să respire. Pilcul de albi adunați în jurul lui amuți. Cui îi place să vadă un câine lovit cu picioarele în pânțele?

Cu coada ochiului, Lonnie urmărise negrii strânși la celălalt capăt al depozitului de benzină. Văzuse cum vreo oățiva dintre ei se apropiaseră de Clem pe la spate, apuoându-l ide breteaua salopetei. Clem scuiase în țarină între picioarele-i larg desfăcute, dar nu încercase să se smulgă din mâna lor.

— După cum văd, n-ai nimic împotriva, așadar pot să i-o retez, spuse Arch, scuipând.

Lonnie lăsa capul în pământ și nu mai văzu decât etichetele dinapoi ale lui Nancy. Venise să se milogească pentru o bucată de slănină și puțină melasă, în sfârșit, pentru ceva hrană, și acum se întreba dacă va mai îndrăzni vreodată să-și ceară tainul chiar de-ar fi să crape de foame cu toți ai lui.

— Mie așa-mi place, să întreb mai întâi, reluă Arch. Dacă omul s-ar împotrivi, n-aș tăia coada câinelui pentru nimic în lume! Nu se face, nu-i frumos. Și-apoi, nu-i drept, domnule, nu-i cinstit!

Apucă mai strâns coada câinelui și potrivi briceagul la două-trei degete de noadă. Cum din colțurile buzelor i se prelingea saliva îngălbenită de tutun, cei de față avură

impresia că-i lasă gura apă. Ridică mâna și se șterse cu dosul palmei.

Pe șosea se ivi o mașină, care cobora la vale hodorogind și răscolind stratul adânc de pulbere roșiatică. În clipa când trecu prin dreptul depozitului, ridicară cu toții capul, să vadă pasagerii.

Lonnie aruncă și el o privire spre mașină, dar nu putu să privească în sus multă vreme... înclină din nou capul, până simți vârful bărbiei înfipt în piept. Atunci îi veni în minte o întrebare: Oare Arch băgase de seamă cât era de scofâlcit?

— Țin și eu doi-trei câini d-ăștia pe lângă gospodăria mea, zise Arch, plimbând lama briceagului în sus și în jos de-a lungul cozii câinelui, ca și cum ar fi fost o curea pentru ascuțit briciul, și stârnind astfel zâmbetele celor careni înconjurau. Dar n-am putut niciodată pricepe la ce i-ar putea folosi unui eâine o coadă atât de lungă... N-ar putea decât să-1 stânjenească atunci când îl trimit să-mi prindă un purceluș sau un iepuraș de casă, să-mi fac o friptură.

Trăgând cu stânga și apăsând briceagul cu dreapta, Arch Gunnard retează coada la fel de ușor și de iute cum rupi la pășune o nuielușă pentru a mina vacile spre casă. Când scăpă din strânsoare, cățeaua țâșni ca o săgeată, urlând de-ți lua auzul. Se opri o clipă și privi îndărăt la Arch. Apoi, dintr-o săritură, ajunse în mijlocul șoselei, unde începu să sară și să se învâртеască în loc; zvârcolinduhse și chelălăind într-una, încerca să-și lingă ciotul sângerând al cozii.

Arch se lăsă puțin pe spate și, în timp ce cu o mână își ștergea lama briceagului de talpa cizmei, în cealaltă juca bucata de coadă pe care o retezase. Privi apoi la cățeaua lui Lonnie, care continua să se învâртеască în jurul ei înseși, descriind rotogoale în colbul roșiatic.

Nimeni nu suflă niciun cuvânt. Lonnie se sili să-și întoarcă fața de la cazna cumplită a câinelui și să ocolească privirile lui Clem Henry. Cu ochii închiși, se

Întreba de ce rămăsese atâta amar de vreme pe plantația lui Arch Gunnard, pe care muncea în dijmă și abia își ținea zilele, cu un tain de mizerie și slăbind pe zi ce trecea. Recunoscu acum câtă dreptate avusese Clem când spusese că oamenilor care îi munceau în parte lui Arch Gunnard li se ascuțeau atât de tare fețele, încât își puteau ciopli cu ele scândurile de coșciug. Fără voie, duse mâna la bărbie. După ce-și pipăi falca osoasă și tendoanele ieșite, lăsă mâna în jos.

Deși era chinuit de foame, își dădea limpede seama că, oricum, chiar de s-ar fi îndurat Arch să-i dea ceva, tot nu le-ar fi ajuns nici pe o săptămână. Și Hatty, soția lui, era istovită de munca câmpului și sleită de foame, iar tată-său, Mark Newsome, complet surd de douăzeci de ani, mereu Întreba de ce n-aveau niciodată destule bucate 'ân casă, să mănânce și ei pe săturate. Lonnie lăsă capul mai jos și simți că i se umezesc ochii.

Împunsătura bărbiei în piept era atât de dureroasă, încât înălță puțin capul, să-și aline durerea.

Când deschise ochii, îl văzu pe Arch jucându-se cu coada lui Nancy. Arch Gunnard avea acasă o ladă plină cu cozi de câini. Luase obiceiul ăsta de a reteza cozile curiilor de multă vreme – de când anume nu-și mai amintea nimeni – și de-a lungul anilor strânsese o bogată colecție, cu care se mândrea. Ținea lada încuiată, iar cheia o purta totdeauna cu el, legată de gât cu o sfoară. Duminicile după-amiază, când îl vizita predicatorul sau când se adunau oamenii în fața verandei lui Arch, ca să se plimbe agale și să-și istorisească anecdote, acesta deschidea lada și se fălea cu colecția lui, spunând pe de rost numele câinilor cărora aparținuseră cozile cu o asemenea ușurință, încât ai fi crezut că sânt scrise pe etichete.

Clem Henry părăsise depozitul de benzină și pornise singur pe șoseaua ce ducea la plantație. Coliba lui aflându-se în mijlocul pilcului de colibe unde locuiau negrii, mai la vale de casa lui Arch, trebuia să treacă prin

fața căsuței lui Lonnie. Lonnie era cât pe-acți să se ridice și să plece, când băgă de seamă că Arch îl privește țință. Nu-și dădea seama: se uita la fața lui scofălcită, sau îl pândea, să vadă de nu se scoală să meargă devala cu Clem?

Gândul că ar trebui să se întoarcă acasă îi aduse aminte pentru ce venise. Da, avea neapărată nevoie de ceva mâncare, cât de puțin, pentru cină.

— Mister Arch, eu...

Arch ridică din sprâncene, ca și cum la urechi i-ar fi ajuns un sunet ciudat, nemaiauzit până atunci.

Lonnie își mușcă buzele, întrebându-se dacă Arch n-avea să-i spună că părea slăbit și sleit de foame. Minteal lui Arch era însă aiurea. Se lovi cu palma pe picior și porni să râdă zgomotos:

— Mă gândesc câteodată ce bine ar fi dacă negrii ăștia puturoși ar avea coadă! zise apoi, făcând coada lui Nancy colac și îndesându-și-o în buzunar. Decât cozi de căței, aș prefera să tai cozi de negri. Întâi, pentru c-aș avea mai multe de tăiat.

În spatele lui, Dudley Smith și încă cineva izbucniră în răs. Dar lăn aceeași clipă amuțiră.

Târșându-și picioarele prin praf, negrii care auziseră cuvintele lui Arch se traseră înapoi. Peste câteva clipe nu mai rămăsese la depozitul de benzină nici picior de negru. O luaseră la deal pe șosea, strecurându-se pe după baraca de lemn vopsită în roșu, până se făcură nevăzuți.

Arch se ridică și se întinse. Soarele cobora la asfințit, și în octombrie serile erau răcoroase.

— Cred că-i timpul să mă duc acasă, să îmbuc ceva, zise el.

Înainta alene până în mijlocul șoselei, unde se opri s-o privească pe Nancy, care bătea în retragere de-a lungul șanțului. Apoi întrebă:

— Nu merge careva în partea asta? Ce-i, Lonnie, ce ți-e? Mergi 'acasă la cină, sau ba?

— Mister Arch, eu...

Lonnie sări brusc în picioare. Primul gând fusese să-i ceară slănină și melasă, poate și ceva mălai, dar când deschise gura, nu putu să rostească niciun cuvânt. Făcu vreo câțiva pași înainte, clătinând din cap. Cine știe ce i-ar mai fi zis sau ce i-ar fi făcut Arch dacă s-ar fi încumetat să-i răspundă că nu merge.

— Hatty o să fie îngrijorată, mormăi Arch, în-toroându-i spatele și depărtându-se.

Coborând deval pe șosea, în direcția fermei ce se profila în depărtare, vârî mâna în buzunarul de la șold, scoase coada lui Nancy și începu s-o rotească în aer.

Dudley Smith intră în depozit, iar ceilalți plecară și ei.

După ce Arch se depărta vreo câteva sute de yarzi¹

, Lonnie căzu pe lada de lângă pompă, de pe care se ridicase când îi vorbise. Ședea pe ladă cu umerii prăbușiți și cu mâiniie atârându-i între picioarele larg desfăcute.

Cât timp anume a rămas așa, cu ochii închiși, Lonnie n-ar fi putut spune, dar când îi deschise, o văzu pe Nancy, care, cuibărită la picioarele lui, își lungea coada ciuntită. Pe când se uita la ea, simți muchia bărbiei, care îl împungea iarăși în piept. Puțin după aceea auzi trântindu-se și încuindu-se o ușă în spatele său, iar un minut mai târziu îl auzi pe Dudley Smith părăsind depozitul de benzină și îndreptându- «e spre casă.

II

Lonnie dormise agitat câteva ceasuri, când se trezi brusc. Hatty îl mai zgâlțâi o dată. Atunci se ridică într-un cot și căută să străpungă cu privirile întunericul din odaie. Nu știa cât e ceasul, dar după socoteala lui trebuia să mai fi fost vreo două ceasuri până la ziuă.

— Lonnie, repetă Hatty tremurând, căci era o noapte

1 Yardul - măsură de lungime, folosită în țările anglo-saxone, egală cu 91,44 cm.

rece, Lonnie, tată-tu nu-d în casă...

Lonnie se ridică în capul oaselor.

— De unde știi că nu-i?

— N-am închis ochii de când ne-am culcat și l-am auzit când a ieșit. E mult de-atunci.

— S-o fi dus să se plimbe nițel, spuse Lonnie întorcându-se într-o rână și chiorându-se să vadă afară pe fereastră.

— Lonnie, eu știu ce spun, insistă Hatty, tată-tu a ieșit de mult, prea lipsește de mult.

Câteva minute rămăseseră amândoi nemișcați, fără a scoate un cuvânt. Ascultau atent, doar-doar l-or auzi pe Mark Newsome umblând pe afară. Apoi Lonnie se sculă și aprinse lampa de gaz.

Dârdâi până își puse pe el cămașa și salopeta și până își trase bocancii. Pentru că lumina lămpii era slabă, nu-și legă cum trebuie șireturile, ci le înnodă doar peste gleznă. Se uită pe geam.

Noaptea era întunecată, și în față îl izbi un șuvoi de aer jilav, de octombrie.

— Vin și eu. Hai să-1 căutăm împreună, spuse Hatty, dând deoparte pătura și pregătindu-se să coboare.

Lonnie se apropie de pat și, împingând-o la loc, trase pătura peste ea.

— Încearcă să dormi, Hatty, îi zise, nu se poate să nu dormi toată noaptea. Mă duc eu să-1 aduc pe tata.

Se depărta, suflă în lampă, străbătu, poticnin-du-se, tinda întunecată și, ținându-se de ziduri, ajunse pe prispă. Nu vedea nici la doi pași, dar ochii începură a i se obișnui cu întunericul. Așteptă un minut, ascultând cu luare-aminte.

Bâjbâind, coborî treptele în ogradă, o luă pe după casă și se opri, pentru a mai asculta o dată, înainte de a striga pe tatăl său.

— Pa! strigă el. Ei, Pa!

Când își dădu seama ce face, se opri. Era tocmai sub fereastra camerei de culcare.

— Ce prostie... bombăni el. Pa, săracul, nu aude nici de-ai trage cu tunul!

— De când a ieșit, a avut vreme să tot ajungă la răscruce, și chiar mai departe, se auzi glasul lui Hatty prin fereastră.

— Culcă-te, Hatty, și încearcă să dormi puțin, o muștră el. Îl aduc eu îndată înapoi.

Undeva, pe lângă casă, o auzi pe Nancy scăr-pinându-se de purici, dar în starea în care era cățeaua, nici vorbă s-o poată lua cu el, să-i ajute să-1 găsească pe Mark. Aveau să mai treacă vreo câteva zile până să se vindece și să se liniștească.

— E mult de tot de când a ieșit, se auzi iar glasul lui Hatty, care nu-și găsea astâmpăr.

— Nu face nimic, spuse Lonnie, îl găsesc eu mai devreme sau mai târziu. Acuma, ascultă-mă ce-ți spun, Hatty, dormi!

Porni spre hambar, ascultând cu atenție, să nu-i scape niciun sunet. De peste drum, de la fermă, se auzeau guițând și grohăind porcii. Numai de s-ar potolii odată, căci din pricina larmei ce o făceau nu era chip să deslușească niciun alt sunet. Din când în când se auzea și lătratul dulăilor lui Arch Gunnard, dar nu era mai des sau mai violent decât în alte nopți, și cu lătratul se deprinsese.

Lonnie se apropie de hambar, se uită înăuntru, privi pîmprejur. După ce ocoli hambarul, o luă peste câmp, către magazia de bumbac. Deși știa că e zadarnic, nu se putea stăpâni să nu-1 strige mereu pe tată-său.

— Ei, Pa! strigă el, căutând să străpungă bezna. ^Merse mai departe, pe câmp.

„Dar ce s^o fi -întâmpilat cu Pa?” se întrebă Lonnie, oprindu-se în loc și chibzuind unde să-1 mai caute.

Întors în ogradă, simți întâiul ghimpe de îngrijorare, în cursul săptămânii purtarea lui Mark nu fusese mai ciudată ca de obicei. Lonnie știa însă că tatăl său era adine revoltat de nerușinarea eu care fermierul le rășluia tainul.

Bătrânul spusese chiar că până în trei luni aveau să moară cu toții de foame cu ce le dădea Arch.

Lonnie ieși din ogradă și porni la vale pe șosea, către colibele negrilor. În dreptul colibeii lui

Clem, părăsi șoseaua și apucă pe potecă. Ciocăni de câteva ori la ușa lui și așteptă. Niciun răspuns. Ciocăni din nou, mai tare.

— Cine-i? întrebă Clem din pat.

— Eu, răspunse Lonnie. Trebuie să-ți vorbesc o clipă, Clem. Te aștept în bătătură.

Se așeză jos, așteptându-l să se îmbrace și să iasă. Își încorda auzul, căutând să prindă și cele mai slabe sunete care pluteau în aer. De peste ogoare, dinspre fermă, tot se mai auzeau guițațul și grohăitul porcilor din îngrășătorie.

Clem ieși din coilibă și, înainte de a închide ușa, se opri o clipă în prag, pentru a-i spune ne-vesti-si, rămasă în pat, să nu se neliniștească, fiindcă se întoarce îndată.

— Cine e? întrebă Clem coborând treptele. Lonnie se ridică și-i ieși înainte.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Clem, încheindu-și bluza salopetei.

— Patul tatei e gol, îl lămurii Lonnie. Hatty spune c-a ieșit de mult, c-a lipsit toată noaptea. L-am căutat afară la câmp și în hambar, dar nici urmă de el nicăieri.

După ce-și încheie bluza, Clem începu să-și răsucească o țigaretă. Coborau încet poteca ce ducea spre șosea. Era încă întuneric, și până la ivirea zorilor mai avea să mai treacă pe puțin un ceas.

— Poate că de foame n-a mai putut răbda să stea în pat, zise Clem. L-am întâlnit ieri și mi-a spus că se simte atât de prăpădit, încât nu crede c-are s-o mai ducă mult. A rămas numai piele și oase, mai mult decât atât nici c-ăr putea să slăbească.

— Aseară, după cină, am fost și l-am rugat pe Arch să-mi dea ceva de mâncare, o bucată de slănină și niște melasă. Mi-a făgăduit c-o să-mi dea dimineață, înainte de

a se apuca de altă treabă.

— De ce nu-i spui curat: „Sau îmi dai tainul întreg, sau nu mi-d dai de fel!”? îl dojeni Clem. Cel puțin dacă ai ști că nu-ți dă, ai putea să-ți cauți alt stăpân, mai cumsecade, căruia să-i muncești în parte. N-am dreptate?

— Îi lucrez de mulți ani lui Arch Gunnard, răspunse Lonnie. N-aș vrea s-o iau din loc și să-l las baltă...

Clem îl privi lung pe Lonnie, fără să spună nimic. Părăsiră șoseaua, apucând pe aleea ce ducea la fermă. În țarcul lor, porcii puși la îngrășat continuau să guște și să grohăie, iar clin plantația de bumbac, ce se-ntindea de-a lungul aleii, se ivi unul dintre dulăii lui Arch și se apropie să-i adulmece.

— Porcii ăștia puși la îngrășat capătă hrană în fiecare zi, comentă Clem. Nu e unul să cântărească mai puțin de șapte sute de livre și, pe zi ce trece, se tot îngrașă, apoi, pe lângă că se îndoapă cu tot ce li se aruncă, mai apucă și câte un pui care dă buzna să ciugulească ceva prin țarc.,

Urcând aleea către fermă, Lonnie ascultă grohăitul porcilor.

— Cred c-ar fi bine să-l trezim pe Arch, să ne ajute să-l căutăm pe Pa, zise Lonnie. N-aș vrea să-l scol, dar mă tem să nu se rătăcească în baltă, că atunci nu-i mai dăm de urmă. Nu aude, săracul, nici de-ai trage cu tunul! Dacă intră în păpuriș, nu-l mai găsesc.

Clem mormăi ceva și o apucă spre hambar și îngrășătorie. Ajunse la gardul îngrășătoriei înaintea lui Lonnie.

— Vin-aici repede! strigă Clem, întorcându-se să vadă unde a rămas Lonnie.

Lonnie alergă într-un suflet până la țarc și se cațără pe ulucile de scânduri legate cu sârmă ghimpată, în primul moment nu văzu nimic, dar treptat începu să deosebească masa neagră, mobilă a grăsunilor, care se îmbulzeau la cealaltă extremitate a țarcului. Mârâiau, arătându-și colții, și se mușcau unii pe alții, ca o haită de

câini flămânzi care au tăbărât asupra prăzii.

Lonnie se cațără mai sus, gata să sară ulucile, dar Clem îl prinse și-l trase îndărăt.

— Nu intra în țarc cu mâna goală. Au să te rupă în bucăți, sânt întărâtați. Se bat pe ceva.

Ocolind în goana mare îngrășătoaria, ajunseră în partea unde se înghesuiseră porcii. În țărână, sub picioarele lor, Lonnie zări o masă neagră, pe care se vedeau parcă aici-colo pete albe. Dar în mai puțin de o clipă masa aceasta fu ascunsă vederii lui de porcii care tăbărâseră pe ea, călcând-o în picioare.

— Ar putea să fie tată-tu... bâigui. Așa să-mi ajute Dumnezeu, îmi pare că-i el!

Lui Lonnie nu-i venea să creadă. Se cocoță în vârful ulucilor și începu să dea din picioare, cău-tând să alunge porcii. Dar ei nici nu se sinchiseau.

În vreme ce Lonnie, cocoțat pe uluci, continua să dea din picioare, Clem alergă la șopronul sub care erau adăpostite căruțele și se întoarse într-un suflet cu două oiști, găsite pe dibuite, în ciuda întunericului. Împungându-l cu urna din ele, izbuti să-i atragă atenția lui Lonnie, care întinse mâna și apucă oiștea.

Clem sări peste uluci și începu să izbească în porci. Lonnie se lăsă și el în țarc și porni să răcnească. Un porc se năpusti să-l muște, dar Clem îl croi peste grumaz cu destulă putere ca să-l pună pe fugă.

Între timp, Lonnie înțelesese ce se întâmplase și se repezi în grămada de porci, lovindu-i cu bocancii lui cei grei și scorțoși și croindu-i peste cap cu vârful îmbrăcat în tablă al oiștii. Deodată îl fulgeră o durere cumplită și, privind în jos, văzu un porc care-i înfipsese colții în pulpă. Îl pocni cu oiștea și izbuti să-l gonească. O clipă încă, și i-ar fi sfâșiat pulpa. Un crac al pantalonului îi era desigur rupt. Simțea aerul rece al nopții pe pielea udă de sânge.

Clem continua să lovească în dreapta și în stânga, alungind porcii. Altfel nu era chip să te ferești de ei, căci îi încercuiau guițând, și, pentru a-i ține la respect, era

nevoie să agite oiștile neîncetat în dreapta și în stîngă. În cele din urmă Lonnie se aplecă și-1 apucă pe taică-su de picioare. Ajutat de Cieim, îl cără până la uluci și îl trecu de partea cealaltă.

O bucată de vreme statură locului, lângă țarc, gâfâind, fără să fie în stare să spună sau să facă ceva. Ca turbați, porcii se îmbulzeau lângă uluci, mușcau de lătunoaie și trăgeau de sârme, făcând o larmă nemaiauzită.

În timp ce Lonnie se scotocea prin buzunare să găsească chibriturile, Clem aprinse un băț și-1 apropie de fața lui Mark Newsome.

Nu-și puteau crede ochilor; îl priviră fix amân-doi; apoi Clem stinse chibritul. Muți, se uitară unul la altul prin întuneric.

Clem făcu vreo câțiva pași, după care se întoarse lângă Lonnie.

— Totuși el e, șopti negrul, așezându-se în țarină. Nu încape îndoială, el e.

— Așa cred... îngână Lonnie.

În clipa aceea nu găsi nimic altceva ide spus.

Ședeau pe pământ lângă Mark, unul de o parte, altul de cealaltă, și-1 priveau. Rămăsese nemișcat, fără suflare, acolo unde4 așezaseră. Fața, gâtul și pânțelele îi erau sfâșiate.

— Ar trebui să te duci și să-1 trezești pe Arch Gunnard, zise Clem după un răstimp.

— La ce bun? Nu mai poate face nimic acum. E prea târziu.

— Ascultă-mă pe mine, stăruie Clem. Du-te de-1 trezește și adu-1 să vadă ce-i de văzut. Dacă ai să aștepti până la ziuă, s^ar putea să-i dea în gând să spună că nu porcii lui au făcut isprava. Acu e «timpul să-1 trezești, să vadă.

Clem se întoarse și privi către fermă. Proiectată pe cerul întunecat, silueta sumbră a clădirii îl puse pe gânduri o clipă.

— Cine^și înfometează dijmașii ar trebui silit să stea lângă ei și să-i privească până-s coborâți în mormânt.

Lonnie îi aruncă lui Clem o privire îngrijorată. Știa bine că are dreptate, dar gândul că un negru se încumetă să spună asemenea lucruri despre un alb îl înfiora.

— N-ar trebui să vorbești așa despre Arch, îl muștră Lonnie. E-n patul dui, doarme omul. N-a avut nici în clin, nici în mănecă ou treaba asta. Nici atâtica!

Clem zâmbi o clipă, apoi trânti oiștea jos. După un timp, o apucă iar și începu să bată cu ea în pământ.

Lonnie se ridică încet. Nu-4 văzuse niciodată pe Clem așa și nu știa ce să creadă. Se depărta fără a rosti un cuvânt, îndreptându-se țeapăn, prin beznă, spre fermă, să-l trezească pe Arch Gunnard.

III

Arch nu s-a trezit cu una, cu două. După ce a deschis, în sfârșit, ochii, nu s-a arătat de fel grăbit să coboare din pat. Lonnie aștepta în picioare, afară, în fața ferestrei camerei de culcare, iar Arch se afla în pat, la câțiva pași de fereastră. Lonnie îl auzea întorcându-se în așternut și mormăind.

— Cin' te-a învățat să mă trezești în toiul nopții?

— Să vedeți, Clem Henry, care-i afară, mi-a spus că poate o să vă supărați că nu vi s-a dat de știre.

Arch se răsuci în pat și lovi perna cu pumnul.

— Să-i spui lui Clem Henry că într-o zi are să se trezească întors pe dos, ca o buleandră!

Lonnie nu se clinti; aștepta cu îndărătnicie. Era încredințat că avusese Clem dreptate să stăruie, trebuia negreșit să-l trezească pe Arch, să vină și să vadă eu ochii lui cele întâmplute. Pe de altă parte, Lonnie se temea să se întoarcă la hambar și să-i spună lui Clem că Arch nu vrea să vină. Nu era sigur, dar avea o presimțire că Clem ar fi fost în stare să dea năvală în casă, să-l scoale pe Arch cu de-a sila. Gândul că s-ar fi putut

întâmpla una ca asta îl îngrozea.

— Tot acolo mai ești, Lonnie? se răsti Arch.

— Aici, mister Arch, să vedeți, eu...

— De n-aș fi așa somnoros, aș veni afară, aș pune mâna pe par și nu știu, zău, ce-aș face!

Când, în sfârșit, Arch ieși din casă, Lonnie îl întâmpină pe scara din dos. Tot drumul până la îngrășătorie, Arch nu schimbă un singur cuvânt cu el. Mergea înainte, călcând apăsător, și nici nu se uita îndărăt, să vadă dacă vine sau nu vine după el. Razele proiectate de felinarul lui Arch aruncau pe pământ o lumină gălbuie. Când ajunseră în locul unde Clem veghea cadavrul lui Mark, fața negrului strălucea metalic în noapte, ca un brăz-dar de oțel lustruit.

— Da ce-a căutat Mark noaptea în țarcul meu? întrebă Arch, ridicând glasul.

Clem și Lomie nu dădură niciun răspuns. Mânios, Arch îi fulgeră cu privirea. Dar după fiecare privire pe care le-o arunca, ochii lui Arch se întorceau fără voie spre cadavrul lui Mark Newsome, zdrumicat la picioarele lui.

— Acu nu mai e nimic de făcut, apuse ei, în cele din urmă. Trebuie să așteptăm să se lumineze; pe urmă chemăm dricarul.

După ce se depărta câțiva pași, adăugă:

— Ați fi putut aștepta până dimineață. M-ați trezit fără niciun rost.

Se întoarse și-i aruncă o privire piezișă lui Clem. Acesta se ridică, uitându-se țintă în ochii lui.

— Ce poțtești, Clem Henry? izbucni Arch furios. Cine te-a învățat să vii la casa mea în toiul nopții? Mie să nunmi calce pui de negru pe aici până nu-1 chem eu!

— N-am putut răbda să văd om sfâșiat de porci și să stau cu mâinile în sân.

— Tu să-ți vezi de sărăcia ta! îl repezi fermierul. Fă bine și scoate-ți pălăria din cap când vorbești cu mine, că, de nu, o să-ți pară rău! Mai fă-ți oleacă de cap, și vezi tu cum te pun la locul tău!...

Lonnie se dădu câțiva pași înapoi. Atmosfera era încărcată. Așa pornea întotdeauna râca între Arch și Clem. În zeci de prilejuri asistase la dezlănțuirea gălceilor dintre ei. De câte ori Clem făcea la stîngă împrejur și pleca, lucrurile se potoleau fără urmări, câteodată însă Clem nu se clintea și-l înfrunta pe Arch, de parcă n-ar fi fost negru, ci alb.

Lonnie trăgea nădejde că de astă dată n-avea să iasă bucluc. Dar Arch era tare mânios că se încumetaseră să-l trezească în toiul nopții, și Lonnie știa că, dacă se înfuria de-a binelea contra unui negru, fermierul era în stare de orice. Nu-l văzuse nimeni ucigând un negru, totuși se lăuda adesea că mai ucisese el negri, și că n-ar șovăi s-o mai facă.

— Cred că vă dați seama cum de-a ajuns să-l sfâșie porcii, spuse Olem, privindu-l pe Arch drept în ochi.

Arch se întoarse brusc.

— Cu mine vorbești?...

— V-am pus o întrebare, răspunse Clem.

— Fir-ai al dracului să fii tu de ticălos!... înjură Arch.

Zvârli felinarul în capul lui Clem. Acesta se feri într-o parte, dar felinarul îl nimeri în umăr și se sfărâmă în bucăți. Gazul se răspândi pe jos și se aprinse de la fitilul care mai ardea. Noroc că Clem nu fusese stropit nici pe față, nici pe salopetă.

— Eu una vă spun... începu Clem.

— Negru puturos! răcni Arch, năpustindu-se la el. Te-nvăț eu minte să-mi răspunzi! N-ai să mai faci pe grozavul cât ăi trăi! Prea am înghițit multe de la tine, acum ajunge!

— Să vedeți, mister Arch, eu... interveni Lonnie, făcând un pas înainte și așezându-se între ei.

Dar nu-l luară în seamă niciunul, nici altul. Arch se opri și privi pâlپări'le slabe ale focului de gaz, care scăpărau în iarbă.

— Știți bine dumneavoastră cum de-a ajuns sănl sfâșie porcii, zise Clem fără a se clinti. Era așa flămând, că n-a mai putut, s-a sculat la miezul nopții și, la adăpostul

Întunericului, s-a strecurat încioace, să caute ceva de mâncare. Poate o fi vrut să ajungă la afumătorie. Totuna. Ca toți cei care lucrează la ferma dumneavoastră, abia-și putea ține zilele cu hrana ce i-o dădeți; era om bătrân și nu i-a venit în minte alt loc unde să caute hrană decât la afumătorie. Știți și dumneavoastră, așa a ajuns de s-a rătăcit pe-aiei, pe întuneric, așa a nimerit în țarcul porcilor...

Focul se stinsese. Dar la lumina ultimelor pâl-pâiri, Arch se aplecă și ridică oiștea, care zăcea pe jos, unde o aruncase Lonnie.

După ce o cumpăni deasupra capului, se năpusti cu toată puterea asupra lui Clem. Acesta se dădu în lături, dar, iute, Arch se mai repezi o dată asupra lui, izbindu-l în braț, ceva mai sus de cot, înainte ca negrul să se poată feri. Brațul îi căzu lângă corp, moale ca o cârpă.

— Negru afurisit și ticălos! răcni Arch. Ți-a sunat ceasul, lepădătură tuciurie! De mult aștept prilejul să-ți dau lecția ce ți se cuvine, o lecție de n-ai s-o uiți câte zile ai avea!...

Clem căută primprejur cu piciorul, până află cealaltă oiște. Se aplecă și o ridică. Nu ca să-1 lovească pe Arch, ci doar ca să poată para loviturile la cap. Rămase însă pe loc, în fața lui Arch, fără să se dea înapoi nici cu un pas.

— Lasă oiștea jos! porunci Arch.

— N-am să stau cu brațele încrucișate ca dumneavoastră să mă ciomăgiți! răspunse Clem.

— Dumnezeule, asta așteptam să mai aud! spuse Arch cu gura schimonosită. Pe cinstea mea, ți-a sunat ceasul, negru împuțit!

Se mai năpusti o dată cu oiștea la el, dar Clem fugi spre hambar. Arch îl urmări câțiva pași, apoi se opri. Zvârli oiștea în drum, se ântoarse și porni în goană spre fermă.

Lonnie se rezemă de gard, căutând să-și adune gândurile și să ehibzuiască ce axe de făcut. Deși Clem îl ajutase, nu putea să ia fățiș partea unui negru, mai ales după ce acesta îi vorbise lui Arch așa cum ar fi dorit să fie

în stare să-i vorbească el însuși. Lonnie era alb și, orice s-ar fi întâmplat, nici prin gând nu-i putea trece să se ridice împotriva lui Arch.

La una din ferestrele fermei se aprinse lumina, apoi se auzi glasul lui Arch strigând-o pe nevastă-sa să se trezească.

Peste puțin, Lonnie o zări pe soția lui Arch aler-gând la telefon și ghici ce avea să urmeze. Chemau vecinii și prietenii. Când or afla despre ce era vorba, n-avea să le pară rău că i-au trezit în toiul nopții.

Apoi îl auzi pe Clem, care-! striga de după hambar. Bâjbâind prin întuneric, porni într-acolo.

— Ce e, Clem? întrebă el.

— Mi se pare că ini-a sunat ceasul, zise Clem. Când Arch Gunnard vorbește așa, e semn că-i turbat rău. La fel a vorbit și înainte de a-1 târî pe Jim Moffin la baltă, și Jim nu s-a mai întors...

— Cu tine n-are să facă una ea asta, căută Lonnie să-1 liniștească, deși știa bine ce se va în-tâmpla.

Clem nu răspunse.

— Ar fi mai bine să te ascunzi în baltă, până se mai răcorește și-și mută gândul, urmă Lonnie. S-ar putea să ai totuși dreptate.

Privirea fixă, arzătoare a lui Clem îl ustura.

— Dacă mi-ai da o mână de ajutor, n-ar fi nevoie să m-ascund în baltă. Nu vrei să mă ajuti?

Când înțelese întrebarea lui Clem, Lonnie începu să tremure. Era lângă peretele lateral al hambarului și simți nevoia să se rezeme. Îi treceau parcă dungi albe și negre pe dinaintea ochilor.

— Nu vrei să mă ajuti? repetă Clem.

—1 Știu eu ce are să zică Arch dac-am să te ajut? îngăimă Lonnie șovăielnic.

Clem se depărta câțiva pași. Cu spatele la Lonnie, privi peste ogoare spre locul unde-și avea coliba.

— Aș putea să m-ascund în pădurice și să stau acolo până li s-o urî să mă caute, spuse el, întor-cându-se să-1

privească pe Lonnie în față.

— Ar fi bine să te ascunzi, încuviință Lonnie stânjenit. Îl cunosc pe Arch Gunnard. Când își pune în minte să facă ceva, nu se lasă cu una, cu două. N-aș fi în stare sănl opresc. Dar cel mai sănătos ar fi, cred, să părăsești ținutul.

— Nu pot să fug și să-mi las familia aici.

— Dar dacă nu 'pleci, are să te-nhațe.

—» Puțin numai de m-ai ajuta, n-ar reuși să mă-nhațe. N-aș avea decât să mă strecor în pădurice și să stau ascuns o bucată de vreme. Atâta lucru cred că poți face și tu pentru mine, doar te-am ajutat să-1 găsești pe taică-tău și să-1 scoți din țarc...

Trăgând cu urechea dacă nu cumva se aude vreun sgomot dinspre fermă, Lonnie clătină din cap fără să-i făgăduiască lui Clem că-1 va ajuta.

— Dacă-mi dai o mână de ajutor, stăruie acesta, mă strecor în pădurice și stau ascuns până le trece. Nu le spui unde mă aflu, ba poți să le spui c-am âpucat-o spre baltă. Acolo, fără copoi, n-ar putea să dea de urna mea.

— Bine, se învoi Lonnie, trăgând mai departe cu urechea, să audă când o ieși Arch din casă.

N-ar fi vrut să dea Arch peste el acolo, în dosul hambarului, și să4 poată acuza c-a vorbit cu Clem.

După ce Lonnie îi făgăduie, Clem se depărta fugind și se pierdu lân beznă. Lonnie făcu vreo câțiva pași după dânsull, parcă pentru a-i spune că s-a răzgândit și că nu vrea să-d ajute. Dar negrul se și pierduse în noapte.

Rămase locului câteva minute, ascultând trosnetul măcăcinilor prin care Clem își croia drum spre păduricea aflată la vreun sfert de milă de fermă. După ce nu mai auzi nimic, Lonnie ocoli hambarul, să-1 întâmpine pe Arch.

Acesta tocmai ieșise din casă cu un felinar în mină și înarmat cu o pușcă de vânătoare cu două țevi. Buzunarele îi erau doldora de cartușe.

— Unde-i negrul ăla împuțit? întrebă Arch, încotro a

luat-o?

Lonnie deschise gura, dar nu putea scoate niciun cuvânt.

— Știi încotro a apucat-o, nu-i așa?

Din nou Lonnie vru să spună ceva, dar nici de astă dată nu izbuti să articuleze vreun sunet. Deodată tresări, dându-și seama că din cap făcuse semn că știe.

— Mister Arch, să vedeți, eu...

— E-n regulă, îi tăie Arch vorba. Asta-i tot ce voiam să aflu. Dudley Smith, Tom Hawkins, Frank și Dave Howard și toți ceilalți trebuie să pice dintr-o clipă într-alta. Așteaptă aici, să ne arăți unde s-a ascuns.

Lonnie făcu eforturi disperate să spună ceva. Apoi dădu să-l apuce de mânecă, să-l oprească, dar Arch nu mai era acolo.

Pornise în pas alergător pe după casă, pentru a ieși în curtea din față. Peste câteva clipe se ivi pe șosea o mașină, care se apropia în mare viteză, luminând cu farurile ei puternice întreaga fermă, îngrășătoaria și celelalte acareturi. Lonnie presupuse că trebuia să fie mașina lui Dudley Smith, căci ferma lui, situată numai la o jumătate de milă distanță, era cea mai apropiată. În momentul în care mașina coti, intrând pe alee, se iviră alte mașini pe șosea, unele din vale, altele din deal.

Lonnie tremura. Gândul că poate Arch îi va porunci să spună încotro o luase Clem îl umplea de groază. Apoi își dădu seama că, fără îndoială, Arch îi va porunci să spună tocmai acest lucru, îi făgăduise lui Clem să nu spună. În ciuda evidenței, însă, nu-i venea să creadă că Arch Gunnard ar fi avut de gând altceva decât să-i tragă lui Clem o bătaie zdravănă.

Doar nu săvârșise o faptă pentru care să merite a fi linșat. Nu violase o albă, nu împușcase un alb. Singura-i vină era că îndrăznise să-l înfrunte pe Arch și nu-și scosese pălăria în față lui.

Arch era totuși pornit și părea în stare de orice; atât de mâniat era împotriva lui Clem, încât părea că n-are să se

potolească decât după ce-l va fi linșat.

Până să se dumirească Lonnie, se trezi înconjurat de toată gașca. Arch îl înșfăcase de braț și urla la el.

— Mister Arch, eu...

La lumina palidă a zorilor, Lonnie îi recunosc pe toți. Păreau ațâțați și înfierbântați, ca vânătorii care, după ce au gonit vulpea o noapte întreagă, sânt nerăbdători s-o răpună. Țineau puștile și pistoalele la șold, cu degetele pe trăgaci, gata să apese.

— Ce ți-e, Lonnie? îi strigă Arch în ureche. Hai, dezmeticește-te, spune, unde s-a dus să se ascundă Clem Henry? Vrem să mergem să-i facem de petrecanie.

Lonnie își aduse aminte că adineauri, privind în jur, îl văzuse pe Frank Howard băgând un încărcător cu cartușe galbene de doisprezece în magazia armei. Frank se înclină puțin, să poată auzi unde spune Lonnie că s^a ascuns Clem.

— Mister Arch, n-o să-1 ucideți pe Clem de data asta, nu-i așa? întrebă Lonnie.

— Să nu-1 ucidem?! izbucni Dudley Smith. Dar ce-ți închipui?! Abia am așteptat un prilej să-1 curățăm. Trebuia să-1 curățăm de cum s-a pripășit prin partea locului, să nu așteptăm atâta amar de vreme. E un negru periculos, și asta merită!

— Dar nu-i vina lui Clem, îngăimă Lonnie. De n-ar fi venit Pa aici și de n-ar fi căzut în țarc, Clem habar n-ar fi avut de nimic. A venit doar să-mi dea o mână de ajutor, și atâta tot.

— Taci din gură, Lonnie! se răsti careva la el. De speriat ce ești, nici nu știi ce spui, După cura vorbești, s-ar zice că vrei să iei apărarea unui negru puturos.

În jurul lui, oamenii se înghesuiau, de parcă voiau să-1 strivească. Simțea că are nevoie de aer, că trebuie să respire în voie, să scape din îmbulzeală.

— Așa e, recunosc Lonnie.

Își auzi glasul, dar nu știa ce spune.

— Clem totuși m-a ajutat să-d gălesc pe Pa când s-a

rătăcit umblând după mânoare.

— Hai, mai tacă-ți gura, Lonnie! strigă cineva. Tacă-ți gum, dobitocule!

Arch îl înhață de umăr și-l zgâlțâi, de-i clănțăneau toți dinții. Atunci-își dădu seama ce spusese.

— Ia ascultă, Lonnie, răcni Arch, se vede că ți-ai pierdut mințile, că denai fi sănătos la cap, n-ai lua apărarea negrilor ăstora puturoși!

— Așa-i, bâigui Lonnie, tremurând ca varga. Desigur, n-aș lua-o...

Îl durea umărul în locul unde Arch își împlân-tase degetele ca niște gheare de oțel.

— Lonnie, ia spune, s-a ascuns în baltă? Îl ispiti Dudley Smith. Așa-i, Lonnie?

Dădu să clatine din cap pentru a tăgădui; apoi încercă să facă un gest afirmativ. Simți însă degetele lui Arch înfigându-i-se în beregată. Aruncă oamenii din jur o privire îngrozită.

— Spune, Lonnie, unde s-a ascuns Clem? Îl zori Arch, strângându-l mai tare.

Lonnie făcu trei-patru pași spre hambar. Se opri, dar oamenii îl îmbrânciră de la spate. Se trezi împins în dosul hambarului, și apoi dincolo de hambar,

— Bine, Lonnie... spuse Arch. Acum încotro? Lonnie arată cu mâna înspre păduricea prin care trecea pârâul. Balta era în direcție opusă.

— A zis că se duce să se ascundă în pădurice, lângă pârâu. Așa a zis, mister Anch, bâigui Lonnie. Acolo cred că trebuie să fie.

Lonnie se simțea împins înainte și se împleticea ferindunse să nu cadă; se temea c-or să-l calce în picioare. Nu se auzea nicio vorbă.

Înaintau parcă în vârful picioarelor. Lumina cenușie a zorilor devenise ceva mai alburie, dar nu era încă destui de limpede ca să poți vedea drumul.

La marginea păduricii, oamenii se răsfirară, și Lonnie băgă de seamă că devenise o parte a lațului ce se

strângea în jurul lui Clem.

Deși acum umbla de unul singur și nu era nimeni care să-1 țină cu sila, se simțea incapabil să se desprindă și să fugă înainte ori înapoi. Începuse să priceapă ce făcuse.

Clem era probabil cocoțat într-un copac în păduricea din față. Nu mai avea nicio ieșire, fusese împresurat din toate părțile. Orice încercare de fugă era sortită eșecului. L-ar fi împușcat ca pe un iepure.

Lonnie se lăsă pe o buturugă și încercă să cumpănească ce are de făcut. Peste câteva minute va răsări soarele, și oamenii aveau să pornească îndată spre pârâu, strângând cercul în jurul lui Clem. Atunci, în fața puștilor și a pistoalelor lor, n-avea să-i rămână nicio scăpare.

O dată sau de două ori zări câte un chibrit aprin-zându-se prin măcănișurile vecine, pe unde stăteau urmăritorii la pândă. Purtat de vânt, ajunsese la el și fumul de țigară. Se întrebă atunci dacă fumul nu pătrunsese și în pădurice și dacă nu-1 simțise oare și Clem în ascunzătoarea lui.

Jur împrejur continua să domnească liniștea. Asta însemna că Arch Gunnard și prietenii săi așteptau soarele, care, peste câteva clipe, avea să se ivească la orizont, în spatele lui.

Între timp se mai luminase și se vedea pământul bolovănos, hățişul de măcăcini și scoarța inelată a pinilor.

Cu armele în cumpănire, urmăritorii începură să se furișeze binișor înainte, ca la o vânătoare de lopătari. Păduricea nu era prea întinsă și, în ritmul în care înaintau, până în câteva minute lațul avea să se strângă de tot. Există însă posibilitatea ca negrul să fi reușit să scape din împresurare înainte de ivirea zorilor, dar inima îi spunea lui Lonnie că Clem era încă în pădure. Își dădea seama că se afla acolo din vina lui, că îl ândem-nase să se ascundă acolo numai pentru ca urmăritorii lui să-1 prindă unai ușor.

Se trezi deodată pășind înainte, atras parcă de o forță

necunoscută spre centrul cercului ce se strân-gea tot mai mult. Siluetele oamenilor care-1 înconjurau începură să se contureze. Înaintau de la un copac la altul, rotindu-și privirile în sus, scrutând coroanele bogate ale pinilor.

— Ei, Pa! șopti Lonnie răgușit. Ei, Pa!

Mai făcu vreo câțiva pași, cercetând cu privirea tufișurile și copacii. Când dădu iară cu ochii de ceilalți, își aminti că nu pe Mark Newsome îl căutau. Nu putea înțelege cum de uitase.

În virtutea inerției, Lonnie continua să se furișeze printre copaci. Înainta tiptil, în salturi, cum te apropii de un iepure când dai să-4 prinzi cu mâna goală, fără pușcă.

Uitase din nou ce căuta acolo. La fiecare salt, picioarele păreau că i se -arcuiesc cu mai multă putere. Umbla plecat, a'tât de plecat, încât putea să atingă pământul cu mâna. Îi era imposibil să se oprească acum și înainta în pas cu urmăritorii.

Intervalele dintre cei cincisprezece urmăritori se micșorau neîncetat. Lumina devenise mai vie, destul de vie ca să poți citi pe cadran ora indicată de acele ceasului.

Primele raze ale soarelui începuseră să aurească bolta cerului...

Lonnie o luase cu mult înaintea celorlalți. Nu se putea stăpâni. Era miânat de o pornire irezistibilă.

Trecuse atâta amar de vreme de când nu mai fusese în stare să cumpere cartușe, încât și uitase cât de mult îi plăcea să vâneze.

Zvonul neîntrerupt produs de înaintarea furișă a urmăritorilor îi zvâcnea în urechi.

— Uite lepădătura! răcni careva.

După aceea, din toate părțile se auzi trosnind mărăcinișul uscat.

Lonnie se năpusti și el înainte și ajunse printre cei dintâi la copacul cu pricina.

Îi văzu pe toți cu puștile îndreptate în sus, și, profilându-se limpede pe albastrul cerului, chipul lui Clem

Henry, luminat de razele soarelui, care se ivise la orizont. Negrul se ținea strâns de vârful subțire al pinului.

Cine a tras primul foc Lonnie n-ar fi putut spune. Ceilalți urmăritori nu întârziară nicio clipită. Cu o detunătură asurzitoare, puștile și revolverele lor se descărcară, și frunzișul fu învăluit de fum.

Închise ochii. Nu mai putea să privească în sus la chipul acela. Îi era teamă. Focurile de armă continuau însă fără încetare. Ghemuit, Clem strângea copacul din răspuțeri. Apoi, deodată, parcă se auzi trosnind, undeva departe, un copac despicat de secure, și vârful pinului, cu Clem cu tot, se desprinsese, prăvălindu-se printre crăcile groase. Cu un bufnet surd, trupul ciuruit se prăbuși în țărână, rămânând nemișcat, cu brațele și picioarele larg desfăcute. Lui Lonnie îi îngheță sângele în vine.

Când izbucniră din nou împușcăturile, Lonnie își întoarse fața și întinse brațul pentru a se sprijini de un copac. La fiecare salvă de focuri trase din toate direcțiile, trupul ciuruit tresărea ca un sac cu pisici în care cineva a tras o încărcătură de alice. Un nor de praf, amestecat cu fumul îne-căcios al ierbii de pușcă, plutea în aer.

Lonnie nu-și mai amintea câta vreme au tras așa. Știa doar că la un moment dat a luat-o la fugă înapoi, spre ogoare, că se poticnea și se oprea la fiecare copac, sprijinindu-se cu palmele de scoarța aspră a pinilor. Când ieși din pădure, cerul nu mai era cenușiu, se înroșise. Continuase să alerge, peste bulgării de pământ întărit ai arăturii, căutând să nu piardă din ochi casa din față.

Într-un rând căzu și abia putu să se mai ridice. Cu mare greutate se târî în genunchi, cu fața spre soarele care răsărise ca un cerc roșu. Căldura lui îi. Dădu puterea să se ridice în picioare și începu a bolborosi către sine cuvinte de neînțeles. Încerca să spună lucruri care până atunci nici prin gând nu-i trecuse să le rostească.

Acasă, Hatty îl aștepta în curte. Auzise împușcăturile dinspre pădurice, îl văzuse poticnindu-se de bulgării de pământ întărit din arătură, îl văzuse cum, îngenuncheat,

privise soarele drept în față. Înfiorată, alergase 'ân întâmpinarea lui, să afle ce se întâmplase.

Ajuns în ogradă, Lonnie întoarse capul și, peste umăr, aruncă o privire fugară îndărăt. Ceilalți tocmai săreau gardul fermei lui Arch Gunnard. Nevasta lui Arch, care ieșise pe veranda din spatele casei, le striga ceva.

— Unde-i tată-tău, Lonnie, întrebă Hatty. Pentru numele lui Dumnezeu, ce-au fost împușcăturile alea din pădure?

Impleticindu-se, Lonnie ajunse până în fața tindei, unde se prăbuși pe trepte.

— Lonnie, Lonnie! se văicări femeia. Trezeș-te-te, pentru numele lui Dumnezeu, spune-mi, ce s-a întâmplat? De când mă știu n-am văzut așa ceva!

— Nu s-a întâmplat nimic, zise Lonnie. Nimic.

— Dacă nu s-a întâmplat nimic, nu te-ai putea duce la fermă să ceri o bucată de slănină? Nu mai avem nimic de mâncare. După ce a colindat noaptea întreagă, tată-tu are să fie mai flămând ca de obicei.

— Ce-iai zis? urlă Lonnie ridicându-se.

— Ce te-a apucat, Lonnie? Nu ți-am spus decât să te duci la fermă să ceri o bucățică de slănină. Atâta am zis.

— Slănină? răcni el, zgâlțâind-o.

— Da, slănină, bolborosi Hatty, trăgându-se înapoi, speriată. N-ai putea să te duci să-i ceri lui Arch Gunnard o bucățică de slănină?

Lonnie se prăvăli din nou pe treptele pridvorului, cu bărbia în piept, cu brațele atârându-i moi între picioarele mult depărtate.

— Nu, șopti el aproape imperceptibil. Nu mi-e foame.

STATUL ÎMPOTRIVA LUI ABE LATHAN, NEGRU

Moș Abe dezghioca știuleți în hambar când Luther Bolick, venind de devale, de la casa lui cea mândră, albă,

de ipe coama dealului, îl pofti să-și strângă calabalâcul și să se mute de pe fermă. Fiind, de la o vreme, tare de urechi, Abe nu înțelese dintr-o dată ce voia Luther.

— Iar îmi dau de furcă prăpăditele mele de urechi, mister Luther, se văicări Abe. Pare-mi[^]se că nu mai aud ca altădată.

Luther îl privi pe negru încruntându-se. Intre timp, moș Abe se sculase și ieșise în gura hambarului, ca să-1 audă mai bine.

— Am zis că vreau să-ți strângi calabalâcul și să te muți de aici cu toți ai tăi.

Moș Abe întinse mâna să se țină de ușă.

— Să ne mutăm? Întrebă el și căută neîncrezător iân ochii proprietarului. Așa-i că râdeți de mine, mister Luther? Îngăimă el cu glas tremurat. Glumiți, așa-i că glumiți mister Luther?

— Degeaba faci pe surdul. Ai auzit foarte bine ce-am spus, se oțărî Luther, făcând vreo câțiva pași prin fața hambarului. Vreau ca până la sfârșitul săptămânii ăsteia să te muți de aici. Până atunci te păsuiesc numai dacă te cari de bunăvoie. Și, vezi, deschide bine ochii când îți aduni caiabolicul, să nu care cumva să iei vreun lucru de-al meu! Dacă iei ceva, te dau pe mâna judecății!

Moș Abe simți deodată că-1 lasă puterile și abia se mai ține pe picioare. Se dădu oleacă înapoi și, sprijininduse de. Canatul ușii, se lăsă încet jos și se așeză pe pardoseala de pământ bătut a hambarului. Luther se. Aplecă, să vadă ce face moșneagul.

— Sânt trecut de șaizeci de ani, îngână moș Abe, dar eu și ai mei trudem din răputeri pentru dumneavoastră, mister Luther. Muncim tot atât de zdravăn ca oricare altă familie de la ferma dumneavoastră. Știți bine, mister Luther, că așa e. Locuiesc aici de patruzeci de ani încheiați și am trudit neobosit pentru dumneavoastră, iar mai înainte, pentru tatăl dumneavoastră. Nicio singură dată nu v-am pomenit de împărțeală¹

1 Încheierea socotelilor dintre proprietar, de o parte, și dijmași

, cu toate că recoltele mele au fost totdeauna bogate. Nu v-am cerut niciodată prea mult, doar cât s-avem ce mânca și ceva îmbrăcăminte, atâta tot. Am adus pe lume și o droaie de copii, ca să-mi ajute la muncă, și niciunul din ei nu v-a cășunat vreo supărare, nu-i adevărat, mister Luther?

Ursuz, Luther ridică mâna, făcându-i semn să tacă. Scutură apoi energic capul, dând a înțelege că-și strică gura de pomană, căci tot nu-l ascultă.

— Toate astea-s bune și adevărate, îi zise Luther, dar trebuie să mă descotorosesc de cel puțin jumătate din oamenii care muncesc în parte pe fermă. Nu-mi dă mâna să mai țin opt-zece bătrâni ca tine. Trebuie isă vă mutați și să vă căutați de lucru altundeva.

— Cum adică, nu mai dați pământul în parte și nu mai plantați bumbac anul ăsta, mister Luther? întrebă moș Abe. Sânt în stare să muncesc tot atât de bine și tot atât de mult ca oricare altul. E drept că uneori fac treaba mai încet, dar de făcut tot o fac. Oare dacă dezghioc știuleții ăștia, pentru hrana catârilor, nu-i dezghioc la fel de bine ca oricare altul?

— N-am vreme să stau la palavre, îl bruftui Luther înfuriat. Asta e, și gata! Îndată ce isprăvești cu nutrețul catârilor, te duci acasă și începi să-ți strângi lucrurile, cum ți-am spus.

Luther îi întoarse spatele și se depărta pe drumul ce ducea către grajd. Se opri în dreptul porțiței din fața grajdului și, uitându-se înapoi, văzu că moș Abe se ținea după el.

— Mister Luther, spuneți-mi, unde să mă mut eu cu ai mei? se jeli moș Abe. Flăcăii mi-s destul de mari acu și au să-și mai facă ei un rost. Dar eu și femeia am cam

sau cropper-i, de cealaltă parte, care ar trebui să se facă după ce recolta a fost înmagazinată în hambarele proprietarului, este de obicei amînată, dijmașii și cropper-ii trăind de la o zi la alta din avansurile în alimente pe care proprietarul „binevoiește” să le acorde în cont.

îmbătrânit. Știți dumneavoastră bine ce greu e pentru un om de culoare de vârsta mea să-și afle adăpost și să găsească un petic de pământ de lucrat în parte; cu noi n-aveți cine știe ce cheltuială, iar atâta bumbac cât scot ceilalți scoatem și noi, flăcăii și cu mine. De când n-am mai pomenit de împărțeală e mult, mult de tot; au trecut, cred, treizeci de ani și mai bine. Îs bucuros să muncesc tot așa și de acum înainte și să-mi dați tainul și ceva îmbrăcăminte. Știți bine, mister Luther, că ăsta mi-e cugetul. Locuiesc în coliba de colo de patruzeci de ani, și alt adăpost n-am. Sântem bătrâni acum, eu și femeia, mister Luther, și de lucrat ca ziler nu pot, că nu mă mai țin puterile. Bumbac însă pot cultiva la fel de bine ca oricare alt om de culoare din ținutul ăsta...

Luther împinse portița și intră în ocolul din fața grajdurilor, făcându-i semn că n-avea vreme să-l asculte. Ii întoarse spatele lui moș Abe și porni mai departe.

Moș Abe rămase pironit locului, neștiind ce să zică și ce să facă. După ce îl văzu pe Luther de-părtându-se, începu să tremure tot și se ținu de portiță, ca să nu cadă.

— Nu pot pleca de aici, mister Luther... se tângui el. Nu pot. Alt loc unde să mă duc n-am. Nu pot pleca, mister Luther...

Luther ajunsese la capătul grajdului și, trecând după colț, dispăru. Apoi glasul lui moș Abe nu mai ajunse până la dânsul.

A doua zi după prânz, pe la ceasurile două, un autocamion opri în fața bordeiului unde locuiau moș Abe, cu nevasta și cei trei flăcăi ai lor. Moș Abe și bătrâna ședea ghemuiți lângă foc, să se dezmoștească de frigul iernii. Erau singuri-singurei.

Deși auzise autocamionul apropiindu-se și oprind în fața casei, moș Abe nu se clinti din loc, căci își închipuia c-a venit băiatul cel mare, Henry, care uneori conducea autocamionul lui Luther Bolick.

După câteva clipe, se auziră bătăi în ușă, și numaidecât femeia se ridică și se duse să vadă cine bate.

Când deschise, se trezi față în față cu doi albi necunoscuți, care așteptau pe prispă. Fără a da bună ziua, cei doi se uitară înăuntru, să vadă cine-i în casă. Tot fără a rosti un cuvânt, dădură buzna în colibă, oprindu-se în dreptul plitei peste care moș Abe stătea încovoiat.

Unul din cei doi, cel mai vârstnic, îl întrebă:

— Tu ești Abe Lathan?

— Da, *sir*¹, eu îs, răspunse bătrânul, mirându-se cine or fi oamenii aceia, căci nu-i mai văzuse niciodată. Da de ce-ntrebați?

Necunoscutul scoase din buzunar un disc de metal strălucitor²

și, cu el în palmă, întinse mâna până sub nasul lui moș Abe.

— Am venit să-ți înmânez o hârtie și un mandat, zise el. Un ordin de evacuare și un mandat de arestare pentru amenințare cu loviri și cu moartea.

Și, după ce despături ordinul de evacuare, i-l înmână lui moș Abe.

Clătinând din cap nedumerit, negrul se zgâi la hârtie și, în cele din urmă, ridică privirea asupra celor doi albi.

— Sânt locțiitorul șerifului, îl lămuri albul mai în vârstă, și am venit să fac două lucruri: să vă evacuez din casă și să te arestez.

— Ce înseamnă „să vă evacuez”? întreba moș Abe.

O clipă cei doi străini își rotiră privirile prin încăpere. Nevasta lui moș Abe se apropiase de scăunașul pe care ședea bătrânul și—și pusese pe umerii lui mâinile tremurânde.

— Dăm mobila afară din casă și o scoatem dincolo de hotarul fermei lui Luther Bolick. Și după asta pe tine te luăm și te ducem la arestul comitatului. Hai, mișcați-vă

1 În limba engleză, termen reverentios folosit fată de persoane de rang superior.

2 Ofițerii de politie judiciară din S.U.A. (șerifii, locțiitorii lor etc.) se legitimează cu un disc de metal, pe care sînt gravate stema S.U.A., numele comitatului și funcția respectivă.

mai repejor și puneți mâna amândoi!

Moș Abe se sculă, dar rămase alături de nevastă, în picioare lângă plită, neștiind ce să facă.

Cei doi bărbați se apucară să strângă mobila și s-o care afară. Scoaseră paturile, mesele, scaunele și toate celelalte bulendre, lăsând doar plita, care era proprietatea lui Luther Bolick. După ce isprăviră de scos totul, porniră să le încarce în camion.

Atunci moș Abe ieși afară cât putu el de repede.

— Oameni albi, zău, nu faceți asta... se rugă el. Așteptați puținel, mă duc să-l caut pe mister Luther. O să lămurească el lucrurile. Mister Luther e stăpânul meu și n-o să lase să mi se ia așa tot avutul. Vă rog, sir, așteptați până-l găsesc...

Cei doi schimbă o privire.

— Hârtiile sânt semnate chiar de mâna lui Luther Bolick, îi zise loțiitorul șerifului, clăti-nând din cap. El a cerut judecății ordonanța de evacuare din casă și mandatul ăsta de arestare... Degeaba te mai duci acum să-l cauți.

— Să mă arestați? Pentru ce a cerut să mă arestați?

— Pentru ca l-ai amenințat, îi explică loțiitorul șerifului. L-ai amenințat că-l omori. Că-i dai cu ciomagul în cap sau tragi în el cu revolverul.

Azvârliră restul catrafuselor în camion și porunciră lui moș Abe și soției isă se cațare pe platformă. Văzându-i că nici nu se clintesc, loțiitorul șerifului îi îmbrânci până în dreptul autocamionului și îi sili să urce.

Cel mai tânăr trecu la volan, iar loțiitorul șerifului se așeză lângă ei, pe platformă, ca nu cumva să încerce să fugă. Autocamionul coti pe ulicioară, prin fața colibelor celorlalți dijmași, și ieși pe drumul cel lung care, urcând peste deal, tăia de-a curmezișul ferma lui Luther Bolick și ducea la șosea. Trecură pe lângă casa cea mandră, albă, în care locuia Luther, dar nu dădură ochi cu el.

— Eu pe mister Luther nu l-am amenințat niciodată, se apăra moș Abe. N-am făcut una ca asta de când mă știu.

Nici de rău nu l-am vorbit vreodată. Mister Luther e stăpânul meu și lucrez la el de când aveam douăzeci de ani. Mi-a poruncit ieri să mă mut de pe ferma lui, da eu nu i-am spus nimic altceva decât că s-ar cuveni să mă lase să stau mai departe, că mult de trăit tot nu mai am. I-am zis doar că nu vreau să mă mut. Asta-i tot. C-am să-ncerc să-l omor n-am zis niciodată. Mister Luther știe bine asta, tot așa de bine cum știu și eu. Întrebați-l pe mister Luther dacă nu-i adevărat.

Lăsând în urmă ferma lui Luther Bolick, autocamionul apucă spre capitala comitatului, care se afla la o depărtare de unsprezece mile.

— Patruzeci de ani am trăit aici și i-am muncit lui mister Luther, continuă moș Abe, și în timpul ăsta n-am rostit nicio singură dată vreo vorbuliță necuviincioasă de față cu dumnealui și nici nu l-am vorbit de rău în spate. Dumnealui ne dă tain și ceva îmbrăcăminte, iar eu cu ai mei îi cultivăm bumbacul, și asta fac mereu, de când eram flăcău de douăzeci de ani. M-am aciuat aici și-am lucrat în parte, mai întâi pentru taică-su, iară după ce s-a prăpădit bătrânul, am lucrat mai departe, la fel ca înainte. Mister Luther știe c-am lucrat totdeauna din răspuțeri și niciodată nu l-am înfruntat, iar de cerut nu i-am cerut în tot timpul ăsta decât tainul meu și ceva îmbrăcăminte. Puteți să-l întrebați pe mister Luther.

Locțiitorul șerifului asculta ce spune moș Abe fără a rosti niciun cuvânt. Ii era milă de bătrânul negru și de soția lui, dar nu-i stătea în putere să facă nimic. Dimineața, devreme, Luther Bolick venise cu mașina la judecătorie și obținuse ordonanța de evacuare și mandatul de arestare. Meseria lui era să înmâneze citații și să aducă la îndeplinire ordonanțe și sentințe judecătorești. Acum, cu toate că asta-i era meseria, i se făcuse milă de cei doi negri. Socotea că Luther Bolick nu s-ar fi convenit să-i alunge de pe fermă numai pentru că îmbătrâniseră și le slăbiseră puterile.

Când în fața lor se ivi orașul, locțiitorul șerifului îi spuse

șoferului să oprească. Acesta trase la marginea șoselei, în dreptul primelor clădiri. De o parte și de alta a drumului erau înșirate vreo cincisprezece, douăzeci de căsuțe locuite de negri.

Cei doi albi se apucară îndată să descarce mobila din camion, așezând-o grămadă la marginea drumului. După ce isprăviră de descărcat toate cele, locțiitorul șerifului îi porunci soției lui moș Abe să coboare. După care camionul porni mai departe, lăsând-o pe soția lui moș Abe buimăcită cu desăvârșire și singură lângă calabalăcul lor.

— Da cu mine ce-aveți de gând să faceți acum? întrebă moș Abe, privind îndărăt la femeie și la mobilele lui, care abia se mai zăreau în depărtare.

— Te ducem la arestul comitatului și te zăvorim acolo, îl lămuri locțiitorul șerifului.

— Dar cu nevasta mea ce are să se întâmple?

— O adăposti-o careva din negrii care locuiesc acolo.

— Și pe mine cât o să mă țineti sub zăvor?

— Pân-or să te judece.

Stârninid nori de praf, autocamionul trecu pe străzile orașului, ocoli scuarul din fața judecătoriei și se opri în fața unei clădiri de cărămidă roșie, cu ferestrele zăbrelite.

— Ne dăm jos; am ajuns! zise locțiitorul șerifului.

Deși abia al mai țineau picioarele, moș Abe izbuti să se târască pe potecă până la poarta arestului. Un alb îi deschise și-i porunci s-o ia drept, pe sală și să meargă tot înainte, până i se va spune să se oprească.

Sâmbătă, înainte de prânz, Henry, feciorul cel mare al lui moș Abe, sta în picioare, învârtindu-și pălăria în mână, în mijlocul biroului lui Ramsay

Clark. Avocatul se uită la negru și se întunecă la față. Băgă în gură capătul creionului și, după ce-l ronțai o bucată de vreme, se răsuci pe scaunul lui cu pivot și privi pe fereastră în scuarul din fața judecătoriei. Apoi, brusc, se întoarse cu fața către fiul lui moș Abe.

— Nu, nu iau procesul! zise el. Nu vreau să am nimic a

face cu pricina asta.

Flăcăul îl privi uluit. Era al treilea avocat căruia se adresase în dimineața aceea, și cu toții refuzaseră sănl apere pe taică^său.

— Nu-i nicio afacere, adăugă Ramsay Clark încruntat. Chiar dac-aș lua procesul, de la niște negri puchinoși ca voi nu scot niciun cent! Afară de asta, sânt hotărât să nu mai apăr niciun negru! Avocați mai buni decât mine au ajuns de răpă numai pentru că au apărat negri. Nu vreau să-mi meargă vestea că sânt „avocatul puturoșilor de negri”!

Henry se lăsă de pe un picior pe celălalt și își mușcă buza. Nu știa ce să zică. Stătea în mijlocul biroului, frământându-se să găsească un mijloc ca tatăl său să nu ajungă la judecată fără avocat.

— Tată-meu n-a spus niciodată c-ar avea de gând să-1 omoare pe mister Luther, stăruie Henry. Totdeauna s-a avut bine cu el. Nici unui dintre noi nu l-am supărat vreodată. Întrebați pe cine vreți; știe toată lumea. Au să vă spună toți dii-mașii de pe fermă că tata totdeauna a ținut partea lui mister Luther. Niciodată n-a spus c-ar avea de gând să-i pricinuiască vreun rău.

Avocatul îi făcu semn să tacă. Nu voia să mai audă niciun cuvânt.

— Ți-am mai spus o dată că nu vreau să am nimic a face cu procesul ăsta! izbucni el iritat, ridicând un teanc de hârtii de pe birou și trântin-du-1 la loc. Nici prin gând nu-mi trece să mă prezint în instanță și să-mi pierd timpul cu un proces care nu face nici d ceapă degerată, fiindcă sentința o cunosc dinainte. Vouă, negrilor ăstora puturoși, nu vă strică să stați din când în când la ocnă. Dacă Abe Laithan 1-a amenințat sau nu pe mister Bolick, n-are nicio importanță! Dar de spus că nu se mută de pe fermă a spus, sau n-a spus? Ei, atâta e de-aj uns ca să-1 osândească! Judecătorului atâta îi trebuie, și nimic altceva! Il trimite la ocnă ciât -ai clipi din ochi! Niciun avocat din lume nu-și pierde vremea să studieze un dosar

când știe că procesul e sigur pierdut. Dacă ar ieși un onorar gras, ar fi altceva... Dar de unde să plăți onorarii voi, negrii ăștia puturoși, care n-aveți nicio lețcaie?! Nu, nu primesc procesul. Nu vreau să am nimic de-a face cu el, nici măcar s-aud!

Henry ieși de-a-ndaratelea din biroul lui Ramsey Clark și se duse la arestul comitatului. Aici obținu învoire să-l viziteze pe taică-su pentru cinci minute.

Henry îl găsi pe moș Abe așezat pe patul de scânduri, privind afară pe culoar prin grilajul de fier al cuștii sale. Gardianul care-l însoțise pe Henry se postă în spatele lui, cu fața la grilaj.

— Ai fost la avocat? îl întrebă moș Abe de-a dreptul. L-ai spus că niciodată nu i-am spus lui mister Luther vorbele acelea?

Henry se uită în ochii lui taică-su, dar îi venea greu să-i răspundă. Clătină din cap și coborî încet privirea, până nu mai văzu decât pardoseala.

— Ai fost, nu-i așa c-ai fost, Henry? stăruie moș Abe.

Henry făcu semn că da, fusese.

— Ei bine, și când le-ai spus avocaților că niciodată, de când sânt, n-am rostit o vorbuliță necuviincioasă nici pe socoteala lui mister Luther, nici pe socoteala lui taică-su, n-au zis că-s gata să mă ajute să ies din pușcărie?

Henry făcu semn că nu.

— Ce-au zis avocații, Henry? N-au zis că-s gata să mă ajute când le-ai spus cum l-am cinstit totdeauna pe mister Luther, că toată viața am lucrat pentru el din răspuțeri și nu i-am pomenit niciodată de împărțeață?

Henry se uită la taică-su pleoându-și capul într-o parte, ca să vadă prin zăbrelele cuștii. Înghiți în sec de câteva ori înainte să poată rosti un cuvânt.

— Pân-acum am fost la trei avocați, îi spuse el în sfârșit. Toți trei mi-au spus că nu ți-ar putea fi de niciun folos și m-au sfătuit să lăsăm procesul să se desfășoare și să se judece așa. Mi-au zis că nu ți-ar putea ajuta cu nimic, căci judecătorul, și așa, și așa, tot te trimite la

ocnă.

După asta făcu o pauză, în care, plecând din nou ochii, privi prin zăbrele la picioarele lui taică-su.

— Dacă vrei matale, mai încerc, poate găsesc un avocat să ia procesul... Dar cred că-i degeaba. N-are să facă nicio brânză!

Moș Abe se așeză la loc, pe patul de scânduri, și o bucată de vreme rămase gânditor, cu privirea pironită în pământ. Nu putea pricepe de ce niciun avocat nu voia să-l apere. Înălțând apoi capul, se uită prin grilaj la fiul său. Deodată ochii i se umplură de lacrimi, pe care nu le mai putea stăvili.

— Spune, Henry, da de ce au zis avocații că judecătorul, și așa, și așa, tot mă trimite la ocnă?

Strângând spasmodic zăbrelele, Henry își aminti cum ani de-a rândul îi văzuse pe taică-su și pe maică-sa trudind pe lanul acela de bumbac pentru Luther Bolick, primind în schimb tain, câte-o zdreanță, adăpost și nimic altceva.

— Spune, Henry, de ce-au zis așa?

— Pricina, cred, nu-i alta decât că sântem oameni de culoare... șopti Henry. Nu văd ce altceva i-ar face să spună asta.

Gardianul, care aștepta îndărătul lui Henry, se apropie și-l bătu pe spate cu bastonul de cauciuc. Henry o porni pe coridorul pe care erau înșirate, în dreapta și în stânga, cuștile deținuților, îndrep-tându-se spre ușa ce dădea în stradă. Și nu mai privi înapoi.

SFIRȘĂTUL LUI CHRISTY TUCKER

Era către asfințit când Christy Tucker, călare pe caitâr, intră pe poarta plantației fluierând vesel. Cioplise toată dimineața țărushi noi pentru zăplazul ce-i împrejmuia cocioaba și era mulțumit că lucrase cu spor. Nu avea prea

des puțința să meargă la curte, de aceea, când i se ivea vreun prilej, se ducea bucuros.

Legă catârul la ulucul din dosul magazinului, și primul lucru pe care-l băgă de seamă fu că ceilalți negri aflați acolo parcă se fereau să-i vorbească. Nu putea pricepe de ce se prefăceau că nu-l văd, fiindcă de trei luni, de când se mutase aici cu nevasta, trăia în bună înțelegere cu toți oamenii de culoare de pe plantație.

Cu pași rari, se îndreptă către cancelarie, între-bându-se de ce nimeni nu voia să stea de vorbă cu el.

Ceva mai încolo dădu peste Froggy Miller. Îl apucă pe Froggy de braț, ca nu cumva să-ncerce și el să spele putina.

— Ce-i cu voi, măi, ce v-a apucat azi? întrebă el.

Froggy Miller îi era ca și vecin, căci peste câmpul de bumbac nu era mai mult de o milă până la cocioaba lui, și-4 cunoștea mai bine decât pe ceilalți.

— Hai, zău, spune-mi, Froggy, ce v-a apucat?... Froggy, un vlăjgan negru înalt de șase picioare, cu părul tuns scurt, dădu să scape.

Atunci, înșfăoându-4 cu amândouă mâinile, îl zgâlțâi.

— Ia ascultă! se răsti Christy. Ce v-a apucat, pe tine și pe ceilalți, de vă faceți că nu mă cunoașteți?

— Te-a chemat mister Lee Crossmann, începu Froggy, nu-i așa?

— Da, așa e, a trimis să mă cheme. Vrea, pesemne, să-mi spună ceva despre muncă. Dar asta ce legătură are cu...

N-apucă însă să sfârșească vorba, căci Froggy se smucise și-o luase cu pas grăbit pe alee.

Fără să mai stea pe gânduri, Christy se duse glonț la cancelarie, să afle pricina.

Intrând buzna în cancelarie, dădu peste Hendricks, contabilul plantației, și Morgan, fratele mai mic al lui Lee Crossmann, tolăniți cu picioarele pe pervazul ferestrei. Cum îl văzu pe Christy, Hendricks se ridică și trecu în biroul din fund. Rămas singur, Morgan Crossmann îl

cercetă pe negru cu o privire rece, ursuză.

— Mă, ăsta, fă-te-ncoa'! se auzi glasul lui Hendricks, care se întorsese în cancelarie.

Intorcându-se, Christy dădu cu ochii de Lee Crossmann, proprietarul și stăpânul plantației, care apăruse în prag.

— Am înțeles, sir, spuse Christy.

Lee Crossmann purta pantaloni de călărie din cord gri, o cămașă kaki și era încălțat cu cizme negre, ânalte până la genunchi, legate cu șireturi.

Se trase deoparte, lăsându-l pe Christy să intre în biroul din fund, și, rămânând în cancelarie, închise ușa pe din afară. În mijlocul biroului Christy se opri să-1 aștepte pe Lee Crossmann.

Venise pe plantația lui Crossmann de la Anul Nou, adică cu vreo trei luni în urmă. Deși nu mai fusese înainte în Georgia¹, prinsese să îndrăgească meleagurile de aici mai mult chiar decât locurile de baștină din Alabama². Împreună cu nevasta hotărâse să se mute în Georgia, deoarece auzise că pământul era mai bun și că aici, pe ogoarele cultivate cu bumbac, munca în parte ar fi mai bănoasă. Christy obișnuia să spună că nu se poate mulțumi să-și agonisească traiul; că năzuiește să se pricopsească.

Întrucât Lee Crossmann întârzia, Christy se lăsă pe marginea unui scaun. Nici nu apucase bine să se așeze, și iată că se deschise ușa. Christy sări în picioare.

— Să trăiți, mister Lee! îl salută el zâmbind. Acum, după ce-am avut și eu răgaz să cunosc ogorul, v-aș ruga să-mi dați un plug cu două brazde și încă un catâr. De pe ogorul ăsta, cu un plug cu două brazde cred că pot culege o recoltă îndoită de bumbac. De când sânt mam văzut pământ mai bun! Nici bolovani, nici cioturi, nicăieri, și nici urmă de măracini, neted ca-n palmă! Dacă-mi dați un plug cu două brazde și încă un catâr, vă scot mai mult

1 stat în sudul S.U.A.

2 stat în sudul S.U.A.

bumbac nu decât oricare cropper de pe plantație, ci mai mult decât pot scoate doi laolaltă.

Lee Crossmann îl ascultă până la capăt, apoi, după ce tnânti ușa, înainta cu pași mari în birou.

— Eu te-am chemat pe tine aici, negru puturos! Sau lăți închipui cumva că tu m-ai chemat pe mine, ai?

— Așa-i, mister Lee. Dumneavoastră m-ați chemat.

— Atunci fă bine și ține-ți fleanca aia murdară! Să n-o deschizi până nu ți-oi porunci eu!

— Bine, sir, am înțeles, mister Lee... bolborosi Christy, trăgându-se înapoi de-a-ndaratele, până se lipi cu spatele de zid.

Lee Crossmann se așezase într-un fotoliu și-l privea cu ochi injectați.

— Bine, sir, am înțeles, mister Lee... repetă Christy.

— Ești un negru puturos, unul d-ăia care-și iau nasul la purtare, nu-i așa? De fapt, de unde ai venit? Nu ești din partea locului, din Georgia, nu-i așa?

— Nu, nu, sir, nu, mister Lee, răspunse Christy, clătînând din cap. Îs născut și trăit în Alabama.

— Nu te-au învățat, mă, acolo, în Alabama, să fii la locul tău?

— Ba da, sir, ba da, mister Lee...

— Atunci ce te-a găsit de te-ai mutat aici în Georgia și ți-ai luat nasul la purtare?

— Nu știu, mister Lee...

Trecându-și palma peste față, Christy se fră-mânta să ghicească cu ce-d supărare pe Lee Crossmann. Începea să priceapă de ce-l ocoliseră ceilalți negri și de ce se feriseră să stea de vorbă cu el. Lee Crossmann trimisese să-l cheme, și ei știau că asta înseamnă că4 supărare cu ceva. Nu voiau să fie văzuți stând de vorbă cu un om care-l supărare pe proprietarul și stăpânul plantației.

— E adevărat că ți-ai luat aparat de radio? îl întrebă Lee.

— Da, sir.

— De unde l-ai luat?

— L-am luat în rate.
— Da bani să plătești ratele de unde iei?
— Am avut ceva bănișori puși deoparte și, afară de asta, mai crește nevasta niște păsări.
— De ce nu l-ai cumpărat de la magazinul plantației?
— Dincolo era mai convenabil. L-am luat mai ieftin.
— Negrii care muncesc pe plantația mea obișnuiesc să târguiască tot ce le trebuie de la magazinul plantației, spuse apăsător Lee.

— N-am vrut să fac datorii la dumneavoastră, mister Lee, explică Christy. Voiam să am și eu mai mult de luat la sfârșitul anului, când se încheie socotelile.

Lee Crossmann se lăsă pe spate și încrucișă picioarele. Apoi scoase briceagul și începu să-și curețe unghiile.

Urmă o tăcere care dură câteva minute; Christy se rezemă de perete.

— Stai drept, nu te rezema, negru împutit! se răsti Lee.

— Da, sir, răspunse Christy tresărind și de-părtându-se de perete.

— Nu cumva ai tăiat copaci din pădurea mea ca să cioplești țărui pentru zăplazul cu care-ți împrejmuiești casa?

— Da, sir, da, mister Lee...

— Da de ce nu mi-ai cerut voie?

— Am socotit că e nevoie de țărui noi cu care să-i înlocuiesc pe cei putrezi, și, de vreme ce locuiesc în casă, m-am apucat de (treabă).

— Îți cam iei nasul la purtare, nu crezi? Te porți parc-ai fi stăpân pe casa și pe pământul meu, ai? Te porți de parcă te-ai socoti de-o seamă cu alții, ai?

— Nu, sir, nu, mister Lee... se apără Christy. Nici prin gând nu-mi trece una ca asta! Numai că așa mi-e firea, știți, n-am astâmpăr, nu pot suferi să stau de pomană, îmi place să fac treabă. Dacă nu îndrept niște uluci, nu tai lemne, dacă nu culeg bumbac sau nu fac nu știu ce altă treabă, nu-s în apele mele. Așa mi-e firea, nu pot sta de

pomană.

— Știi ce facem noi aici în Georgia cu negrii care-și iau nasul la purtare ca tine?

— Nu, sir.

— Îi învățăm să-și cunoască lungul nasului și să fie la locul lor.

Lee Crossmann se sculă, străbătu încăperea și se opri în fața dulapului. Cu un gest brusc deschise ușa și întinse mâna, să ia ceva de pe raft. Când se-ntoarse cu fața la Christy, ținea o curea groasă, lungă, bătută cu ținte mari de alamă. Străbătu biroul în sens invers, plesnindu-sc peste carâmbi cu capătul trăgătorii.

— Da neveste-ti cine i-a spus c-are voie să crească păsări pe plantația mea?

— Nu i-a spus nimeni, mister Lee, răspunse Christy. Nici n-am visat c-ați putea să vă supărați. Loc e berechet în ogradă, și am făcut și un coteț pentru ele.

— Taci, negru îpuțit, nu mă mai tot înfrunta!

— Bine, sir.

— Pe plantația asta să nu iprind picior de pasăre scurmând semănăturile.

— Bine, sir, îngână Christy.

— Da bani să-ți cumperi radioul de unde ai luat?

— Am prins și eu câțiva iepuri cu lațul, i-am jupuit și-apoi am vândut pieile și-am luat ceva banișori.

— Pe plantația mea nu dau voie nimănui să se atingă de iepuri! se răsti Lee.

Smuci trăgătoarea groasă și se plesni cu ea peste carâmbi.

— De ce n-ai cumpărat nimic pe datorie de la magazinul plantației? întrebă Lee.

— Nu-mi place să am datorii, explică Christy. Vreau să am și eu mai mult de luat la sfârșitul anului, când se încheie socotelile.

— Dacă la sfârșitul Ianului vei avea de luat sau de dat, asta-i treaba mea! îl repezi Lee. Apoi îi arată cu degetul o crăpătură în pardoseala de scânduri. Scoate cămașa, dă

jos pantalonii și la-să-te în genunchi în dreptul crăpăturii! porunci el.

— Ce vreți să-mi faceți, mister Lee?

— Las', că-ți arăt eu ce-ți fac, veni răspunsul. Hai, jos cămașa, jos pantalonii și lasă-te în genunchi colo, cum ți-am spus!

— Mister Lee, nu mă las bătut de dumneavoastră. Nu, sir, nu, mister Lee. Nu pot să vă las să-mi faceți una ca asta! Zău, nu pot!

— Îndrăznești să mă și înfrunți, potaie neagră?! urlă Lee, căruia îi năvălise sângele în obraz.

Dădu să-l croiască pe Christy cu trăgătoarea groasă, bătută în ținte de alamă. Christy se feri, iar când Lee mai încercă o dată să-l croiască, negrul prinse cureaua cu amândouă mâinile și o imobiliza. După ce mai întâi îl fulgeră cu privirea, Lee încercă să i-o smulgă din mâini, smucind-o brusc.

— Mister Lee, n-am făcut decât să prind niște iepuri și să cresc câteva păsări, și alte asemenea mărunțișuri, se apără Christy. N-am vrut să fac niciun rău. Credeam c-o să fiți bucuros dac-am să bat câțiva țăruși noi în zăplaz, că-i al dumneavoastră...

— Tacă-ți fleanca și scoate cămașa și pantalonii, îți spun! strigă Lee, scos din fire. Și dă drumul trăgătorii de bunăvoie, până nu ți-o smulg cu sila!

Ținând trăgătoarea cu toată puterea, Christy nici nu se clinti. De furie, lui Lee îi înțepenise limba. Se repezi la dulap și-și luă pistolul. În-toroându-se, descarcă trei focuri asupra lui Christy. Christy dădu drumul trăgătorii și se prăbuși la pământ.

Urmat de contabilul Hendricks, Morgan, fratele lui Lee, năvăli în birou.

— Lee, ce s-a întâmplat? întrebă eil văzându-l pe Christy Tucker lat pe podea.

— Negrul ăsta puturos m-a amenințat, bolborosi Lee, gâfâind. Apoi se duse la dulap și zvârli pistolul la loc, pe poliță. Tu și Hendricks l-ați auzit cum m-a amenințat că

mă omoară! A trebuit să-1 împușc, ca să scap cu viață.

Părăsiră biroul din fund, trecând lân cancelarie. Câțiva vânzători de la magazinul plantației veniră în goană, să întrebe de împușcăturile care se auziseră.

— Un puturos de negru care și-a luat nasul la purtare! îi lămuri Lee, care tocmai își spăla mâinile în lighean. Puchinosul ăla din Alabama, venit acum douătrei luni. Dimineață am trimis să-1 cheme, voiam să4 întreb unde se trezește de s-a apucat să pună țaruși noi în zăplazul din jurul casei fără să-mi ceară voie. Când a venit aici, m-a amenințat. Un negru păcătos, asta era!

Vânzătorii se înapoiară la magazinul plantației, iar Hendricks, după ce deschise catastifele, își văzu liniștit de hârtoage.

— Du-te de deschide ușa aia din dos, îi porunci Lee fratelui, să vadă și puturoșii care s-au strâns acolo ce pățește cine-și ia nasul la purtare, ca potaia asta din Alabama!

Fratele deschise ușa din dos. Afară nu era însă niciun om, nici picior de negru nu se vedea pe alee. Singura făptură ce se afla acolo era catârul cu care venise Christy Tucker.

CANDY-MAN¹ BEECHUM

De jos, din smâncurile Ogeechee²-ului, de la joagăr până în vârful măgurii, erau zece mile, dar asta pentru Candy-Man era fleac. Cine-l vedea sărind hârtoapele din Middle Georgia³ rămânea cu gura căscată

— Încotro, Candy-Man?

— Ferește, băiețaș, ferește, nu sta în calea cataligelor mele, că-is zorit, mă duc la drăguță, șade ca pe ghimpi,

1 în traducere: Om de zahar

2 Fluviu din statul Georgia

3 Partea centrală a statului Georgia.

abia așteaptă să mă vadă venind!

Ici-colo, câte un iepure țâșnea iute ca fulgerul înspre scorburile copacilor, fugind din calea ciubotelor lui butucănoase.

— Vezi, Candy-Man, nu cumva să-i calci vreunui alb pe bătătură, îl sfătuia Little Bo. Că albii-s cu stea-n frunte!

Candy-Man Beechum tocmai zvârlise un crac peste pârleaz, cum zvârli 'lopată cu boabe la vân-turat.

Călare pe gard, se opri o clipă și își întoarse privirea către băiețașul negru. Se lăsa amurgul peste smârcuri și avea de bătut zece mile.

— Eu cu albii, dacă^mi dau pace, nu mă-ncure, îi răspunse. Mă tocmesec să le îngrijesc catării sau să le car câțiva bușteni de chiparos, dar nu stau nicio olipă după ce mi-am îndeplinit munca, o șterg și mă feresc din calea lor.

Din scorburile de copaci cucuvelele începeau să dea semne de viață. Pentru păsările astea cobitoare ceasul asfințitului era ceas de bucurie.

Scărpinându-se după ceafă, puștiul negru urmărea din țarcul catărilor soarele, care cobora la orizont. De n-ar fi trebuit să le dea nutreț și de-ar fi avut barem douăzeci și cinci de cenți în buzunar, tare i-ar mai fi plăcut să-l însoțească pe Candy-Man. Fiind sâmbătă seara, la oraș avea să găsească scrumbii prăjite în toate colțurile. Și amintindu-și mirosul peștelui prăjit, îi lăsa gura apă.

— Curând o să^mi găsesc și eu o drăguță, grăi Little Bo.

— Ai numai grijă, băiete, să nu te legi de drăguța lui Candy-Man, că la altele ți-o da și el o mână de ajutor!

Și, treoându-și și celălalt crac peste pârleaz, Candy-Man porni la deal. Nu avea decât zece mile de mers, de jos de la smârcuri până în vârful măgurii, și gata, era acolo!

Tufele de mărăcini se zbăteau, șfichiind în stânga și-n dreapta la picioarele lui, acolo unde călcase cu o clipă mai înainte. Nu stătea s-aștepte răfuiala cu mărăcinii ce acopereau locurile acelea nămolose. Luându-și

picioarele la spinare, Candy-Man Beechum și apucase în sus, pe șleaul buștenilor, și acum o tinea de-a dreptul peste tăpșan, sărind trei brazde de grâu dintr-un pas.

Câțiva gligani negri umblau agale, înaintea lui, pe drumul mare. Într-o clipită îi ajunse din urmă și ile strigă:

— Feriți, băieți, din calea țurloaielor mele! Păzea, că vine Candy-Man!

— Încotro, măi Candy?

Se văzură nevoiți să dea bătaie pentru a ține pasul cu el. Se văzură nevoiți chiar s-alerge, căci avea picioare lungi, catalige, nu glumă! Gâfâiau și le atârna limba de-un cot.

— M-ai întrebat careva unde mă duc? zise Candy. Am o drăguță - jumătate albă, jumătate neagră - și mă duc și eu să-i fac oleacă de curte.

— Ar fi bine, Candy, să claxonezi mai înainte de a intra la ea-n odaie. Corciturilor ăstora nu prea le place când dai buzna peste ele.

— Adevărat, așa-i, numai că nu știi cum stau lucrurile. Pe Candy-Man drăguța lui îl așteaptă totdeauna-n iprag!

— Da, da, noi, berbanții negri, care nu ieșim decât sâmbăta, n-avem vreme de pierdut. Cu ceva trebuie să ne alegem și noi mai înainte ca luni în zori sirena să ne țiuie în urechi...

Gliganii rămaseră în urmă și apoi se opriră, să mai răsufle și să se răcorească puțin. N-avea rost să se pună cu uriașul catârgiu tocmai sâmbătă, când era grăbit.

Drumul mare nu era pe placul lui Candy-Man, prea făcea multe coturi și ocoluri. Scurta drumul peste ogoare, atras de tigaia cu pește prăjit. Deodată se iviră în fața lui, întâmpinându-l ca un roi de licurici, luminile orașului.

Bătuse opt mile, mai rămâneau încă două, și avea să ciocănească la ușa drăguței, jumătate albă, jumătate neagră.

Apoi, drumul mare tăind mai de-a dreptul, Candy-Man părăsi scurtătura, și peste puțin intră în oraș. Cei mai vârstnici, din căruțe, și flăcăii, care mergeau pe jos, se

fereau din calea călcâielor lui, care sfârâiau. Catării înhămați la cotigi cârmeau la o parte, iar pilcurile de gură-cască de pe ulițe se trăgeau în lături, pentru a-i face loc.

— Ce alergi așa, Candy-Man?

— Păzea, mă negri proști ce sânteți, să nu vă înece și să vă orbească colbul din urma mea! Sânt zorit!

— Încotro, Candy-Man?

— Am o drăguță care m-așteaptă în prag. Și nu-i învățată s-aștepte.

— Candy-Man, ai face bine s-o iei mai domol și să-ți răcorești călcâiele, că acuși intri în cartierele albilor. Doar știi, se supără dacă un negru prost îi calcă pe bățatură...

— După apusul soarelui, sânt de capul meu. Doar n-am să stau să cercetez culoarea fiecărui trecător!

Bătrânii plesniră din limbă și smuciră de hățuri, îndemnând catării la trap. Vorbele lunganului ăstuia negru nu le erau pe plac.

— Candy-Man, nu mă iei și pe mine? Tare-aș vrea să prind și eu o bibilică!

— Acolo unde mă duc, eu mi-s cocoșul! Pe care-1 prind străin în ograda mea, îl jumulesc de pene cu gheara și cu pintenul. Îți spun: lasă-te păgubaș, băiete, lasă-te păgubaș!

Și și-a văzut de drum, prin mijlocul uliței. De zorit ce era, n-avea loc pe lături. Doar o. Porție de pește prăjit, și apoi avea să purceadă mai departe. N-avea vreme de pierdut, căci îl aștepta drăguța, jumătate albă, jumătate neagră. Străbătuse opt mile și nu mai avea deoât un fleac, două mile, și gata! Luni dimineața, mecanicul ăla de la fierăstrău va trebui să sune sirena ca la judecata de apoi.

Tras de mirosul peștelui prăjit, se trezi la ușa unui birt. Poate să nu fi fost decât ciortani, dar de mirosit miroseau la fel de bine. Ar fi poruncit o porție de aripioare, dar ar fi durat mult.

Chibzui cu mâna pe clanța birtului. Nu. Avea să îmbuce ceva, și apoi își va căuta de drum. Parcă vedea aievea, la

capătul celor două mile, chipul drăguței, jumătate albă, jumătate neagră, care-l aștepta ca pe ghimpi.

Așezați la mese, flăcăii mâncau. Localul era plin de oameni hămesiți ca și el. Plita era acoperită cu tigăi în care sfârâia peștele și mai rămăsese jumătate de butoi de pește, destul să sature o sută de guri fjămânde.

Stătea cu mâna pe clanță și nu se mai sătura adulmecând mirosul acela. Dacă are să-i dea mâna, într-o bună zi o să-și cumpere un butoi mare cu pește și-o să tot mănânce din el, n-o să lase niciunul, de leac!

— Unde alergi așa, Candy-Man?

— N-am vreme de pierdut, sânt tare grăbit, boss! Lăsați-mă, vă rog, să-mi văd de drum.

Policeman-ul scoase cătușele și dădu să i le pună. Candy-Man se trase înapoi.

— Cel mai sănătos cred că ar fi să te bag la zdup... N-ai mai avea bătaie de cap. Mi s-a urât să călind orașul în fiecare sâmbătă, să pun mâna pe zurbagiile ăștia de negri împuțiți!

— N-am făcut rău nimănui de când sânt! Și zău, boss, nu caut pricină nimănui. Mă veți fi asemuit cu careva, boss... Zău că m-ați asemuit! Sânt doar în treacă p-aici. Mă duc la drăguță.

— Nu face nimic. E mai sigur să te bag la zdup până luni dimineața. Întinde labele, bă, negru puturos, să-ți pun cătușele!

Candy-Man se trase înapoi. Era cu gândul la drăguța lui, jumătate albă, jumătate neagră. N-avea niciun chef să stea închis după gratii, în loc să se ducă la drăguță. Și din nou se trase înapoi.

— Te-mpușc, bă, negru ticălos! Dacă mai faci un singur pas, trag!

— Zău, boss, vă rog, lăsați-mă să-mi văd de drum. Poftim, nu mai mănânc nimic, o iau din loc chiar acum și nu mă mai prindeți în oraș. Zău, neapărat vreau să-mi văd drăguța, până luni, înainte de răsăritul soarelui.

Candy-Man mai făcu un pas înapoi. Policeman-ul trânti

cătușele jos și scoase revolverul. Apăsă pe trăgaci, și Candy-Man se prăbuși.

— Zău, boss, nu trebuia să faceți una ca asta!. Sânt, colea, un biet negru cu mâncărime la picioare. Mult mai mult îmi place să umblu decât să stau locului...

Oamenii dădură năvală din toate părțile, dar câte unul se întorcea brusc din cale și se depărta fugind. Alții se opriră să-1 privească pe Candy-Man, care-și pipăia picioarele, să se încredințeze dacă-1 mai puteau duce. Mai avea doar două mile de mers până în vârful măgurii.

Acum oamenii se îmbulzeau în jurul lui, iar policeman-ul își băgă tacticos revolverul în toc. Candy-Man dădu să se ridice, ca să-și vadă de drum. Drăguța lui, jumătate albă, jumătate neagră, ședea ca pe ghimpi, abia aștepta să^L vadă venind.

— Credeți-nmă, boss, îmi pare rău c-ați fost silit să mă-mpușcați. N-am căsunat niciodată vreo supărare albilor, și zău dacă se cuvenea să-^mi cășuneze ei mie! Dar dacă-asa o să meargă lucrurile și pe mai departe, nici că face să trăiești! Am să suflu-n luminare și am sănmi dau sufletul. Te rog, dă-mi un cearceaf, să-mi învelesc pielea și ciolanele.

— la mai taci, măi negru puturos! se răsti policeman-ul. Dacă n-ai să-ți ții gura aia spurcată, mă silești să mai scot o dată revolverul, să-ți fac vânt!

Oamenii se traseră înapoi, să nu fie prea aproape. Policeman-ul duse mina la tocul revolverului, pentru ca la nevoie să-1 poată scoate iute.

— Dacă-asa o să meargă treaba și pe mai departe, faceți-i loc lui Candy-Man Beechum, că, iată, acuși vine!...

FETIȚA

Dis-de-dimineată, un negru, în drum spre fermă, unde

se ducea să dea nutreț catârilor, îl vestise pe colonelul Henry Maxwell, iar colonelul îi telefonase șerifului. Șeriful îl umflase pe Jim și, după ce-l transportase în grabă la oraș și-l băgase la arest, se dusesse acasă, să-și ia gustarea.

Acum Jim se plimba în lung și-n lat prin celula goală, încheindu-și nasturii cămășii. Sfârșind această treabă, se așază pe marginea patului de fier, să-și lege șireturile. În dimineața aceea lucrurile se desfășuraseră atât de iute, încât nici să bea o gură de apă n-avusese răgaz. Se sculă și se duse deci la găleata de lângă ușă, dar găleata era goală, căci șeriful uitase s-o umple cu apă.

Între timp, în curtea arestului se adunaseră mai mulți oameni. Auzind glasuri, Jim se apropie de fereastră și privi afară. Tocmai sosise încă o mașină, din care văzu coborând șase-șapte bărbați. Pe uliță, atât dinspre dreapta, cât și dinspre stânga, veneau alții, care intrau în curtea arestului.

— Ce s-a întâmplat azi-dimineață acolo, la tine, Jim? Îl întrebă careva.

Scoțând bărbia afară printr-un pătrățel al gratiilor, Jim se uită la pilcul de oameni din curte, îi cunoștea pe toți.

Până să priceapă cum de și aflase toată lumea că fusese adus acolo, altcineva își dădu cu părerea:

— Trebuie c-a fost un accident, nu-i așa, Jim? Pe uliță se ivi, mînată de un băiețuș negru, o căruță încărcată cu bumbac, care se îndrepta la pas spre stația de egrenat. În fața arestului, băiețușul sfichiui catării cu capetele îndoite ale hățurilor, și aceștia porniră în trap.

— Tare îmi pare rău, Jim, c-ai încăput pe mîna stăpînirii! Îi zise unul.

Venind din susul uliței, cu sufertașul în mînă, șeriful își croi drum prin mulțime. După ce descuie ușa arestului, puse jos sufertașul.

Cățiva oameni se luaseră după șerif și priveau acum peste umărul lui în celulă.

— Ți-am adus mâncare, Jim, a gătit-o nevas-tă-mea

pentru tine. Hai, Jim băiete, trebuie să mănânci ceva!

Jim privi la sufertaș, apoi la șerif și la ușa arestului, rămasă larg deschisă, și clătină din cap.

— Mie nu mi-e foame, zice. Fetiței i-a fost foame... foarte foame...

Șeriful se retrase spre ușă, dudând, fără să vrea, mâna la pistol. Se dădu înapoi atât de brusc, încât calcă pe picioarele oamenilor adunați grămadă în spatele lui.

— Ascultă, nu te prosti, Jim băiete! Șezi binișor, liniștește-te.

Trase apoi ușa în urma lui și-o închise cu cheia. Dădu să iasă în stradă, dar se opri după câțiva pași și cercetă magazia pistolului, să vadă dacă e plină.

Mulțimea strânsă afară se-ndesă la fereastră. Oățiva oameni se apucară să ciocănească în zăbrele, și, în cele din urmă, Jim veni să vadă ce era. Când dădu ochii cu ei, Jim strecură din nou bărbia într-un pătrățel al gratiilor, încleștându-și amândouă mâinile de vergelele de fier.

— Spune, Jim, cum s-a întâmplat? Trebuie c-a fost un accident, nu-i așa?

Capul descărn timer, alungit al lui Jim părea gata să iasă prin gratii. Șeriful veni până sub fereastră, să se încredințeze că totul era în ordine.

— Jim băiete, ai răbdare, îl îndem nă el.

Bărbatul care se rugase de Jim să le povestească cum s-a întâmplat îl împinse la o parte pe șerif. Ceilalți se îmbulziră din nou, apro-piindu-se.

— Cum s-a întâmplat, Jim? repetă el. A fost un accident?

— Nu, răspunse Jim, și degetele îi jucau pe zăbrelele de fier. Am luat din cui pușca de vână-toare ș-am tras.

Dând din coate, șeriful reuși din nou să se apropie de fereastră.

— Hai, Jim, zi mai departe, povestește-ne totul, de-a fir-a-păr.

Cum sta cu fața lui prelungă parcă prinsă între zăbrele, ai fi zis că pe Jim numai urechile îl opreau să scoată capul

afară.

— Se văita de foame fetița, și, zău, n-am mai putut răbda! N-am mai putut s-o aud văitându-se, zău, n-am mai putut...

— Lasă, Jim băiete, nu te mai amări acum, spuse șeriful, care ba izbutea să facă doi-trei pași înainte, ba se vedea împins înapoi.

— Noaptea s-a trezit din nou și s-a văitat de foame. N-am mai putut răbda s-o aud văitându-se, zău, n-am mai putut...

Dând vârtos din coate, cineva reuși acum să-și croiască drum prin gloată, ajungând până în dreptul ferestrei.

— Bine, Jim, ai fi putut să vii la mine să-mi ceri ceva de mâncare pentru ea, știai doar că ți-aș fi dat tot ce am!

Făcându-și loc cu coatele, șeriful izbuti iar să se apropie și el de fereastră.

— Nu se cădea să fac una ca asta, răspunse Jim. Doar am trudit tot anul și am agonisit destul ca să ne putem sătura cu toții.

Tăcu o vreme, luându-și răgaz să scruteze fețele celor de dincolo de gratii.

— Am lucrat în parte și am agonisit destul, dar au venit și mi-au luat tot. Să mă duc să cerșesc, după ce am agonisit de ajuns ca să ne saturăm cu toții, nu puteam. Au venit și mi-au luat cu japca tot. Azi-dimineață, fetița s-a trezit din nou, văitându-se că-i e foame, și n-am mai putut răbda, asta-i tot!

— Jim băiete, îi zise șeriful, ai face bine acuma să te duci și să te întinzi pe pat.

— Nu cred că se cuvenea să împuște fetița, așa, să tragă în ea, zise aineva.

— Se văita fetița de foame, repetă Jim. S-a tot văitat că-i e foame toată luna trecută. Se trezea la miezul nopții și se văita. N-am mai putut răbda, zău, n-am mai putut s-o aud...

— Ar fi trebuit s-o trimiți, la mine, Jim. Am fi găsit noi mâncare să-i dăm, eu și nevastă-mea. Să ucizi o fetiță

nevinovată ca ea, cred că-i păcat.

— Doar agonisisesem destul, să ne saturăm toți, zise Jim. N-am mai putut răbda s-o aud. A flămânzit toată luna trecută.

— Ia-o binișor, Jim băiete, încercă să-l liniștească șeriful, în timp ce căuta să se apropie de fereastră.

Mulțimea se-ngrămădea oând într-o parte, oând în cealaltă.

— Zici c-azi-dimineață ai luat arma din cui și ai împușcat-o? Întrebă careva.

— Când s-a trezit dimineața văitându-se că-i e foame, n-am mai putut răbda, zău, n-am mai putut...

Mulțimea se îmbulzi la fereastră. Din toate părțile șuvoaie de oameni năvăleau în curtea arestului, și noii-veniți se îmbrânceau, să audă ce spunea Jim.

— Acum ai încăput pe mâna stăpânirii, Jim, spuse careva, dar, nu știu de ce, mi se pare că nu-i drept...

— Ce să fac, zise Jim. Azi-dimineață iar m-a trezit cu vaietele ei...

Curtea arestului, strada și locul viran de peste drum erau acum înțesate de bărbați și mai vârst-nici, și mai tineri. Toți se îmbulzeau înainte, să-l audă pe Jim. Știrea că Jim Carlisle trăsesese cu pușca în Clara, fetița lui de opt anișori, și-o ucisese făcuse ocolul orașului.

— Pentru cine lucrează Jim în parte? Întrebă o voce.

— Pentru colonelul Henry Maxwell, răspunse careva din mulțime. Colonelul Maxwell îi dă în parte lui Jim de vreo nouă sau zece ani.

— Henry Maxwell n-avea niciun drept să intre buzna și să-i ia tot. Partea lui e destul de mare ca să-i ajungă. Nu-i drept să dea buzna Henry Maxwell și să se lăcomească și la partea lui Jim!

Șeriful porni din nou să împingă în dreapta și-n stânga, ca să se apropie de fereastra arestului.

— Ai încăput pe mâna stăpânirii, Jim, filozofă cineva. Dar, nu știu de ce, mi se pare că-i o nedreptate la mijloc...

Imbrâncindu-se și folosindu-și umărul drept până,

șeriful reuși să înainteze câțiva pași. Cineva îl împinse însă la o parte.

— Dar Henry Maxwell cu ce drept a venit să ia partea ta, Jim?

— A zis că-i sânt dator despăgubire pentru ca-târul de s-a prăpădit acum vreo lună.

Între timp, șeriful izbutise, în sfârșit, s-ajungă în dreptul ferestrei cu gratii.

— Ar trebui să te duci și să te întinzi pe pat acum, să te mai odihnești, Jim băiete, zise el. Descalță-te și întinde-te.

Îl îmbrânciră însă la o parte.

— Dar catârul așa-i, Jim, că nu tu l-ai omorât?

— Într-o bună zi a căzut în grajd, și mort a rămas, zise Jim. N-am fost acolo când s-a întâmplat. A căzut, și mort a rămas.

Mulțimea se-ndesa tot mai vârtos. Zbătându-se să se apropie ca să-l audă mai bine pe Jim, cei din spate! îi striveau de zidul arestului pe oamenii din primele rânduri. Cei de la mijloc erau atât de înghesuiți, încât nu puteau face nicio mișcare, nici! la stânga, nici la dreapta, nici înainte, nici înapoi. Și toți vorbeau din ce în ce mai tare.

Acuma Jim stă cu fața lipită de zăbrele, și încheieturile degetelor încheștate pe vergelele de fier par albe.

Dar iată că furnicarul de oameni se deplasează spre maidanul de peste drum. Se-aude de acolo un glas mânios. Apoi omul care vociferează se cațără pe acoperișul unui turism și, cu glas de tunet, începe să (blesteme.

Din învâlmășeală se desprinde un individ, care-și croiește drum cu coatele, îndreptându-se spre mașina lui. O dată ajuns, se urcă la volan, face contactul și pornește.

Cu mâinile încheștate pe zăbrele, Jim privește pe fereastră. Întors cu spatele la mulțime, șeriful îi spune ceva. Jim însă nu-l aude.

Un fermier, care trecea spre stația de egrenare cu o căruță plină de bumbac, se oprește, să-ntrebe ce s-a

întâmplat. După ce se uită o clipă la mulțimea adunată pe locul viran, se-ntoarce și-l recunoaște pe Jim printre gratii. Peste drum, larma crește mereu.

— Ce-ai pățit, Jim?

De pe cealaltă parte a uliței cineva se apropie de căruță. Pune piciorul pe o spiță, privește în sus către omul cocoțat pe bumbac și-i vorbește.

— Azi-dimineață fetița s-a deșteptat și iar a-nceput să se vaite de foame, zice Jim, do la fereastră.

Singurul care-l aude însă e șeriful.

Sărind jos de pe grămada de bumbac, omul leagă hăturile de roata căruței și se amestecă în mulțime, îmbrâncindu-se pentru a ajunge mai aproape de automobilul în jurul căruia se înghesuie lumea și de unde răsună strigăte și înjurături. După ce ascultă o vreme, se-ntoarce în uliță și pune hăturile în mina unui negru, care, împreună cu alți negri, stătea la colțul străzii. Negrul pornește spre stația de egrenat cu căruța de bumbac, an vreme ce omul se amestecă din nou în mulțime.

În momentul acela își face apariția automobilul cu individul care plecase mai adineauri și oprește lângă trotuar. După ce întârzie câteva clipe la volan, coboară, deschide portiera din spate și scoate un drug de fier cit el de lung.

— Să spargem ușa arestului și să4 punem pe Jim fin libertate! strigă careva. Nu e drept să-l țină închis!

Mulțimea de pe maidan se puse iar în mișcare. Omul care vociferase de pe acoperișul turismului sări jos, și acum liota traversă ulița, înaintând spre arest.

Primul care ajunsese în dreptul arestului smuci drugul cel lung de șase picioare din țărâna moale în care fusese lănfpt.

Șeriful se dădu la o parte.

— Jim băiete, ai răbdare! zise el.

Apoi făcu stânga împrejur și, cu pas grăbit, o porni în susul uliței, îndreptându-se către casă.

DUPA-AMIAZA DE SIMBATA

Tom Denny dădu deoparte halca de carne și se-ntinse pe butuc. Simțea nevoia să stea lungit pe spate și să se odihnească. Alt loc unde să se poată culca omul nu era în măcelărie și, din când în când, Tom trebuia să-și mai odihnească oasele. Reușise să găsească o poziție aproape comodă, un picior și-» I proptise de marginea butucului, pe celălalt îl încrucișase deasupra, iar sub cap își potrivise o bucată de mușchi. Adusă direct de la ghețarie, carnea era fragedă și rece. Tom făcea asta în mod obișnuit. Voia omul să ațipească puțin și căuta, firește, să se simtă bine. Își lepădă și încălțările, ca să-și miște degetele în voie.

Dugheana lui Tom avea un miros neplăcut. Mușteriii care treceau tântâia oară pragul măcelăriei lui întrebau cu toții ce mortăciune ține în prăvălie. În loc să slăbească, duhoarea devenise an de an tot mai grea.

Tom rupse cu dinții o bucată de tabac și se răsuci pe butuc, căutându-și locul.

Bâzâind, roiuri de muște zburau de colo-colo; muște lacome și obraznice, cu pânțele rotund și strălucitor, ce^și făceau veacul între cei patru pereți ai măcelăriei lui Tom. Ce-i drept, ușa cu rețea de la stradă oprea o parte din muștele doritoare să intre, dar cele care mai apucaseră o dată să se înfrupte din sângele proaspăt prelins pe butucul măcelarului cunoșteau locurile și dădeau ocol clădirii pentru a intra prin ușa din dos, care nu avea rețea.

Lumea cumpăra carne de la Tom și era mulțumită. De altfel, măcelăria lui era singura din orășel. Intrați și spuneai: „Hello, Tom. Cum mai merge treaba?” „Merge strună, numai că nevastă-mea iară-i răcită și o ia cu cald.” Iar după ce Tom isprăvea de deslușit cum se simte omul când e răcit și îl ia cu cald, îi spuneai: „Tom, aș vrea o juma de chil de cotlet de porc”. Iar Tom îți răspundea:

„S-a făcut, te servesc într-o clipă și, în vreme ce așteptai marfa, Tom, după ce învățea de două-trei ori hartanul de carne de vacă de pe o parte pe alta, examinându-l cu un aer expert, îți tăia din el o jumătate de chil de „cotlet de porc”. Dacă i-ai fi cerut vițel, lui Tom îi era totuna. Apuca halca de carne de vită și, după ce o sucea și o răsucea de câteva ori pe butuc, hârșt! îți servea bucata de „vițel” cerută. Nu era mușteriu să nu plece mulțumit. Tom avea totdeauna în prăvălie și-ți tăia și-ți cântărea prompt orice specialitate și s-ar fi năzărit să-i ceri.

După ce alungă de pe obraz câteva muște obraznice, Tom ațipi. Era către amiază. Fermierii din împrejurimi încă nu veniseră la oraș după târ-guieli. Era vremea strânsului și căratului, și lucra fiecare până la ceasurile douăsprezece după soare, adică până la douăsprezece și jumătate după ceasul de la gară. Deși sâmbătă, orașelul părea pustiu la ceasul acela. Cine avea nevoie de carne pentru sâmbătă seara trecuse de mult pe la măcelărie, și era încă prea devreme să vină cineva să târguiască pentru duminică. Pentru duminică oamenii nu obișnuiau să cumpere carne decât sâmbătă pe la zece seara. Numai așa puteai fi aproape sigur – dacă nu era din cale-afară de cald – că nu se strică până a doua zi la prânz.

Muștele se așezau bâzâind pe buzele și pe nasul lui Tom, iar Tom le gonea cu mâna, ânceroând să tragă un pui de somn acolo pe butuc, cu halca de carne congelată sub cap. Zeama tutunului mestecat îi umpluse gura și i se prelingea încet pe gâtlee, iar Tom simțea din când în când nevoia să scuipe. În colț, jos, lângă vitrina în care erau expuși spre vânzare creieri și ficați, se afla o lădiță plină până la jumătate cu rumeguș, dar din locul unde se găsea, Tom nu putea să scuipe până acolo, și zeama de tabac cădea pe drum, împrôșcând podeaua între butuc și scui pătoare. Ici-colo, mai pica cite un strop și pe hartanul de carne, dar asta n-avea importanță; toată lumea spală carnea înainte de a o găti, deci nu era nicio pagubă.

Ale naibii muște! Bâzâiau mai departe și-1 împungeau

fără nicio rușine, căci nimic nu întrece obrăznicia din zilele de vară a îmbuibatelor și leneșelor muște de măcelărie. Din aând în când, ca să le alunge, Tom își trecea scurt mâna peste nas, strâmba din buze și scuipa, făcând însă economie de mișcări. Dar, după un timp, le lăsa în pil a ta domnului.

În clipa când Jim Baxter dădu buzna prin ușa din dos, venind în goana mare de la frizeria din colț, Tom sforăia. Jim era asociatul lui Tom și se abătea pe acolo câteodată, în zilele când era vânzare mare, să-i dea o mână de ajutor. Era un bărbat înalt și spătos, aproape de două ori cât Tom. Purta întotdeauna o pălărie neagră cu boruri mari și cămașă albastră, cu mânecile sumese. Avea pânțele mare, rotund, ca un pepene, și de aceea îi cădeau mereu nădragii. Umbla ținându-și nădragii și trăgându-i în sus, pe burtă. Totuși, lunecau neîncetat >la vale, atârând gata să-i cadă și să-l împiedice la mers. Jim nu voia însă cu niciun preț să poarte bretele. Socotea că-i mai tineresc să poarte curea.

Oând Jim năvăli prin ușa din dos și, apucându-l de umeri, începu să-l zgâlțâie, Tom dormea dus. Câteva muște, care ațipiseră pe buzele lui, își luară zborul, speriate.

— Hei, Tom, Tom! strigă Jim gâfâind. Scoală, Tom! Scoală iute, hai!

Dintr-o mișcare Tom sări jos și—și încălță pantofii. Atât era de deprins ca oamenii să intre peste el și să-l trezească, ca să târguiască mușchi de vacă sau de douăzeci și cinci de cenți jambon, încât crezu că Jim era un mușteriu și începu să se frece la gură cu dosul palmelor, ca să potolească usturimea pricinuită de împunsăturile muștelor.

— Ce dracu! bolborosi Tom când, înălțând privirea, îl văzu în fața lui pe Jim. Ce poftești?

— Hai, Tom, mișcă! Ia-ți pușca! Mergem de-vale, în zăvoi, să ne răfuim cu un ticălos de negru.

— Doamne-Dumnezeule, Jim! exclamă Tom, care abia

acum se trezise de-a binelea. Ti apucă de braț pe Jim și-l întreabă: Mergeți într-adevăr să vă răfuiți cu un negru?

— Da, al dracului să fiu dacă nu, Tom! Il știi pe corcitul ăla care a lucrat cândva la gară? Pe ăla vrem să-l belim. Punem noi mâna pe el, nu ne scapă, corcitura! I-a zis ceva, nu știu ce, fetei celei mari a lui Fred Jackson, pe care a întâlnit-o coala, pe șosea, acum vreun ceas. Adineauri ne-a povestit Fred la frizerie cum s-a întâmplat. Hai, Tom! Trebuie să ne grăbim. Cred c-o să-l umflăm repede și-l aninăm de-o cracă în doi timpi și trei mișcări!

Tom își legă șireturile și ieși pe șosea, aler-gând să-l ajungă pe Jim. Strângea la subsuoară pușca de vânătoare, iar Jim luase satirul ce sta înfipt pe butuc. Aveau să pună mâna pe afurisitul de negru și aveau să-i facă de petrecanie, lua4-ar dracii sănl ia!

Împreună cu alți câțiva bărbați, Tom se urcă într-un automobil, iar Jim sări pe scara unei mașini care tocmai pornea. Vreo treizeci-patru-zeci de vehicule și apucaseră spre zăvoi, în timp ce altele se pregăteau să le urmeze.

Locul fusese gata ales. Colo jos, în zăvoi, era o curătură lângă drum, tocmai de ce aveau nevoie pentru a face treaba cum se cuvine. Vreascuri se aflau berechet prin apropiere, iar drept în mijlocul luminișului se înălța un salcâm bătrân. Câteva mașini opriră în luminiș, și oamenii cobo-râră în grabă. Alții plecaseră să-l caute pe Will Maxie. Căci așa îl chema pe mulatru. Probabil că aveau să-i găsească ocupat cu strânsuî și căratul bumbacului. Will abținea totdeauna recolte bogate. Mai întâi plivea ierburile dintre rânduri, și apoi făcea mușuroaie. Ceilalți strângeau bumbacul fără a se osteni să-l prășească. Will era un negru de ispravă. Izbutea să obțină recolte îmbelșugate și de porumb. Niciodată nu-și lăsa ogorul neprășit. Oamenii nu-l sufereau însă pe Will. Prea mult bănet lua pe bumbacul și porumbul lui prășit. Câștiga mai mult decât agoniseau Tom și Jim laolaltă cu măcelăria lor.

Doc Cromer, care ținea *drugstore*¹ -ul din orașel,

1 Magazin tipic pentru orașele de provincie americane, în care

trimisese la fața locului băiețașul de prăvălie cu șase lădițe de Coca-Cola¹, cu un sfert de bloc de gheață și un hârdău. Aici băiețașul scosese puțină apă din gărla tulbure, o turnase în hârdău, aruncase gheața în apă și apoi pusese la răcit trei lădițe de Coca-Cola. După ce vor fi fost golite aceste trei lăzi, băiețașul avea să bage în hârdău, la răcit, celelalte trei lădițe, căci oamenii beau, nu se-ncurcă, când le oferi băutură gustoasă și rece.

Tom intră în pădurice, să dea și el de dușcă nițeluș whisky, cu Jim și cu Hubert Wells. Căci Hubert, oriunde se ducea, căra cu el un ulcior plin cu whisky. Și-1 fabrica singur. Avea o povarnă care-i aducea bani frumușei, produsele vânzându-le oamenilor adunați la judecătoria de pace și la frizerie. Whisky-ului preparat de Hubert îi mergea vestea că-i cel mai bun din tot comitatul.

Dar iată că se ivi și Will Maxie pe șosea. Alerga, fugărit de un alai de douăzeci, treizeci de oameni înarmați cu bâte, care se-nghesuiau să-1 croiască. Will începuse să încărunțească. Era om însurat și avea trei fete măritate. Afară de asta, era un negru la locul lui, își cunoștea lungul nasului și, ori de câte ori întâlnea un alb, se dădea jos de pe trotuar pentru a-1 lăsa să treacă și era cât se poate de cuviincios în toate împrejurările. Oamenii nu-1 sufereau însă pe Will. Prea mult bănet îi aducea bumbacul lui prășit.

Will Maxie se apropia pe șosea, și oamenii care-1 fugăreau îl minau către curătură. Aici totul era gata. O grămadă de vreascuri uscate și două juvețe, unul pentru gât, celălalt pentru picioare. Cu ajutorul lor aveau să-1 imobilizeze. Mai erau pregătite și două-trei bidoane de benzină.

Băiețașul trimis de Doc Cromer făcea vânzare, nu glumă! Din primele trei lădițe de Coca-Cola nu-i mai rămăseseră în hîrdău decât cinci sau șase sticle. De

se vind de-a valma produse farmaceutice,
răcoritoare,înghețată și mărunțișuri.

1 Băutură răcoritoare.

aceea se gătea acum să le pună la gheață pe celelalte, ca s-apuce băutura să se răcească. Doar oamenilor le place să-și ude gâtul din când în când...

Mai mult ca sigur că băiețașul lui Cromer avea să-și desfacă toată marfa și-o să se vadă nevoit să dea o fugă în oraș, să mai aducă vreo câteva lădițe. Și totuși nu era cine știe ce îmbulzeală. Numai că, din pricina arșiței, oamenii beau mereu, să se răcorească. Nu se adunaseră azi decât vreo sută cincizeci, o sută șaptezeci și cinci în total. Timpul fusese prea scurt pentru ca vestea să se poată răspândi. Tom, de pildă, care dormea dus pe butuc, habar n-ar fi avut de n-ar fi dat Jim fuga la el, să-i spună.

Will Maxie nu era băutor de Coca-Cola. Niciodată nu-și irosise banii pe asemenea fleacuri. Țsta și era de fapt cusurul lui. Se arăta din cale-afară de cumpătat pentru un negru. Nici nu bea și nici nu prepara whisky; nu purta nici cuțit, nici brici; se descoperea respectuos ori de cite ori întâlnea un alb și, pe deasupra, trăia cu propria lui nevastă. Acuma, însă, le picase în labă! Fir-ar pielea lui cafenie a dracului să fie! Puseseră mâna pe el, și aici n-avea să-i mai meargă cu plivitul buruienilor înainte de strânsul bumbacului! Se trezi legat fedeleș de salcâmul din curățura de lângă gârlă, cu un juvăț de gât și cu celălalt trecut peste genunchi! Da, domnule, îl înhățaseră pe negrul ăla corcit, pe Will Maxie! De aici încolo n-avea să mai plivească el buruienile înainte de a strânge bumbacul!

Tom se simțea bine. Colo, în pădurice, Hubert* îi mai dăduse un păhărel de whisky, Hubert ăsta era un om și jumătate! Strașnic de bun whisky se pricepea să fabrice din porumb! Tom îl prețuia pentru treaba asta. Și unde mai pui că, în fiecare sâmbătă seara, Hubert obișnuia să-i ducă nevestei o bucată mare de carne peintru duminică. Și cumpăra numai carne bună. Tom îi tăia carnea, și Hubert o ducea acasă și i-o dădea nevestici.

Fumul, care-1 învăluisese din toate părțile, îl înăbușea pe Will Maxie. Puțin înainte ca el să-și piardă cunoștința,

Începură a-4 ciurui cu alicé. După ce făcu un pas înapoi, Tom puse la ochi puşca de vânătoare şi porni să tragă, un foc după altul, oprindu-se numai cât dura încărcatul armei. Afară de el, mai erau printre cei adunaţi acolo vreo patruzeci, poate chiar şi peste patruzeci de bărbaţi cu puşti de vânătoare. Descărcară atâtea alicé în Will Maxie, încât cadavrul se rupse de unde-l ţinea juvăţul petrecut pe după gât.

Trepăduşul lui Cromer desfăcuse toată marfa. Nu-i mai rămăsese nicio sticlă, de leac, iar gheaţa se topise fără urmă. Doc Cromer avea să fie desigur încântat când avea să numere tot bănetul adunat. Şase lădiţe de Coca-Cola, cu cinci cenţi sticla! Dacă ar fi aidus o lădiţă sau două mai mult, nici vorbă că le-ar fi vândut şi pe-alea! Oamenii beau cu plăcere Coca-Cola. Pe arşiţă nici nu există băutură mai plăcută, fireşte dacă e cum trebuie.

Oamenii se apucaseră să înalţe cadavrul sus în salcârni cu nişte frânghii, să-l atârne de-o cracă, dar lui Tom şi Jim nu le dădea mâna s-aştepte şi se-ntoarseră în oraş cu prima maşină. Aveau zor mare. Lipsiseră mai bine de trei ore, ceasul era aproape patru. Locuitorii oraşelului obişnuiau să vină devreme sâmbătă după-amiază ca să cumpere carne pentru duminică, înaintea fermierilor de prin împrejurimi. Tom şi Jim se grăbeau, căci trebuiau să deschidă prăvălia, să se apuce de tăiat carne de friptură şi să spargă oasele de supă cu satirul. Tom era măcelar de meserie. Toată treaba cu carnea era în seama lui. Tăia câte o juncană, o jupuia şi o împărţea. Transporta apoi carnea la prăvălie, unde căra halcile în frigorifer şi le atârna în cârlige. Când intra un muşteriu, Tom desprindea o halcă din cârlig, o potrivea pe butuc şi îi tăia bucata dorită. Trebuia numai să-i spui ce poţteşti, că Tom te servea îndată, indiferent ce i-ai fi cerut. Treceai apoi la casă şi-i numărai lui Jim banii cuveniţi. Căci Jim Baxter şedea la casă. Afară de asta, Jim era acela care trâncănea cu muşteriii. Tom tăia şi cântărea carnea. Pe Jim, pân-tecele lui mare, rotund, ca un pepene, îl stânjenea ori de

câte ori încerca să se apropie și să lucreze la butuc. De aceea nu se încumeta să taie nici măcar o porție de file, și-i lăsa lui Tom treaba asta, iar el număra banii și-i vâra în sertar.

Tom și Jim ajunseră în oraș tocmai la timp. Strada Mare forfotea de oamenii care umblau să-și facă târguieli pentru săptămâna următoare și, firește, să cumpere ceva carne pentru duminică. Intrați în măcelărie și spuneai: „Hello, Tom, aș vrea un chil și un sfert de cotlete de porc”. Iar Tom îți răspundea: „Hello, te servesc într-o clipă”. Și, așteptând ca Tom să-ți taie carnea dintr-o pulpă de vită, îl întrebai cum îi merge.

— Merge strună, răspundea Tom, numai că ne-vastă-mea iară-i răcită și iar o ia cu cald...

Tom cântărea și împacheta cotletele, după care mușteriu trecea la Jim și plătea. Căci Jim ședea la casă. Pântecele iui mare, rotund, ca un pepene, îl stânjenea ori de câte ori încerca să se apropie și să lucreze la butuc. De aceea îi lăsa lui Tom în seamă treaba asta, iar el număra banii și-i vâra în sertar.

ALESUL ENORIEI

Sâmbătă, înainte de amiază, Gus ședea rezemat de bar, când Ed Wright, unul dintre bătrânii comunității¹

intră în *drugstore*, să-i dea de veste că enoria îl orânduise diacon. Fără a mai pune la socoteală alegerea în sine, această (înștiințare a fost întâia dintr-un șir de greșeli ce s-au succedat până duminică la prânz; s-ar fi cuvenit ca Ed Wright să aibă mai multă minte și să nu-i fi suflat lui Gus niciun cuvânt despre cinstea ce i se făcuse, asta până sâmbătă pe la miezul nopții, sau, și mai bine

1 E vorba aici de o comunitate aparținând uneia din numeroasele secte baptiste care-și desfășoară activitatea obscurantistă în sudul S.U.A.

încă, până duminică dimineața, înainte de începerea predicii. Nu se cade totuși ca răspunderea pentru cele ce au urmat să fie aruncată, toată, în spinarea lui Ed, căci, de cele întâmplăte, Gus Streetman este vinovat deopotrivă cu toți ceilalți locuitori ai orașelului.

După ce Ed l-a înștiințat despre orânduirea lui ca diacon, Gus rămase nemișcat un timp, privin-du-l când pe Ed, când pe băiatul care servea la bar. Era atât de încântat, încât nici nu știa ce să spună. Se simțea ca în seara zilei alegerilor, când asculta rezultatele scrutinului în comitatul lor.

— Frumos! Iacă, ai ajuns și diacon! zise Ed, rezemându-se de bar și așteptând ca Gus să facă cinste. Vezi, fii cu ochii în patru când umbli cu coșulețul, să nu care cumva să-i lași pe cei din fund să strecoare nasturi în loc de bani.

— Drept să-ți spun, Ed, mai bine să mă alegă diacon la biserică decât să mă trezesc în cine știe ce funcție în administrația comitatului... alta decât aceea de inspector financiar. E o mare cinste, zău, să fii diacon în biserica noastră!

Gus era inspector financiar al comitatului. Deținea această demnitate de vreo zece, cincisprezece ani, căci regulat îi biruia în alegeri pe toți contracandidații și părea că o să rămână inspector financiar câtă vreme aveau să se țină alegeri și atâta timp cât pe buletinul de vot oamenii aveau să găsească numele lui Gus Streetman.

— Să știi, Gus, întări Ed, că toată lumea-i bucuroasă. După ce ai fost propus, n-a mai existat nicio umbră de îndoială în privința rezultatului. Votul a fost unanim.

Gus era atât de încântat, încât nici nu știa ce să spună. Aștepta ca Ed să-i povestească mai amănunțit cum se petrecuseră lucrurile, cum anume votaseră predicatorul și bătrânii obștii; dar Ed își umezea buzele, fiind însetat.

— Hai să ciocnim un păhărel, Gus! spuse el.

— Da, sigur, sigur! exclamă Gus, dezmeticin-du-se. Ce iei, Ed?

— Coca-Cola cu lămâie pentru mine, spuse Ed,

adresându-se direct barmanului.

— Mai pune-mi și mie încă un pahar de Coca-Cola cu sifon. Trei guri bune de sifon să fie! preciza Gus.

Era al cincilea pahar de Coca-Cola comandat de Gus de la opt și jumătate dimineața, iar până la amiază mai erau două ceasuri.

Ședeau acum amândoi la bar, sorbind în tăcere din pahare. Gus era absorbit de alegerea lui în funcția de diacon, atât de absorbit, încât nu scotea niciun cuvânt. După un timp, Ed se scuza, spunând că trebuie să se-ntoarcă degrabă la magazinul lui de fierărie, să vadă dacă nu-1 așteptau niscaiva clienți, și plecă, lăsându-1 pe Gus la bar, cu paharul de Coca-Cola dinainte.

Din ușă Ed îi spuse:

— Să știi, Gus, c-o să trebuiască să dai și tu o mină de ajutor mâine dimineață la chetă. Vezi să nu-ncați pantofii cu scârț, că toți ochii au să fie ațintiți asupra ta.

— Da, sigur, sigur... bolborosi Gus. Fii pe pace, n-am să lipsesc, doar îs diacon acum!

Era atât de tulburat de faptul că ajunsese diacon, încât nu înțelegea prea bine nici ce îndruga el însuși, nici ce-i spunea Ed. Afară de asta, era frământat de ideea că evenimentul se cuvenea sărbătorit. Nu se întâmplase încă niciodată să lase neudată vreo izbândă electorală, și nu era mai puțin «mândru de demnitatea de diacon decât de aceea de inspector financiar al comitatului. În cele din urmă, Gus ieși din drugstore și o porni tacticos spre frizerie.

La frizerie, în cămăruța din dos, se afla un dulap în care Gus își păstra o parte din proviziile lui de *whisky* și gin. Plănuia să-i tragă un chef în lege, ca toate celelalte, ba chiar și mai dihai! De obicei n-avea prilej să facă decât un chef la patru ani, cu prilejul realegerii lui ca inspector financiar¹, de aceea se bucura de chef în perspectivă ca

1 În unele state din S.U.A. anumiți funcționari administrativi ai districtelor, comitatelor și comunelor sînt aleși pe termen de patru ani, o dată cu alegerea președintelui.

de o plească, de o sărbătoare neașteptată.

Lui Gus Streetman îi mergea vestea că are o inimă de zahăr, și era cu neputință să nu-l iubești. De l-ai fi oprit, de pildă, sâmbătă după-a-miază pe uliță ca să-l rogi ceva, puteai fi încredințat că nu te va refuza; fie că avea el, fie că știa unde să găsească lucrul care-ți făcea trebuință, Gus îți împlinea dorința. Puteai, de pildă, să-i ceri împrumut mașina lui nou-nouță pentru a face o excursie la țară; nu-ncăpea îndoială c-a-vea să te bată voios pe umăr, grăbindu-se să-ți spună, de parcă i-ai fi făcut cine știe ce favoare: „Vai, cu plăcere, cu plăcere! Vai de mine, te rog, Joe, ia-o și plimbă-te sănătos! Tot ce am pe lumea asta, crede-mă, îți dau bucuros, îmi spui, și-ți dau. Vai de mine, te rog, Joe, ia mașina și plimbă-te cu ea cât poțestești!”

Dacă încercai să-i mulțumești că-ți împrumută mașina lui nou-nouță, îți tăia vorba: „Lasă, Joe, nu mai vorbi așa! Abia acum îmi dau seama cât sânt de cărpănos. Treci, te rog, pe la pompă și umple rezervorul în contul meu. Spune-i lui Dick că-l rog să facă bon pentru tot ce iei, și am să trec eu luni să-l achit.”

Așa era Gus Streetman în toate privințele. Ce-i cereai era totuna. Orice ți se năzărea, n-aveai decât să-i spui, căci, fie că avea lucrul dorit, fie că știa de unde să facă rost de el, Gus ți-l aducea plocon și puteai să-l păstrezi cât poțteai. E drept că, ici-colo, se mai găsea câte unul care făcea uitat lucrul cu pricina, dar nu mulți. Mai toată lumea știa însă măsura și, afară de asta, Gus, având nenumărați prieteni care vegheau, putea fi fără grijă. În primăvară, Vance Young îl oprise într-o dimineață pe Gus și îi spusese c-avea să plece la Atlanta¹ pentru o zi, două, pe la sfârșitul săptămânii, pentru afaceri și dorea s-o invite pe doamna Streetman să meargă cu el, ca să-i țină de urât. Gus îi răspunsese că n-are nimic împotrivă, și, într-adevăr, nici nu avea. Dar în ziua hotărâtă, puțin înainte de plecarea trenului, careva, neputând să se mai

1 Oraș din sudul SIU.A., capitala statului Georgia.

stăpânească, îi destăinuie lui Gus că Vance îl mințise, pus la cale de gașca de la frizerie să-i joace un renghi.

Realegerea lui din patru în patru ani în funcția de inspector financiar se datora mai ales faptului că Gus era așa cum era. Se împlineau cincisprezece ani de când deținea funcția de inspector financiar, și niciunul din cei care încercaseră să i se opună la adunările preliminare pentru desemnarea candidaților n-a avut vreodată măcar umbra unei șanse de a fi ales. Cu câteva zile înainte de scrutinul preliminar, Gus încărca în mașină patruzeci, cincizeci de pepeni verzi uriași, din varietatea „Senator Watson”, și pornea în campanie electorală. Oprea în fața caselor situate de-a lungul șoselei și cobora din mașină cu doi pepeni uriași în brațe. Intra în curte cu ei și, ajuns în dreptul verandei, îi lăsa jos și îi trimitea de-a rostogolul spre ușă, după care scotea briceagul lui cu mâner de sidef și bocănea cu el în zidul căptușit cu scânduri până ieșea cineva.

Atunci, ciocnind pepenii cu arătătorul îndoit și plecând capul, ca să audă cum sună, Gus întreba:

— Ei, ce se mai aude, Harry? Ești mulțumit cu procesul-verbal de impunere?

Nu se găsea, firește, niciodată nimeni care să fie mulțumit cu impunerea, și nemulțumiții sprijineau cu toții candidatura lui Gus. Cu toate că era membru al partidului democrat, republicanii nu prezentau nicio primejdie pentru Gus în lupta electorală. Republicanii, partizani ai politicii *Lily-white*¹ nu se prea sinchiseau de alegerile locale, iar poștașii știau ei de unde pică ceva².

1 Grupare în sînul organizațiilor republicane din sudul S.U.A., care preconizează excluderea negrilor de la orice activitate politică. Denumirea acestei grupări - Lily-white - care în traducere înseamnă : „Alb cum e crinul”, este deviza rasismului american.

2 În S.U.A. poșta și poștașii joacă un rol însemnat în campaniile electorale locale, candidații bombardîndu-i pe alegătorii cu circulare și scrisori prin care le solicită votul.

— Spune, Gus, ce crezi, vreo reducere n-am putea obține? îl întreba apoi cetățeanul.

Întrebarea rămânea însă fără răspuns, căci, exact în clipa aceea, Gus era întotdeauna absorbit: spinteca plin de grijă unul dintre cei doi pepeni. Scotea inima pepenelui, împărțind-o felii la ai casei, își ștergea briceagul cu miner de sidef pe pantalon, și -apoi, după ce strângea mâna tuturor celor de față, se îndrepta spre mașina lăsată pe șosea, spuniând, într-o doară:

— Ne-ar prinde bine ceva ploaie, nu-i așa? Pî-nă-n seară s-ar putea să-i tragă o ploaie zdravănă!

Așa se explica de ce Gus a fost ales întâia oară și de ce de atunci încoace, din patru în patru ani, fusese mereu reales. Nu făcea niciun fel de promisiuni nimănui, și de aceea încă nu i se întâmplase să-și calce cuvântul. Totuși, aduna voturile, aproape toate voturile comitatului.

Când și-a pus în gând să umble după diaconie, Gus s[^]a apucat de treabă, procedând întocmai cum proceda în fiecare campanie electorală. Zi după zi 1-a îndopat cu pepeni (pe predicator, de asemenea i-a îndopat cu pepeni pe bătrânii obștii. În ziua alegerilor parohiale, ținute în ultima săptămână a lui iulie, întâiul propus pentru diaconie a fost Gus, care s-a ales de la primul scrutin, votul pentru el fiind unanim.

Ori de cite ori nu era în campanie electorală sau nu pleca undeva prin comitat pentru a stabili impunerea vreunei proprietăți, îl aflai cu sticla de whisky sau de gin în față. Avea un mic depozit de whisky și de gin în cămăruța din dos a frizeriei, un altul acasă, în garaj, într-un colțișor ferit de ochii nevestei, și mai avea un al treilea depozit, unde putea să umble la orice oră din zi și din noapte, situat în clădirea judecătoriei, în lada de cărbuni din biroul său.

Gus nu se îmbăta însă niciodată în așa măsură încât să nu se poată ține pe picioare; de aceea Fred Jones, șeriful, nu se văzuse încă niciodată nevoit să-l bage la zdup. Oricât ar fi băut, Gus reușea întotdeauna să-și păstreze

echilibrul. Putea să bea whisky și gin fără să-1 trădeze altceva decât lucirea ochilor și pasul.

Sâmbătă dimineața, după ce Ed Wright îl înștiințase că fusese ales, Gus se duse la frizerie, unde secă întreaga provizie de băutură, apoi trecu la judecătorie și începu să golească pe rând sticlele ascunse în lada de cărbuni a biroului său de la etajul întâi.

Apoi n-a mai fost văzut până seara, pe la opt, când, ieșind de la judecătorie, a traversat scuarul pentru a-și comanda o Coca-Cola cu sifon la bar, în drugstore. Nici de astă dată nimeni nu s-a uitat la el mai îndeaproape, căci umbla destul de cuviincios și nu vorbea cine știe ce tare, ținând seama că era sâmbătă seara. E drept că șeriful s-a uitat puțin după el, dar părași apoi scuarul, pornind în sus pe uliță, să mai umfle câțiva dintre bețivii care dădeau târcoale birturilor ținute de negri și să-i bage la colivie.

În sâmbătă aceea se împlinea săptămână de când o trupă de actori de bâlci poposise la marginea orașelului, și mai toți locuitorii se duseră să asiste la spectacolul de adio să-i vadă pe saltimbanci strângându-și corturile și barăcile și pornind spre orașelul vecin. Pe la ceasurile zece și jumătate, sau unsprezece, însoțit de doi-trei prieteni, Gus se îndreptă și el într-acolo. Erau cu toții cam afumați, și Gus se arăta atât se poate de vesel. După părerea lui Gus, vizitarea bâlciului trebuia să constituie încoronarea petrecerii, și într-adevăr Gus se dez-lănțui în acea seară. Urmat de o mulțime de bărbați în toată firea și de o droaie de copii, care rî-deau și strigau în cor cu el, Gus luă la rând corturile și barăcile înșirate de o parte și de alta a aleii centrale.

Pe la miezul nopții, când actorii se pregăteau să încheie reprezentația și să pornească spre orașelul învecinat, Gus băgă de seamă că rămăsese un număr de atracție pe care nu-1 văzuse: un cort singuratic, izolat de restul barăcilor și corturilor, având în față expusă o pânză pe care, pe fond roșu, era zugrăvită o dansatoare tânără, sumar îmbrăcată. Spre deosebire de toate celelalte

numere, care aveau reclame țipătoare, scrise cu litere de o șchioapă, acesta nu avea niciun cuvânt de reclamă, afară doar că jos, într-un colț al pânzei pictate în roșu, la picioarele dansatoarei, era un aviz de dimensiuni modeste: Numai pentru bărbați.

Când auzi de la careva că e vorba de un număr de hoochie-coochie, Gus se năpusti într-acolo, îm-brâncind oamenii-n stânga și-n dreapta, ca să-și croiască drum. Alergă la casă, cumpără trei-patru duzini de bilete și, ridicând brațele deasupra capului, pofti pe toată lumea să intre cu el, să vadă dansatoarea. Dar puțin după ce oamenii se îmbulziră înăuntru, umplând cortul, reprezentația se întrerupse brusc, fără ca cineva să poată pricepe de ce.

Nici până în ziua de azi nu știe nimeni să spună precis nici ce a spus, nici ce a făcut Gus când s-a apropiat de dansatoarea de hoochie-coochie, dar fapt este că într-o clipită cortul s-a prăvălit peste asistență. Se prea poate ca, într-adevăr, Gus să fi smuls parul din mijloc, pe care se sprijinea cortul, pricinuind căderea pânzei peste capul spectatorilor; se prea poate însă ca nu Gus să fi fost acela care a cuprins-o pe dansatoare de talie; oricum, dansatoarea a început să răcnească de parc-ar fi încăput în brațele unui nebun care voia s-o sugrume. Neîndoielnic este însă că imediat după aceea s-a prăbușit cortul; dansatoarea a început să urle și să strige mai întâi după ajutor, apoi im-plorând îndurare; vânzătorul de bilete a chemat montorii care băteau parii corturilor, dar, între timp, văzându-se prins sub cort, un zezec a aprins un chibrit și a dat foc pânzei. De asemenea, e absolut neîndoielnic că atunci când, în cele din urmă, mulțimea a reușit să ridice pânza cuprinsă de flăcări și să salveze dansatoarea și spectatorii prinși sub cort, pe dansatoare au aflat-o în centrul grămezii, încăierată cu Gus. Tocmai în această clipă și-a făcut în goană apariția, înarmat, și Fred Jones, șeriful. Începu să dea fel de fel de ordine, împingând oamenii la dreapta și la stânga, și reuși în cele

din urmă să evacueze terenul și să închidă băleul.

Ce s-a întâmplat cu Gus după asta nu știe nimeni, căci prietenii au dat buzna, l-au smuls din brațele oacheșei dansatoare de hoochie-coochie, l-au urcat într-un automobil și au pornit-o razna cu el, să se răcorească. Ceva mai târziu, s-au întors în oraș, l-au dus la frizerie și l-au închis acolo, fiindcă, de s-ar mai fi arătat pe uliță, fără îndoială că l-ar fi înhățat șeriful.

În noaptea aceea nu s-a mai dus acasă, căci la trei, când amicii s-au hotărât să spargă cheful și să pornească la casele lor, să apuce câteva ceasuri de somn, Gus se afla în cămăruța din dos a frizeriei, ocupat să deguste conținutul a două-trei sticle abia desfundate. Așa că amicii au plecat lăsându-l în cămăruță, socotind că va adormi și că somnul îi va face bine.

Duminică dimineața, devreme, Clyde Young, bărbierul, a venit la prăvălie, l-a bărbierit pe Gus și i-a netezit puțin hainele, iar la douăsprezece fără zece, când nu mai erau decât zece, cincisprezece minute până la terminarea predicii, Gus și-a făcut apariția în biserică și s-a așezat într-o strană în fund, lângă intrare.

Se și cuvenea să stea în strană la biserică, doar era diacon acum și avea datoria să dea o mină de ajutor la chetă. Nu se cădea însă ca Gus să fie acolo în starea în care se găsea, căci dis^de-dimi-neață apucase să bea din nou la frizerie. Clyde Young nu venise cu mâna goală la prăvălie. Venise, ce-i drept, să-l bărbierească și să-l mai dichisească, înainte de a merge la biserică să strângă obolul credincioșilor, dar îi adusese și ceva bău-turică.

Atunci când a intrat în biserică și s-a îndreptat spre strana din fund, nimeni nu s-a uitat la el mai îndeaproape. De văzut, l-au văzut și pastorul, și zece, doisprezece enoriași, care întoarseră capul să vadă cine vine atât de târziu la slujbă. Dar cine să bănuiască în ce hal era Gus? Ca de obicei, înfățișarea lui nu trăda nimic, și ai fi zis, judecând după aparențe, că-i la fel de treaz și de teafăr ca pastorul însuși.

A stat cuminte acolo în fundul bisericii, fără să sufle o vorbă, până după predică. Venise vremea să înceapă cheta. Obiceiul era ca, la terminarea predicii, diaconii să se ridice de la locurile lor și să meargă în amvon, să ia coșulețele în care se făcea cheta, să strângă obolul credincioșilor, pentru ca apoi, în timp ce o solistă din corul bisericii cânta un tropar, să străbată naosul în sens invers.

Cu pas sigur, Gus merse la amvon, luă un co-șuleț și purcese să strângă ofrandele pe latura rezervată lui, fără a scăpa niciun cent. După ce diaconii ajunseră în fundul bisericii, mergând în cadență, porniră înapoi, către amvon, unde predicatorul îi aștepta, gata să rostească rugăciunea pentru primirea ofrandelor și să dea binecuvânta-rea. Solista trebuia să-i urmărească din ochi și să caute să isprăvească troparul exact în clipa când diaconii aveau să depună coșulețele pe masa de lângă amvon.

Lucrurile au mers ca pe roate până în clipa când diaconii au ajuns pe la jumătatea naosului. Solista cânta în picioare în mijlocul corului, iar organistul susținea acompaniamentul, când, subit, Gus se opri locului, dând peste cap întreg ritualul.

S-ar fi convenit, desigur, în primul rând, ca predicatorul și bătrânii obștii să nu-1 fi ales diacon pe Gus Streetman; dar Gus îi cucerise așa cum îi cucerea pe alegători de fiecare dată când pornea în campanie pentru a-și susține candidatura la postul de inspector financiar al comitatului. De fapt nu era mai vinovat decât oamenii care-1 rân-duiseră în diaconie; dimpotrivă, cea mai mare parte de vină revenea adunării parohiale. Afară de asta, de vreme ee-1 făcuseră diacon, s-ar fi convenit ca; în dimineața aceea, înainte de predică, să se fi dus cineva din partea enoriei să cerceteze starea lui Gus, pentru a se încredința dacă era nimerit sau nu ca noul diacon să treacă pragul bisericii. Dar nu-i dăduse nimănui prin gând să facă asta. Fiindu-le drag Gus, credincioșii l-au lăsat de

capul lui.

Așa se face că în dimineața aceea, când pășea apăsător de-a lungul naosului, scuturând energic coșulețul, de parc-ar fi fost cutia în care se amestecă zarurile la barbut, Gus era beat criță, mai rău ca un geambaș în zi de iarmaroc. Era însă vina obștii; s-ar fi convenit, desigur, în primul rând să nu-l aleagă pe Gus diacon înainte de a hotărî mijloacele prin care să-l oprească de a se mai îmbăta duminicile.

Gus se opri de unul singur la jumătatea naosului. Ceilalți diaconi pășeau înainte, spre masa de lângă amvon, privind cu coada ochiului, să vadă ce-i cu Gus, fiindcă să se-ntoarcă să-l tragă de mânecă nu îndrăzneau, neputând să prevadă ce avea să zică și să facă dac-ar fi încercat careva să-l ia cu de-a sila.

Între timp, damful lui Gus umpluse biserica, și credincioșii începuseră să adulmece aerul și să se întoarcă după el. Gus se holba la solista corului, scuturând mai departe coșulețul cu monedele de zece și de douăzeci și cinci de cenți, de parc-ar fi fost cutia în care amesteca zarurile sâmbătă seara, când jucau barbut la frizerie.

Apoi Gus răcni. Pare[^]se că răcnetul lui a fost auzit și în biserica celeilalte secte baptiste, situate tocmai în capătul opus al orașelului, tulbu-rând și acolo ritualul.

— Arde-i! zbieră Gus la solistă.

Într-o clipită biserica începu să zumzăie ca un roi de albine. Întreaga enorie era în picioare și adulmece efluviile de whisky răspândite de Gus; orga încetase acompaniamentul, și solista amuțise, iar cei de față, inclusiv predicatorul, se uitau cu gura căscată la Gus Streetman, care continua să stea în mijlocul drumului și să zornăie monedele, în timp ce privirea îi era ațintită asupra solistei. Căci, ciudată coincidență, aceasta semăna leit cu dansatoarea de hoochie-coochie de la bâlci.

Enoria tocmai începuse să tragă nădejde că lucrurile s-

au potolit, când iată că Gus prinse a răcni din nou.

— Arde-i! Arde-i un dans, fetițo!

Aproape toți credincioșii aflați în biserică înțeleseseră ce voia să spună Gus, pentru că mai toți bărbații vizitaseră bâlciul săptămâna trecută și ori o văzuseră cu ochii lor, ori li se povestise despre oacheșă dansatoare de hoochie-coochie din cortul la care nu aveau acces decât bărbații, iar femeile fără îndoială că auziseră și ele despre dansatoare.

Gus tocmai se pregătea să răcnească din nou și să facă poate și un gest necuviincios, când, mai înainte de a fi apucat să deschidă gura, câțiva dintre membrii obștii, ajutați de diaconi, se năpustiră asupra lui și, luându-l pe sus, îl scoaseră la iuțeală din biserică.

Predicatorul rosti precipitat binecuvântarea, scurtând-o fără nicio remușcare, și ieși glonț pe ușița din dos, pentru ca, ocolind clădirea, să ajungă în stradă în fața bisericii și să vadă ce se întâmplă cu Gus.

Bătrânii și diaconii îl aruncară pe Gus într-un automobil și porniră cu el gonind cu cincizeci de mile pe oră. Predicatorul și tot restul credincioșilor, care între timp ieșiseră în stradă, se luară după mașină în pas alergător.

Până să ajungă și ei în fața arestului, aproape toată populația orașelului se îngrămădisise acolo pentru a asista la întemnițarea lui Gus Streetman.

Și la cealaltă biserică baptistă se încheiase slujba și, în drum spre casă, toți credincioșii se opriseră în fața arestului, să vadă despre ce e vorba. Lucrurile s-au târăgănat vreo zece, cincisprezece minute până l-au adus de-acasă pe Fred Jones, șeriful, căci Fred, fiind liber-cugetător, obișnuia să stea acasă duminică dimineață și să citească numerele de duminică ale ziarelor Journal și Atlanta Constitution. Nu exista decât o singură cheie a arestului, și cum aceasta se afla în păstrarea șerifului, se văzuseră nevoiți să-l țină pe Gus în stradă până veni șeriful să descuie.

Oamenii se învârteau de colo-colo flecărind, când

deodată Gus se cațără pe radiatorul unui automobil și le făcu semn cu mâna că dorește să le vorbească. Cei risipiți mai încolo se strânseseră iute, și din toate părțile se auzi porunca: „Sst!”, căci voiau să-l audă pe Gus.

— Cetățeni ai comitatului Washington¹, tună Gus, ridicând brațele și cercetând din ochi mulțimea, întocmai ca la adunările electorale preliminare, când lua cuvântul de la tribună. Cetățeni ai comitatului Washington, n-am venit astăzi aci să vă întreb dacă sânteți sau nu mulțumiți cu impunerile; nici n-am venit, prieteni, să vă-ntreb dacă sânteți de părere că s-ar găsi în tot comitatul om mai cumsecade ca Gus Streetman. Nu, cetățeni ai comitatului Washington și dragi prieteni, am venit să vă-ntreb dacă credeți că se mai găsește în tot comitatul vreun om mai capabil în sinul bisericii noastre, un om în stare să atragă mai mulți credincioși la slujbe și în același timp să Obțină dublarea ofrandelor?

În clipa aceea șeriful, care sosise în goana mare și descuiase poarta arestului, se apropie de mașină, îl trase pe Gus de pe radiator și-i făcu vânt în interiorul micii clădiri de cărămidă. Mulțimea se înghesui în jurul arestului, dorind să vadă cum arăta Gus la popreală. Dintre cei care nu se îmbulzeau și nu dădeau din coate să se apropie de ferestrele zăbrelite mulți strigau:

— Ura, Gus! Ura, Gus! Trăiască Gus Streetman!

Lumea forfotea sub ferestrele arestului, când, deodată, după zăbrelile uneia dintre ele, se ivi chipul lui Gus. Strigă ceva și le făcu semn cu mâna să facă liniște, așa cum obișnuia când colinda comitatul în toiul campaniei preliminare desemnării candidaților.

— Mergeți la casele voastre și chibzuiți, dragi prieteni! strigă el, iar în ziua alegerilor veniți la urne cu-ntreaga familie, pentru ca Gus Streetman să obțină o majoritate zdrobitoare!

Din mulțime izbucni un glas:

— Ura, Gus!

1 Comitat din statul Georgia.

Gus ridică din nou brațele, pentru a impune tăcere mulțimii înghesuie în fața ferestrei.

— Votați pentru Gus Streetman, prieteni! răcni el. Toată lumea votează pentru Gus Streetman! îl vrem pe Gus Streetman diacon!

În clipa aceea, înhățându-1 pe Gus de spate, șeriful îl trase înapoi de la fereastră și îl îmbrânci într-una din celulele închisorii. După asta, nemai-având ce aștepta, de vreme ce acolo unde fusese închis Gus nu era la vedere, mulțimea se risipi, oamenii pornind spre casă, unde-i aștepta prânzul duminical. Fiecare spera însă că Gus avea să fie la timp eliberat pe cauțiune, pentru ca duminica viitoare, duminica a doua din august, să poată umbla iară cu cheta.

DOCTORUL AMBULANT

Nu exista (ia Rawley om să creadă că Effie Henderson avea să mai găsească vreodată bărbat s-o ia de nevastă, și chiar Effie aproape pierduse nădejdea. Asta până a nu veni în oraș doctorul acela ambulant, cu buruienile de leac.

Profesorul Eaton era un bărbat înalt, uscățiv, care purta pantaloni cu dungă dată la mașină și guler înalt de celuloid. Cu toi; atât temei s-ar fi putut crede că e cu zece ani mai în vârstă decât Effie, cum de asemenea s-ar fi putut să fie cu zece ani mai tânăr; era greu să-i ghicești vârsta, tot atât de greu cât ar fi fost ca, judecînd după accent, să spui din ce parte a Statelor Unite se trăgea.

A apărut la Rawley într-o dimineață fierbinte de pe la mijlocul lui august, în care vîntul stîrnise nori albi de praf, și s-a apucat să desfacă *Indian Root Tonic*¹, un leac universal, sub forma unei licori spumoase, cu gust de miambal, în sticle verzui, suflate, avînd o formă ciudată.

1 Intăritor din rădăcină indică.

Sticlele erau acoperite de etichete mari cu chenar negru, înăuntrul căruia, pe fondul alb, se desprindea imaginea unui atlet în chiloți de sport, care-și bomba pieptul și își arăta mușchii umflați. Profesorul Eaton afirma sua și tare că nu s-a născut om să se încumete a tăgădui că preparatul lui, Indian Root Tonic, lecuiește toate bolile de care pot suferi bărbații și, pe deasupra, și o seamă de boli femeiești.

Prima din oraș care a cumpărat o sticlă, plătind-o cu un dolar, a fost Effie Henderson, și tot ea a fost prima care i-a cerut și o a doua sticlă.

Profesorul Eaton își instalase spițeria pe bancheta din fund a turismului său stropit cu noroi. După ce-i număraseră primarului zece hârtii zdrențuite de câte un dolar pentru autorizația de a face negoț la Rawley, trăsese mașina în mijlocul maidanului plin de bălării situat în dosul gării. Peste speteaza banchetei își servea mușteriii, pe măsură ce se înfățișau și îi înmânau dolarul cuvenit, cu sticle verzui dintr-o ladă așezată la picioarele sale.

În ajun se îngrămădiseră o mulțime de gură-cască pe maidanul năpădit de bălării, însă a doua zi dimineața, când Effie a venit să-și cumpere cea de-a doua sticlă, abia o mină de oameni ascultau perorațiile lui. Cei mai mulți erau negri, care, nici de-ar fi pus mână de la mână, n-ar fi reușit să strângă un dolar; atrași pe maidan de damful ce venea dinspre automobilul stropit cu noroi, se apropiaseră gata să creadă că *Indian Root Tonic* conține principii curative cu adevărat miraculoase. Când își făcu apariția Effie, negrii se dădură respectuos la o parte, urmărind de la oarecare distanță cum profesorul Eaton se gătea să plaseze încă o sticlă.

Effie se opri în spatele mașinii, lângă capota strânsă, cu fața la profesorul Eaton și depuse pe marginea capotei o bancnotă de un dolar, moale și mototolită ca o cârpă udă.

— Am venit din nou acum dimineața, n-am putut să nu vin, mai doresc o sticlă, spuse Effie zâm-bitoare, privind în sus la profesorul Eaton. Mă simt mai bine datorită

sticlei luate aseară; de când sânt nu m[^]am simțit mai bine! Nu se află medicament mai bun în tot ținutul, căci pe toate le-am încercat, cel puțin așa cred.

— Iertați-mă, doamna mea, o întâmpină profesorul. Sânt astăzi pe piață sute de preparate, dar Indian Root Tonic este unic V-aș fi foarte îndatorat dacă, de aci înainte, de câte ori veți vorbi despre preparatul meu pentru alinarea suferințelor omenești, veți folosi, pentru a-l desemna, numele lui adevărat, marca depusă și înregistrată. Indian Root Tonic este numele singurului și unicului remediu împotriva tuturor bolilor, de orice fel. Este, doamna mea, deosebit de indicat și eficace pentru femeile mature.

— V-aș ruga, domnule profesor, să nu-mi mai spuneți „doamnă”, protestă Effie, pleoând puțin capul. Nu sânt decât o tânără prostuță și, afară de asta, nu-s încă măritată.

Privind-o pe Effie de sus, profesorul Eaton se șterse de nădușeală deasupra buzelor.

— Vai, scumpă domnișoară, ce gogoman mai sânt! se scuză el. Oricine, când vede fețișoara dumneavoastră strălucind de tinerească prospețime, își dă seama că nu sânteti decât o copilă. Să știți că *Indian Root Tonic* este deosebit de indicat și eficace pentru junele fecioare.

Effie întoarse iute capul, să vadă dacă niciunul dintre negri nu rămăsese destul de aproape să audă cuvintele profesorului Eaton. Ar fi dorit din suflet ca anumite vecine să treacă acum pe acolo, să afle și ele ce părere are despre dânsa profesorul Eaton.

— Nu mi-a plăcut și nu-mi place niciodată să vorbesc despre mine, dar aș vrea, domnule profesor Eaton, să cunosc părerea dumneavoastră; nu credeți că sânt încă prea tânără ca să mă mărit?

— Draga mea domnișoară, răspunse el după ce își aprinse iar trabucul stins, *Indian Root Tonic* e deosebit de indicat și eficace pentru fetele nemăritate. E cea mai mare descoperire din câte s-au pomenit în domeniul

științelor medicale de la facerea lumii încoace. Rețeta acestui leac miraculos am obținut-o personal de la un bătrân șef de trib indian, undeva, departe, pe întinsurile nemărginite ale Vestului Sălbatic; am fost însă nevoit să-i făgăduiesc în mod solemn că tot restul vieții voi colinda de la un hotar la altul al acestei țări uriașe, împărțind Indian Root Tonic bărbaților și femeilor ca dumneavoastră, care fără acest leac miraculos ar fi niște biete ființe neputincioase.

Simți nevoia să faci o scurtă pauză, ca să respire. Și acum, privind în jos peste capota strânsă, o văzu pe Effie la față pentru prima oară. În ajun, la lumina lămpii de benzină, când pe maidan mișunau oamenii care se înghesuiau și se îmbrânceau să răzbată la spițerie până a nu se isprăvi stocul oferit la preț redus, cu titlu de reclamă, nu avusese răgaz să se uite bine la toți cei care se apropiaseră să-i dea un dolar și să-și ia sticla. Acum, descoperind-o pe Effie, întinse gâtul și se aplecă pentru a o cerceta cu luare-aminte.

— Vai, domnule profesor Eaton, ce om extraordinar sânteți! Ce nobilă misiune aveți!

Profesorul Eaton continuă să se holbeze la ea, fără a-i răspunde, căci, în ce privește frumusețea, Effie, care încă nu împlinise treizeci de ani, nu era întru nimic mai prejos de alte fete din orașel, și de câte ori se gătea – în dimineața aceea, înainte de a ieși la plimbare, se dichisise aproape două ceasuri – toți comis-voiajorii în trecere prin localitate se zgâiau la ea și-i descoseau pe negustori, să afle cine este.

În cele din urmă, profesorul Eaton coborî și se apropie de Effie, care rămăsese în spatele mașinii, și, aprinzându-și din nou trabucul, începu s-o examineze mai îndeaproape.

— Cred, domnule profesor, că n-ar trebui să mă luați așa, zise ea fără a-l privi în ochi. Nu se cuvine să-mi spuneți „dragă fetiço”, mă cunoașteți de prea puțină vreme. Doar e prima oară când stăm de vorbă între patru

ochi, și...

— Se poate! Nu m-aș fi așteptat ca o fată tânără, atât de frumoasă ca dumneavoastră, să fie jignită de această mărturie a prearespectuoasei mele admirații, se apără el, măsurind-o din creștet până-n tălpi, și apoi, băgând de seamă că își trăgea bluza, țuguie buzele. Credeți-mă, atât de rar îmi este dat să întâlnesc o fată tânără și drăgălașă ca dumneavoastră, încât se vede treaba că m-am fâștăcit și-am pierdut un moment simțul măsurii și al cuviinței. Acum, dacă am făcut cunoștință, sânt sigur că-mi veți îngădui să vă exprim admirația și devotamentul meu. Îngăduiți, nu-i așa?

— Vai, domnule profesor, exclamă Effie surescitată, cu adevărat credeți că sânt frumoasă? Mi-au mai spus acest lucru mulți bărbați înaintea dumneavoastră, sânt deprinsă s-aud destul de des asta, dar dumneavoastră sânteți cel dintâi bărbat care mi-l spune cu atâta foc!

Încercă să se tragă înapoi, dar era cu spatele la caroserie. Profesorul Eaton mai făcu un pas înainte, așa că nu mai era chip să fugă. Nici nu s-ar fi sinchisit de asta, dar dorea neapărat o clipă de răgaz pentru a cerceta ce se întâmplase cu bluza. Ceva se întâmplase cu bluza, poate s-o fi desfăcut în talie, căci, de când coborâse din mașină și se apropiase, profesorul Eaton nu-și luase ochii de la corsajul ei. Se întreba dacă nu cumva îl întinsese prea tare, pentru că dimineață, când se gătise, îmbrăcase toată lenjeria pe care o purta duminica la biserică.

— Crede-mă, te rog, fetiță dragă, ești frumoasă, fără îndoială că ești frumoasă! De fapt ești cea mai încântătoare fată din câte mi-a fost dat să-n-tâlnesc în călătoriile mele de-a lungul și de-a latul nemărginitelor întinderi ale țării noastre... de la Oceanul Atlantic la țărmurile Pacificului și de la Marile Lacuri la ¹Golful Mexicului.

¹ E vorba de Lacurile situate în partea de nord-est a țării, la frontiera cu Canada.

— Domnule profesor, exclamă Effie, netezin-du-și bluza pe piept, mă faceți, zău, să mă simt atât de tânără, atât de proastă!... Mă faceți să mă simt ca o...

Profesorul Eaton se-ntoarse brusc, scoase o sticlă de Indian Root Tonic de sub bancheta din fund și, smucind cu dinții dopul de plută, destupă sticla într-o clipită și i-o întinse lui Effie, zicând:

— Primește-o, te rog, dragă fetițo, din partea mea. Dă-o pe gât și să vezi dacă n-o să te simți încă și mai bine!

Privind lung chipul athletic al tânărului în chiloți de sport, înfățișat pe etichetă, Effie apucă flaconul de sticlă verzuie suflată.

— Sticla cumpărată aseară am golit-o pin* la ultima picătură, mărturisi ea. Am băut-o înainte de culcare, și după aceea m-am simțit atât de bine, încât n-am mai putut sta locului. Nu m-am putut stăpâni, am sărit din pat și-am ieșit să stau puțin pe veranda din spatele casei și am fredonat.

— Nici că s-a pomenit vreodată preparat mai salutar...

— La ce betșug anume se recomandă preparatul, domnule profesor Eaton?

— Indian Root Tonic vindecă orice afecțiune. Este neîntrecut ca întăritor general. Afară de asta, nu există nicio singură afecțiune descrisă de știința medicală în care să nu fi reușit a aduce alinare... și vindecare deplină.

Effie ridică sticla și dădu dușcă pe gât cele opt uncii¹ de licoare spumoasă, cu gust de miambal. Negrii din jurul automobilului continuară să privească cu jind, în timp ce damful de alcool, ce emana din sticla deschisă, se răspândea în valuri peste maidan. După ce aruncă o ultimă privire nostalgică imaginii de pe etichetă, Effie înmână profesorului Eaton sticla goală.

— Vai, profesore Eaton, ciripi ea, apropiindu-se, mi-e mai bine! Am senzația că mă desprind de pe pământ, că mă ridic și-mi iau zborul...

1 Uncia - veche unitate de măsuri anglo-saxonă, egală aproximativ cu 35 de grame.

— Mi-ați da poate voie să...

— Ce anume să vă dau voie, profesore Eaton? Ce anume?

Profesorul Eaton scutură scrumul trabucului cu vârful degetului mic.

— Poate mi-ați da voie să vă petrec acasă, rosti el. E vremea mesei, și tocmai mă pregăteam să-n-chid până după amiază spițeria, așa că, dacă mi-ați da voie, v-aș duce bucuros acasă cu mașina. Spu-neți-mi numai încotro s-apuc, și am și pornit-o!

— Aveți un fel de a vorbi atât de romantic, profesore Eaton! exclamă Effie, atingându-i brațul cu mâna. Lângă dumneavoastră mă simt ca o prostituată mică...

— Îmi permiteți să vă conduc acasă, nu-i așa?

— Firește, cu plăcere!

— Urcați aici, vă rog, o pofti el și, deschizând larg portiera mașinii, o apucă de braț, strângând-o cu putere.

După ce se instalară amândoi pe bancheta din față, Effie întoarse capul, pentru a-1 privi pe profesorul Eaton.

— Aș pune rămașag că, pe unde ați trecut prin țară, ați avut peste tot zeci și zeci de aventuri amoroase cu fete tinere ca mine.

— Nicidecum, protestă el, punând în mișcare motorul. Este prima oară în viața mea când o persoană aparținând sexului frumos îmi reține atenția. Vedeți dumneavoastră, îmi închin întreaga energie introducerii, răspândirii și desfacerii lui Indian Root Tonic. Firește, însă, că, în împrejurarea de față, mă las cu plăcere sustras de la grijile negoțului. Socotesc prezența dumneavoastră în mașina mea drept o deosebită cinste. Adesea mi-am dorit să-mi fie dat să...

— Sânt oare eu prima fată... prima femeie pe care o curțați?

— Da, prima, absolut prima! zise el.

Profesorul Eaton porni mașina și, părăsind maidanul năpădit de bălării, apucă în susul străzii, spre locuința lui Effie. Era aproape, două rânduri de case mai încolo, și, cât

a durat drumul, niciunul, nici altul n-a scos un singur cuvânt. Effie era numai ochi, căci voia să vadă dacă bunii ei concetățeni o urmăreau cum trece în automobil alături de profesorul Eaton, iar acesta conducea atent, cu privirea ațintită asupra stratului gros de nisip albicios care acoperea ulița. Când ajunseră, Effie îl rugă să tragă exact în fața porții, astfel ca din mașină să poată păși de-a dreptul în casă.

Au coborât amândoi, și după ce Effie i-a deschis ușa din față, 1-a condus în salonaș. Aici ridică puținel unul dintre storuri și șterse în treacăt praful de pe sofa.

Profesorul Eaton rămase în mijlocul încăperii, aruncând priviri îngrijorate pe sub stor și ciulind urechile, să surprindă orice zgomot s-ar fi auzit din camerele vecine.

— Luați loc lângă mine pe sofa, îl pofti Effie. Știu bine că pot sta fără teamă singură cu dumneavoastră, profesore Eaton.

Și închise ochii, savurând florii ce-o treceau la gândul că se află singură cu profesorul. Senzația era mai plăcută chiar decât cea încercată în ajun, când, după ce golise prima sticlă de *Indian Root Tonic*, se vârâse în pat.

— Asta-i casa strămoșească? întrebă el.

— Aș prefera să nu vorbim decât despre dumneavoastră și despre mine, zise Effie. Ce-ați zice să vorbim numai despre noi?

Profesorul Eaton începuse să se simtă mai la largul său; era limpede că afară de ei doi nu era nimeni în casă.

— Poate că, începu profesorul Eaton, trăgându-se mai aproape de Effie și aruncând din nou o privire către bluza ei, poate îmi veți îngădui să stabilesc diagnosticul afecțiunii dumneavoastră. Știți, pentru mine medicina n-are nicio taină și sânt în măsură să vă spun exact câte flacoane de *Indian Root Tonic* sânt necesare în cazul dumneavoastră. Căci, bineînțeles, unele persoane trebuie să ia mai multe flacoane, iar altele, mai puține.

Effie privi o clipă afară pe fereastră, după care se-ntoarse cu fața către profesorul Eaton.

— Pentru asta nu va fi nevoie să...

— Nu, vai de mine, protestă el, nicidecum, cu toate că, în privința asta, puteți proceda cum veți socoti de cuviință. Este suficient să...

— Sânteți sigur, profesore Eaton, că nu e niciun inconvenient?

— Absolut sigur, întări el. Absolut!

Effie își netezi bluza cu ainândouă mâinile și strânse umerii, scoțându-i puțin înainte. Profesorul Eaton se înclină și-i apucă mâna.

O ținu un minut într-a lui, luându-i pulsul, apoi îi dădu drumul și-și lipi urechea de pieptul ei, pentru a-i asculta bătăile inimii. Effie profită de acest răgaz pentru a-și aranja câteva șuvițe rebele ce-i atârnav pe tâmpole.

— Poate ați binevoi, zise el înălțând capul o clipă, poate ați binevoi doar să...

— Firește că da... încuviință Effie, pierdută. După ce, cu mișcări nesigure, Effie își descheie stângaci bluza, profesorul Eaton se plecă din nou și își lipi urechea de sânul ei. Zvâcnirile inimii îi cutremurară timpanul.

După un timp, profesorul se sculă, își slăbi puțin nodul cravatei și cu dosul palmei se șterse de nădușeală deasupra buzelor. Era cald în salonaș, și ușile fiind închise, nu se făcea niciun pic de curent.

— Poate v-am spus mai înainte...

—Vai, nu! Vă-nșelați, nu mi-ați spus! tăgădui ea precipitat, stând cu mâinile împreunate și cu ochii plecați și privindu-și bustul cu răsuflarea tăiată. Vă rog, continuați, profesore Eaton!

— Poate, reluă el „pipăind dantela ajurată care-i împodobește bluza, vreau să spun... poate ar trebui să luați notă că singurul mijloc suveran existent pe piață în prezent pentru asigurarea sănătății întregului organism este *Indian Root Tonic*. Pe lângă însușirile-i curative generale, *Indian Root Tonic* conține principiile active de care au trebuință toate femeile de vârstă mijlocie și de vârstă mai înaintată. Cu alte cuvinte, întărește glandele,

care au o imperioasă nevoie de a fi re-vitalizate. Sânt convins că, după ce vă veți încredința personal de miraculoasele virtuți întineritoare ce le posedă Indian Root Tonic, acest produs nu va mai lipsi niciodată din casa dumneavoastră. De fapt, fără teamă c-aș putea fi contrazis, pot afirma că... Effie își scoase bluza.

— Doriți să-mi scot și...

— Desigur, - nici vorbă... răspunse el precipitat. Așa, cum spuneam...

— Și asta, profesore Eaton? Să scot și asta? Profesorul Eaton întinse brațul și o pișcă ușor.

Effie chicoti, mângâindu-și sânii cu gestul cu care obișnuia să-și netezească bluza.

— Nu mai aveți cumva vreun flacon de tonic la îndemână, profesore Eaton?

— Îmi pare rău, n-am, răspunse el, dar afară, în mașină, am câteva lăzi pline. Dacă-mi dați voie mă duc și...

— Vai, nu! exclamă Effie, apucându-1 de braț și trăgându-1 la loc, alături de ea. Vai, zău, profesore Eaton, nu mă lăsați singură tocmai acum!

— Cum doriți, spuse el, luând din nou loc alături de ea. Da, cum vă spuneam, Indian Root Tonic posedă miraculoase virtuți întineri...

— Profesore Eaton, să scot și astea... e bine așa?

— Da, desigur... încuviință el. Afară de asta, nu se cunoaște niciun caz în care *Indian Root Tonic* să fi dat greș, pe câtă vreme sânt cunoscute sumedenie de...

— Doriți să păstrez ceva pe...

— Nu, firește că nu! Întruoât, pe lângă multiplele mele îndeletniciri, dețin și calitatea de doctor în științe medicale, am neapărată nevoie de q libertate de acțiune absolută. Firește, dacă socotiți că nu puteți avea deplină încredere, ar fi poate mai bine să...

— Zău, nu plecați, vă rog... se rugă Effie, tră-gându-1 la loc, pe sofa, lângă ea. Doar știți bine c-am deplină încredere în priceperea dumneavoastră. N-am nicio îndoială, profesore Eaton, că dumneavoastră n-ați...

— Anume ce? întrebă el, privind-o din nou de sus.
— Vai, profesore Eaton! Sânt o biată fată nevinovată!
— Bine, dacă sânteți hotărâtă să vă lăsați în grija mea fără nicio rezervă, pot purcede mai departe la stabilirea diagnosticului. Altminteri...

— Am vrut numai să vă tachinez, profesore Eaton! îi explică Effie, strângându-i mâna și cău-tând să-1 împace. Firește, am încredere în dumneavoastră. Sânteți un om de caracter și sânt sigură că nici prin gând nu vă trece să ademeniți o proastă ca mine. Dacă n-o să mă îngrijiți, mai mult ca sigur o să-mi iau câmpii!

— Absolut, nici vorbă, zise el. Dac-ați binevoi acum să scoateți și...

— E singurul lucru ce-1 mai am pe mine, profesore Eaton, îngână Effie. Sânteți sigur că n-are să se întâmple nimic?

— Absolut sigur.

— Dar, profesore Eaton, mă simt așa de... așa de goală.

— E cât se poate de normal acest sentiment, zise el, căutând s-o mângâie. O fată tânără care n-a cunoscut încă...

— N-a cunoscut încă ce?

— Da... Cum vă spuneam...

— Profesore Eaton, mă faceți să-neerc senzații atât de stranii... Sânteți sigur că...

— Absolut sigur. Absolut!

— Niciodată nu m-am simțit ca acum. Am impresia că...

— Lăsați-vă fără grijă în seama mea, scumpă domnișoară, și vă făgăduiesc că n-are să se...

Fără veste, ușa salonașului se deschide larg, și iată că în prag se ivește Burke, fratele lui Effie. Burke era ajutorul șerifului.

— Gata masa, Effie? întrebă Burke de la ușă, căutând să-și acomodeze vederea cu semiîntunericul din salonaș. E douăsprezece și-un sfert și...

La jumătatea propozițiunii îi înțepeni limba în gură și rămase locului, holbându-se la Effie și la profesorul Eaton.

Effie țipă speriată și-l îmbrânci pe profesorul Eaton de lângă ea. Acesta se sculă în picioare, dar rămase în fața sofalei, alături de Effie, uitându-se când la Burke, când la ea. Nu știa ce să facă. Effie se aplecă pentru a ridica lucrurile pe care le dezbrăcase. Profesorul Eaton se aplecă și el și culese de jos nu știu ce lucru, pe care îl azvârli în brațele ei.

Profesorului Eaton i se păru acum că în salonaș era o lumină orbitoare.

— Al naibii să fiu! bolborosi Burke, pășind către mijlocul încăperii, și la fiecare pas tocul de piele, care-i spânzura la șold, se legăna încet. Al naibii să fiu!

Profesorul Eaton se lăsa ba pe un picior, ba pe celălalt. Se găsea între Effie și fratele ei și nu întrevedea nicio putință de a ieși din impas. Ar fi dorit să fie cât mai departe de Effie. Spera că nu va fi silit s-o privească înainte ca dânsa să fi isprăvit cu îmbrăcatul.

Burke, care se apropiase, îl dădu la o parte. Acum sta neclintit, plimbându-și privirea de la Effie la doctorul ambulant cu buruienile de leac, dar nu lăsa să i se ghicească intențiile.

Profesorul Eaton se lăsă pe piciorul celălalt; în aceeași clipă mâna lui Burke se opri deasupra tocului de piele, pipăind minerul de sidef ce se vedea afară.

Effie închise acul de siguranță ce-l avea în mână și, făcând iute oățiva pași, se așeză între Burke și profesorul Eaton. Încă nu era complet îmbrăcată, dar nu mai era goală.

— Ce-ai de gând, Burke?! izbucni ea.

— Depinde de ce are de gând profesorul Eaton, răspunse Burke, pipăind minerul de sidef al pistolului. Ce gânduri are profesorul?

— Vai, Burke, profesorul Eaton și cu mine intenționăm să ne căsătorim. Nu-i așa, profesore Eaton?

— N-aveam încă de gând s-anunț logodna și apropiata noastră căsătorie, se scuză el, dar, de vreme ce vrem să ne cununăm cât se poate de cu-rând, cred că primul om

căruia trebuie să-i împărțăm proiectele noastre se cade să fie fratele lui Effie.

— Vă mulțumesc, profesore, că m-ați pus la curent, spuse Burke. Dar, ce naiba, comunicarea asta ați fi putut să mi-o faceți numaidecât.

Effie se repezi la profesorul Eaton și se agăță cu amândouă brațele de gâtul lui.

— Vai, adevărat, profesore Eaton? Sânt fericită, zău, nu știu ce să fac de fericire! De ce nu mi-ați spus până acum că vreți să mă luați de soție? Într-adevăr, profesore Eaton, vorbiți serios?

— Da, nici vorbă, zise Burke, e serios!

— Sânt cea mai fericită fată din Rawley! strigă Effie, lipindu-și capul de gulerul de celuloid al profesorului Eaton. Ce surpriză! Nici n-am visat să mă mărit așa curând!

Continuând să țină mâna pe minerul de sidef ce ieșea din tocul de piele, Burke se retrase de-a-ndaratelea. După ce străbătu salonașul, se opri în fața telefonului agățat în perete. Sună centrala și ridică receptorul de pe furcă.

— Hello, Janie! răcni el în pâlnie. Fii bună, dă-mi legătura cu pastorul Edwards, dar iute, te rog.

În timp ce, de la centrală, Janie îl suna pe pastorul Edwards, Burke, rezemându-se de perete, se uita la Effie și la profesorul Eaton.

— Extraordinar, zău, mă mărit cu un doctor ambulant specialist în buruieni de leac! exclamă Effie. Ascultă ce-ți spun! Toate fetele din oraș au să mă invidieze, și de invidie, au să amuțească o lună întreagă!

— Absolut, nici vorbă, întări profesorul Eaton strângându-și nodul cravatei și potrivindu-1 în deschizătura gulerului său de celuloid. Nici vorbă. Indian Root Tonic are o eficacitate nelimitată. Nu încape îndoială că acest preparat reprezintă un miracol al medicinei și științei din zilele noastre. Este știut că Indian Root Tonic obține cele mai uimitoare rezultate înregistrate în analele medicinei.

Effie, care își prindea o șuviță de păr ce-i căzuse pe frunte, îl privi pe profesorul Eaton cu mândrie.

O SEARA LA NUEVO LEON¹

În seara aceea, la zece, când am intrat în Nuevo Leon, bolta bătută în stele se arcuia deasupra deșertului. După ce am rătăcit un timp pe străzile de-a lungul cărora erau înșirate case de chirpici, am găsit hotelul și am oprit dinaintea intrării. La ora aceea se vedeau puțini trecători și nu auzeam decât susurul havuzului din piața de peste drum și foșnetul ca de tafta al palmierilor uriași, înfiorați de briza deșertului.

În vreme ce scoteam bagajele din mașină, proprietarul hotelului veni să ne întâmpine cu zâmbete și plecăciuni. Luă și el două-trei valize și ne conduse în holul hotelului.

— E o deosebită cinste c-ați tras la hotelul meu, declară proprietarul, oprindu-se în mijlocul holului și făcând o nouă plecăciune. Sânt bucuros, tare bucuros că veți fi oaspeții mei. Hotelul *Reforma* e preaonorat.

I-am zâmbit la rândul nostru. Felul cum eram primiți ne făcea într-adevăr plăcere.

Mergând de-a-ndaratele, hotelierul se strecură în dosul biroului. Apoi, împingând registrul de pasageri în fața mea, îmi întinse tocul, după ce muiase penița în cerneală.

— Hotelul e la dispoziția dumneavoastră, *senor*² spuse el îndatoritor. Sânteți de multă vreme în Mexic?

Eram osteniți și prăfuiți și n-aveam niciun chef de vorbă. Drumul de la coastă până aici, prin munți și de-a curmezișul deșertului, fusese drum greu. Nu erau nici trei sute de mile, dar pentru a ajunge la Nuevo Leon pornisem de dimineața de la cinci.

1 Orășel în statul cu același nume, situat în nord-estul Mexicului, nu departe de Golful Mexicului și de frontiera S.U.A.

2 Domnule (în limba spaniolă în original).

Mi-am mângălit numele în registru, adăugind și *y Sra*¹. Iar pe rândul următor am scris numele de fată al soției.

Proprietarul se aplecă deasupra registrului, chiorându-se la cele scrise de mine.

— Și *senorita*²? întrebă el, privindu-ne nedumerit.

— Sântem numai noi doi, l-am deslușit eu, ară-tându-i cu mâna întâi spre soția mea, și apoi spre mine.

Atunci se aplecă din nou peste registru, dar de data asta își trase ochelarii din toc și îi puse pe nas. După oăteva clipe se îndreptă și, scoțându-și ochelarii, clătină energic din cap.

— Nu, *senor*, declară el încruntat. Nevastă-mea îmi făcu un semn discret cu cotul.

— Să vă explic, *senor*, i-am spus. Am trecut numele meu, adăugind *y Sra* pentru soție. Apoi, pe rândul următor, am scris numele întreg al soției, numele sub care profesează. Asta ca să nu fie nicio neînțelegere.

— Dar *senorita* unde este? repetă el, neînduplecat. N-am văzut-o, n-a venit cu dumneavoastră aici la hotel. Apoi se uită pe rând la nevastă-mea și la mine și, ridicând două degete ca să ne numere, întrebă din nou: *Senorita* unde este?

— Nu, nu există nicio *senorita*, i-am răspuns eu numaidecât. *Senorita* și soția mea sânt una și aceeași persoană.

Un zâmbet de mulțumire lumină fața proprietarului.

— Asta-i încântător, spuse el, făcându-i neves-ti-mi o adâncă plecăciune.

— Ce anume? am întrebat.

— Că o să vă căsătoriți cu *senorita*! E încântător!

Extenuați, nevastă-mea și cu mine ne-am sprijinit de biroul portarului. Se făcuse aproape unsprezece seara și eram sculați de la patru dimineața, îi invidiam din toată inima pe toți ceilalți pasageri ai hotelului *Reforma*, care

1 Cu doamna (în limba spaniolă, în formă abreviată, în original).

2 Domnișoara (în limba spaniolă în original).

desigur de mult dormeau duși.

— Dați-mi voie să vă explic, senor, i-am spus, luând lucrurile de la cap. Este un obicei al nostru, al zurliilor de norte-americanos¹. Când soția exercită o profesie sub alt nume decât al soțului, în anumite cazuri, cum este cel de acum, obișnuim să trecem atât numele dobândit prin căsătorie, cât și numele sub care profesează. S-ar putea întâmpla să primească telegrame pe oricare din cele două nume.

— Nu, *senor*. Asta-i exclus!

— De ce? I-am întrebat.

— Pentru că oficiul telegrafic e închis.

— Nu face nimic, i-am spus, trăgând cu coada ochiului la nevastă-mea, care, istovită, lăsase capul pe birou. În orice caz, n-o să primim nicio telegramă noaptea asta. Dați-ne o cameră, vrem să ne odihnim.

Cu un aer grav, proprietarul făcu din cap un semn aprobativ.

— Acu e limpede, spuse el. Înțelesesem greșit. Vă rog să mă iertați. Îmi pare nespus de rău... Vă dau atunci două camere și o să vă puteți culca imediat.

Nevastă-mea ridică puțin capul de pe birou.

— O singură cameră, preciza ea somnoroasă.

— Asta nu se poate! declară ursuz hotelierul. Nevastă-mea lăsa capul la loc, pe brațele rezemate de birou.

— De ce nu se poate? I-am iscodit eu.

— Mi-e cu neputință să vă dau o singură cameră, pentru că la hotelul Reforma nu se poate ca dumneavoastră și senorita să dormiți împreună. Nu se poate. Am să vă dau, senor și senorita, două camere separate.

Nevastă-mea ridică mâna, arătându-i verigheta, pe care proprietarul o privi neîncrezător.

— Sântem căsătoriți de șapte ani, preciza ea în silă, nici mai mult, nici mai puțin decât de șapte ani, senor!

— Vă rog să mă iertați, seiiora, se scuză ceremonios hotelierul. Îmi pare cât se poate de rău. Vă cer de o mie

de ori iertare!

Ușurați, nevastă-mea și cu mine ne-am îndreptat spre casa scării. La jumătatea drumului, întorcând capul, am constatat că hotelierul rămăsese tot în dosul biroului. Se aplecase din nou asupra registrului și, cu ochelarii pe nas, cerceta datele înscrise de mine.

— E o gravă neînțelegere la mijloc! zise proprietarul, aruncându-ne o privire încărcată de muștrări. Soțul dumneavoastră, seiiora, n-a sosit încă la hotel. Când îl așteptați să vină?

Nedumeriți, am schimbat între noi o privire.

— Ce tot spui dumneata? se burzului la el nevastă-mea, întorcându-se către birou. Soțul meu ăsta este, sehor \

Hotelierul se mai zgâi încă o dată la numele din registru. Apoi, îndreptându-se, clătină din cap, sever:

— Imposibil, zise el.

— De ce? îl întrebă soția.

— Soțul dumneavoastră nu-i încă înregistrat la hotel Reforma. Când are să sosească, are să fie necesar să semneze în registru înainte de a putea locui cu dumneavoastră în cameră, senora.

Și, rostind aceste cuvinte, ne aruncă o privire cruntă.

— Ce-i de făcut, ce ne facem? exclamă uluită nevastă-mea, întorcându-se către mine.

— Nu știu, dragă, mărturisesc că nu văd nicio ieșire...

În vreme ce stam încremeniți, hotelierul desprinsese două din cheile agățate pe stelajul aflat în dosul biroului și ne conduse spre scară. L-am urmat în tăcere, fiindu-ne frică să mai suflăm fie și un singur cuvânt.

Când am ajuns la primul etaj, hotelierul deschise o ușă și, făcându-i o plecăciune, o pofti pe nevastă-mea să intre. Pin' s-apuc să intru și eu, s-a așezat în ușă, tăindu-mi calea.

— Nu, *senor*, spuse el clătinând din cap. Nu se poate!

În vârful picioarelor, nevastă-mea mă privea peste umerii hotelierului. Amuțise. Lăsând jos bagajele, m-am apropiat de el.

— Dați-mi voie, seizor, să vă mai explic o dată, am început eu, străduindu-mă să-mi ascund enervarea. Sântem căsătoriți. Soția mea poartă verighetă. Dorim să intrăm în cameră, să ne odihnim peste noapte. Sântem foarte obosiți. Am parcurs azi tot drumul de la litoral până aici, străbătând deșertul.

Întoarse capul și se uită la soția mea, care îl privi rugătoare.

După ce ezită câteva clipe, ridică din umeri și se dădu la o parte, făaându-ne o adâncă reverență.

— Vă cer iertare, am greșit, bolborosi el. Se-n-tâmplă uneori că nu reușesc să pricep ce obiceiuri aveți dumneavoastră, *norte-americanos*¹. Vă rog să primiți scuzele mele...

S-a retras mergând de-a-ndaratelea pe coridor și făcând temenele până a ajuns în dreptul scării. Atunci am dat buzna în cameră și am închis ușa, încuind-o de două ori, pentru orice eventualitate.

Am rămas lângă ușa amândoi, ascultând zgomotul pașilor lui, până ne-am convins că ajunsese jos în hol.

Nu după multă vreme am fost treziți de o rafală de bătăi în ușa. Am așteptat, ținându-ne suflarea. După câteva momente, bătăile în ușa reîncepură și mai violente. Atât de tare, încât n-am mai putut să nu le luăm în seamă.

— Cine bate?! am strigat, fără a aprinde lumina.

— Eu, proprietarul, senor. Deschideți ușa, vă rog, numaidecât!

— Nu deschide, îmi șopti soția. Dacă reîncepem discuția cu el, nu mai închidem ochii toată noaptea.

— Dar ăsta-i în stare să spargă ușa, i-am răspuns.

— N-are decât s-o spargă, mormăi ea plictisită. Doar e ușa lui!

Apoi am tăcut amândoi mîlc. O nouă rafală de bătăi în ușa zgudui întreaga clădire. De astă dată bătăile nu mai conteniră.

1 Nord-americani (în limba spaniolă în original).

— De fapt, nu pierdem nimic dacă-l întrebăm ce pofteste, mi-am dat eu cu părerea. Tot nu-i chip să dormim dacă nu încetează războiul.

— Fă ce știi, dar nu-l lăsa să ia lucrurile de la capăt, mă dăscăli soția. Spune-i și tu că-i prea târziu acum să mai discutați, dar o să stăm de vorbă mâine dimineața, după micul dejun.

Am aprins lumina și, în cele din urmă, l-am întrebat:

— Ce doriți, senor

— Trebuie neapărat să-mi deschideți imediat în răcnii el, ca să acopere propriile-i bătăi în ușă.

M-am dat jos din pat și am deschis ușa. Proprietarul se afla în fața mea. Nu trecu pragul.

— Asta nu se poate! îmi zise el enervat.

— Ce anume nu se poate? l-am întrebat.

— Nu se poate să vă culcați în cameră cu se-Horită! îmi spuse el cu glas ridicat.

—> Doamne-dumnezeule! Începu să se vaite nevastă-mea. A luat-o de la capăt!

Am auzit uși deschise, dându-se de-a lungul coridorului. Din cauza războiului se deșteptaseră toți pasagerii.

— Mai slăbește-mă! m-am răstit eu la el. Nu mă culc cu nicio senorita! Doamna-i soția mea!

— Nu, asta nu se poate! repetă el, strigând mai ceva decât mine.

— De ce să nu se poată? am răcnit eu.

— Dumneavoastră, senor, trebuie să treceți în-tr-altă cameră! decretă el. Dacă senorita consimte, mâine vă puteți cununa, și atunci de mâine seară n-o să mai fie nevoie să dormiți în camere separate. Astă-seară, însă, nu se poate altfel, trebuie!

Deznădăjduit, m-am întors către nevastă-mea.

— Ce ne facem? am întrebat-o.

— Dumnezeu știe. Oare n-ai cum îl face să înțeleagă?

M-am întors atunci către proprietarul hotelului și am dat să deschid gura să-i explic. Dar pin* s-apuc eu a articula o silabă, el și rostise sentința:

— Nu, senor, asta nu se poate! mi-a zis și, îmbrâncindu-mă, se postă între mine și ușa camerei.

M-am trezit mânat de-a lungul coridorului, de-filând în fața pasagerilor somnoroși, care ieșiseră în prag. În cele din urmă, hotelierul descuie o ușă și aprinse o lampă.

— Vă rog să mă iertați, senor, îmi spuse, fă-cându-mi o adâncă plecăciune... Regret din toată inima. Dar zău că nu se putea...

După care, întorcând iute cheia, o încuie pe din afară. Apoi, după ce a scos cheia din broască, l-am auzit depărtându-se pe coridor și îndreptându-se cu pas vioi spre scară.

TOAMNA DINTII

Așezați pe pajiște, priveau frunzele tremurânde ale bătrânilor arțari. El, de o parte a căruciorului, sprijinindu-se cu un braț de latura vopsită în roșu; ea, de cealaltă parte, ședea turcește și cu mâinile împreunate în poală.

— Moșul lor e cel de colo, spuse Elizabeth, arătând cu degetul un copac aflat în cealaltă margine a pajiștii. Știu că-i cel mai bătrân dintre toți pentru că acolo și-au făcut veverițele cuibul.

— Proasto, nu după asta se vede că-i cel mai bătrân! își dădu Robert cu părerea. După frunze se vede, fiindcă rămân verzi mai târziu decât ale celorlalți. Cei dintâi ruginesc copacii tineri.

Acum o săptămână copacii mai erau verzi ca iarba cosită proaspăt, apoi însă, din senin, au început să-și schimbe culoarea. Pâlcul de arțari de pe deal pare zugrăvit cu portocaliu și stropit cu aur, arborii tineri îmbrăcând nuanțele mai întunecate; arțarii din grădină, însă, plantați cu mulți ani în urmă, băteau în galben și purpuriu. Foarte curând, frunzele aveau să-nceapă să se sucească și să se-nvârtească nebunește pe ramuri după

fiece suflare de vânt, pentru ca apoi să se desprindă și să cadă la pământ, fluturând. Pe urmă iarba avea să pălească, florile aveau să se usuce și, până la prima zăpadă, peste dealuri și ogoare avea să se aștearnă veșmântul cafeniu-închis al toamnei.

— Astă-noapte, pe când dormeam, a plouat cu vopsea, destăinui Elizabeth. Uite, pe fiecă copac cerul a deșertat o cutie de vopsea.

— Tăticu spune că s-a dus vara. Mi-a povestit cum în fiecă an, când vara e pe sfârșite, pomii se-mbracă în roșu, în galben și în portocaliu.

— Anul trecut n-am băgat de seamă...

— Mi-a spus mie tăticu că anul trecut s-au boit toți copacii. Au fost întâi galbeni câțva timp, apoi au ruginit pin* la unul. Când frunzele ruginesc, înseamnă că-s gata să cadă dintr-o clipă într-alta. Asta fiindcă-s moarte.

Deodată ușa casei se deschise. Robert lăsa jos oiștea căruciorului și țâșni către verandă.

— Uite, tăticu! Uite, tăticu! A ieșit tăticu să se joace cu noi!

Elizabeth alergă și ea. De-a bușilea urcară amândoi, cu mare grabă, treptele verandei.

— Ce poftiți? îi întrebă tăticu.

— Vino să te joci cu noi! răspunse Robert, ținându-l în jurul lui și agățându-i-se de braț. Hai să ne jucăm!

— Tăticule, s-a sfârșit săptămână asta? se amestecă Elizabeth în vorbă. Rămâi acum două zile întregi cu noi?

— Da, s-a încheiat săptămână. Gata, două zile nu mă mai duc la oraș!

— Hai, tăticule, să ne jucăm! îl rugă Robert, trăgându-l în jos pe scară. Hai să ne jucăm de-a toate cele!

— Nu ne mai jucăm de-a ursul, că ne-am săturat, nu-i așa? îi încercă tăticu. De-a ursul ne-am jucat săptămâna trecută. C3 joc să jucăm săptămâna asta?

— De-a ursul! strigă Robert. Ne jucăm iar de-a ursul. Îmi place mai mult decât orice alt joc!

— Tocmai mă gândisem la un joc nou, spuse tăticu. Ce

zici, Robert, de-a caii n-ai vrea să te joci?

— Mai întâi hai să ne jucăm de-a ursul, se rugă Elizabeth, trăgându-l peste pajiște. Numai un pic, tăticule, și apoi jucăm tot ce vrei tu...

— Bine, încuviință tăticu. Dar de astă dată cine să fie ursul ăl mare?

— Tu, tăticule! răspunse Robert. Doar tu ești totdeauna ursul. Hai, fă ca ursul!

— Mor-mor! mormăi tăticu, lăsându-se în patru labe. Mor! Mor! Mor!

— Vai, nu mă speria! țipă Elizabeth, dându-se înapoi. Zău, te rog, nu mă speria! Mi-e tare frică de urși!

—! Mor-mor! Mor-mor! mormăi tăticu, râcâind iarba cu unghiile, și apoi, legănându-se greoi, se luă după Elizabeth.

— Pe mine nu mă sperii! se lăudă Robert. Uite, poftim, mormăie și la mine!

— Mor-mor! Mor-mor!

— Uită-te-ncoa*! Mure și smeură pentru ursul cel mare, îl ademeni Elizabeth, întinzând către el un pumn de iarbă. Ursule, nu vrei mure și smeură?

— Mor! mormăi tăticu, lingând firele de iarbă din mâna ei. Mor-mor!

— Ia uită-te la mine, acum încalec pe urs! trâmbiță Robert. Încalec pe ursul cel mare. Nu mi-e frică!

Robert se repezi vitejește și, după ce se cocoță în spinarea lui tăticu, prinse a-l împunge cu o rămurică uscată, culeasă sub arțari, ca să se ridice în două labe.

— Hai acum să ne jucăm de-a caii, propuse tăticu. Un joc nou. De-a caii nu ne-am jucat niciodată, nu-i așa, Elizabeth?

— Hai, zău! strigă Elizabeth. Fuga, Robert! Descăleca de pe urs, să ne jucăm de-a caii! O să fie strașnic, nu-i așa, tăticule?

— Sigur, strașnic! Întări tăticu. Dar calul cine să fie?

— Tu, răspunse Elizabeth. Tu să fii calul.

— Bine. Atuncea eu îs calul. Păzea! Faceți loc, că vine

armăsarul cel alb ca spuma, armăsarul sălbatic!

— Și armăsarul ce-are să facă? întrebă Robert.

— Ar vrea nițel zahăr armăsarul, zise tăticu. Zahărul îi place mai mult ca orice. Și sarea îi place câteodată, dar acum ar vrea nițel zahăr. De mult n-a mai gustat zahăr.

— Și unde o să găsească zahăr armăsarul? se miră Elizabeth. Aici, afară, n-avem zahăr.

— Ni-ha-ha! necheză tăticu, pornind să alerge în patru labe în jurul lor, săltând și zvârlind.

— Calul caută zahăr, desluși Robert. Ferește! Vezi să nu te lovească armăsarul sălbatic!

Tăticu se opri locului și, după ce întoarse capul mai întâi într-o parte, și apoi în cealaltă, ridică un picior în aer.

— Păzește! răcni Robert. Armăsarul vrea să zvârle!

O clipă tăticu rămase cu piciorul în sus și zvârli de câteva ori. Din pricina smuciturii, pantoful îi sări cât colo.

— Armăsarul și-a lepădat potcoava! vesti Elizabeth. Să fim cu ochii în patru, s-a mâniat că nu i-am dat zahăr. Vai, de unde luăm o bucățică de zahăr?

— Mie nu mi-e teamă de armăsar! se grozăvi Robert. Uite! Încalec pe el!

— Are să te trântască! îi strigă Elizabeth. Mai bine așteaptă, încaleci după ce-i dăm puțin zahăr.

— Ia te uită! Așa se prind și se îmblânzesc armăsarii sălbatici!

— Ni-ha-ha! necheză tăticu, pornind în galop. Ceva mai încolo se opri și zvârli de câteva ori cu piciorul cel încălțat. Dar al doilea pantof nu-i sări din picior cum sărise celălalt.

— Acu să te uiți! se lăudă Robert. Să vezi, am să ocolesc pajiștea, călare pe armăsarul sălbatic!

Tăticu nu se clinti decât după ce Robert izbuti să i se suie în cârcă. Apoi, cu mișcări zvâcnite, întoarse capul dintr-o parte într-alta, sforăi și râcăi iarba cu unghiile.

— Lasă-mă să ncalec și eu... se rugă Elizabeth. Aș vrea să călăresc și eu pe armăsarul sălbatic.

Se cațără în spinarea lui tăticu, la spatele lui Robert, pe

care4 apucă de mijloc, să nu se trezească pe jos când o începe armăsarul să zvârle și să dea înapoi.

— De ce stai culcat, tăticule? întrebă Robert. Sântem sus amândoi. Poți să te scoli, tăticule. Hai, poruncește armăsarului sălbatic să sforăie și să se ridice pe picioarele dinapoi!

Tăticu rămase nemișcat pe pajiște. Elizabeth se dădu jos, iar Robert apucă o rămurică uscată de arțar cu care îmboldi armăsarul să se ridice.

— Nu vrea să se ridice, zise Robert. Vrea să stea în patru labe.

— De ce nu mai vrei să te joci de-a caii, tăticule? întrebă Elizabeth. Dacă te-ai săturat de joaca asta, hai să jucăm altceva. Știu eu un joc care se cheamă baba-gaia. N-ai vrea să vezi cum e? E tare frumos, tăticule...

În cele din urmă, Robert descăleca și el și se îndreptă spre verandă. La mijlocul drumului se opri și privi înapoi la tăticu și la Elizabeth, care rămăseseră pe pajiște.

— Tăticule, am să te spun mămicicii că nu vrei să te mai joci cu noi. Are să vină afară și are să te puie să te joci mai departe cu noi.

Apoi fugi spre casă. Elizabeth se apropie de tăticu, cătând cu luare-aminte în iarbă după trifoi cu patru foi.

De pe arțarii din grădină frunze sângerii se scuturau și se așezau pe pajiște. După fiecare pală de vânt frunzele se suceau și se-nvârteau în jurul codițelor delicate până se desprindeau de ramuri și, fluturând, ca niște petice de hârtie roșie, se așterneau pe iarbă. Pe deal, copacii, scuturați de vânt, zugrăviți cu portocaliu și stropiți cu aur, foșneau și se legăneau, întorcând frunzele în bătaia razelor soarelui.

Însoțită de Robert, mama ieșise pe ușa din față și se îndreptă spre pajiște. Ducând degetul la buze, mama le făcu semn să nu scoată nimeni niciun cuvânt și se apropie pășind ușor, în vârful picioarelor, pe iarba moale, să nu facă zgomot. Robert o ținea de mână și dusesese și el degetul la buze. Elizabeth își acoperi gura cu dosul

palmei, dând din cap spre a arăta că înțelesese, și căscă ochii mari. Era limpede că peste o clipă aveau să-i tragă o sperietură strașnică lui tăticu, care habar n-avea că Robert se întorsese și venise și mama.

Când ajunse la doi pași de el, mama depărta degetul de buze și cu capul făcu un semn de încuviințare către Robert și Elizabeth, care abia își stăpâneau nerăbdarea.

— Bau! strigă mama, îngenunchind în iarbă, lângă tăticu.

— Bau! Tăticule! răcni Robert.

— Bau! răcni Elizabeth, ținând de bucurie. Mama se uita la tăticu, așteptându-l să ridice capul și să-i zâmbească. După ce zăbovi o clipă, se aplecă, să-l privească mai de aproape.

O furnică mititică și neagră îi umbla pe nas. Pe spatele cămașii lui albe, o lăcustă mare, verde, cu picioare lungi sta gata să sară.

— Ia te uită la lăcusta asta caraghioasă! exclamă Robert, stârnind-o cu un firicel de iarbă. S-a așezat pe cămașa lui tăticu. Uite cum mai sare!

— Sst! făcu mama, ducând din nou degetul la buze. Nu faceți zgomot. Tăticu doarme tun.

— Bine, dar cum să ne jucăm dacă tăticu nu mai face pe armăsarul sălbatic? se jeli Elizabeth, strâmbând din buze.

— Jocul ăsta de-a caii nu-i cine știe ce... declară Robert. Când s-o trezi tăticu, aș vrea să începem alt joc.

Mama se așeză pe pajiște lângă tăticu și-i luă mâna. O ținu o clipă într-a ei, apoi o lăsă să cadă.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Elizabeth, agățându-se de fusta mamei. De ce ai gemut, mămico?

Mama își mușcă buzele, cu privirea ațintită asupra cămașii albe imaculate a lui tăticu, în punctul de unde sărise lăcusta. O frunză roșie-cas-tanie de arțar fâlfâi prin aer, sucindu-se și învârtindu-se în cădere, iar în cele din urmă veni să se așeze pe cămașa lui tăticu.

— Are să se mai joace tăticu cu noi când s-o deștepta?

voi să afle Robert. Aproape isprăvisem joaca de-a caii, și au mai rămas niște jocuri noi pe care vrem să le încercăm...

— Când ne-am jucat de-a caii, tăticu a zvârlit cu atâta putere, încât i-a sărit pantoful din picior, povesti Elizabeth. Iată pantoful!

Și-l ridică de jos, dar mama i-l «luă repede și-l strânse la piept cu amândouă mâinile. Fără să-l privească, își mișcă degetele de-a lungul lui, pi-păindu-l parcă pentru a-i dibui forma.

De pe nas furnica mică, neagră se suise pe fruntea lui tăticu și se opri să cerceteze nu știu ce.

— Acum, spuse mama luându-i de mână pe Elizabeth și pe Robert, trebuie să mergem în casă. Vă duceți sus în camera voastră și stați acolo până vă chem. Luați cărțile și vă uitați la poze sau clădiți o casă din cuburi, dar până nu vă strig eu, să nu vă uitați pe fereastră. Hai, Robert, hai, Elizabeth, duceți-vă sus! Mama are treabă acum...

Intrară în casă. Mama rămase lângă piciorul scărilor, uitându-se după copiii care urcau treptele spre camera lor. Se rezemă de stâlp, ținând strâns la piept pantoful pe care tăticu îl pierduse când se juca de-a caii sălbatici.

— Ce păcat că trebuie să stăm în casă când afară-i așa de frumos! se văicări Robert. Frunzele roșii au să se scuture în curând, n-are să mai rămână niciuna...

— Mamă, să ne chemi îndată ce se trezește tăticu, se rugă Elizabeth. Te rog, mamă! Vrem să isprăvim jocul de-a caii și, afară de asta, mai avem de jucat și jocuri noi...

— Da, răspunse mama, sigur c-am să vă chem...

DOROTHY

Când am zărit-o întâia oară, avea privirea ațintită la sute de mile depărtare. Stătea lângă colț, de cealaltă parte a străzii, și ținea în mână un ziar. Paginile fuseseră

astfel îndoite, încât se vedeau numai coloanele de oferte de serviciu ale „Micii publicități”, și din această cauză ziarul părea să conțină doar text mărunț, fără niciun titlu. Deodată, după ce clipi de câteva ori, coborî ochii asupra ziarului ce-l ținea în mână. Deși genunchii și picioarele îi erau țepe, nemișcate, se clătina cum se clatină oamenii sfârșiți de foame. Umerii îi căzură din ce în ce mai jos, până ajunseră să pară a fi doar partea de sus a brațelor.

Începu să citească anunțurile, întorcând din când în când capul pentru a cerceta apatic numerele clădirilor din spatele ei. Apoi deschise poșeta și citi o însemnare mângălită pe dosul unui plic mototolit. Mai toate clădirile aveau numere, dar se petrecea ceva – nu știu ce – ori nu le putea desluși bine, ori nu găsea numărul căutat. Chipul nu i-l vedeam. Capul îi era aplecat înainte, cu bărbia apăsată pe gulerul bluzei. Înălța privirea pentru o clipă, și apoi, brusc, lăsa capul pe piept... până ce-l ridica din nou.

Rămăsese acolo peste drum, la doi pași de unul din stâlpii lampadarelor înșirate de-a lungul trotuarului. Ar fi putut să se rezeme de stâlp sau să-și găsească un locșor să se așeze. Dar nu făcea niciuna, nici alta, și nu puteam pricepe de ce. Presupun că nici ea n-ar fi știut să explice.

Mă oprisem la umbră, pe trotuarul opus, și așteptam. Nu mai știu ce așteptam. În orice caz, nimic de seamă. N-aveam nicio treabă și n-aveam niciun program hotărât. Mă aflam acolo întâm-plător în clipa când, aruneându-mi privirile peste drum, am zărit-o cu ziarul acela împăturit în mână. Strada forfotea de oameni, care treceau zoriți, îndreptându-se spre destinații precise. De stat locului nu stăteam decât ea și cu mine.

Trebuie să fi fost în jurul prânzului, cam între unu și două. Din cele câteva restaurante situate de o parte și de alta a străzii ieșeau pilcuri de bărbați și femei, grăbiți să se întoarcă la slujbă. Deși aveam douăzeci și cinci de cenți în buzunar, nu mă îndurasem să mănânc nimic. Nu

că nu mi-ar fi fost foame, dar voiam să-i economisesc. Aveam de gând să plec la Richmond¹, unde speram să găsesc de lucru. Veneam de la New Orleans², unde treburile lânzezeau, nu găsisem nicio slujbă și zadarnic bătusem drumurile și aici, în Atlanta. Acum mă gândeam să-mi încerc norocul la Richmond. Era în toiul lui iulie și nu se prea găsea de lucru nicăieri. La Richmond avusesem însă totdeauna noroc.

Tânăra de vizavi întoarse ziarul pe partea cealaltă și începu să cerceteze o altă coloană, tipărită cu litere mărunte. Pe strada pe care ne aflam se găseau mai multe blocuri ocupate de birouri și case de bancă. Afară de asta, prăvălii de tot felul se înșirau de-a lungul ambelor trotuare. În vitrine erau expuse mai ales confecțiuni și galanterie de damă. Greu pentru un bărbat să găsească slujbă în aceste magazine, și la fel de greu pentru o femeie, îndeosebi pentru o femeie tânără dacă nu era bine îmbrăcată.

Fata își puse acum ziarul sub braț și porni să traverseze. Mă aflam la câțiva pași de colț. Ți-nând ziarul strâns la subsuoară, tânăra trecu strada, cu ochii în pământ. Când ajunsese pe trotuar, se îndreptă spre locul unde mă aflam. Tot nu ridica privirea. Înainta cu capul mereu plecat, ca și cum și-ar fi privit într-una pantofii.

Asfaltul dogorea. Era în iulie.

Trecu pe la spatele meu, depășindu-mă. Am auzit cum îi scârțâiau sub tălpi firele de nisip: un zgomot asemănător cu scrâșnetul glaspapirului frecat pe o bucată de fier. Apoi, brusc, n-am mai auzit nimic. Întorcând capul, am văzut că se opriese în dreptul meu. Era atât de aproape, încât, întinzând mâna, aș fi putut s-o ating. Fața-i era palidă, iar buzele, mai livide decât pielea frunții. M-a privit fără să ridice capul, m-a privit numai din ochi. Ochii îi erau umezi. Și foarte albaștri. Ar fi vrut să nu bag de

1 Capitala Statului Virginia, din partea centrală a S.U.A.

2 Port situat în delta fluviului Mississippi, în apropierea Golfului Mexic.

seamă că plânsese.

M-am întors cu fața spre ea și am privit-o. Nu știam ce să fac. Deși sta cu gura închisă și fălcile încleștate, până să reușească a rosti primul cuvânt, buzele-i prinseră a tremura fără voie.

— Nu știți cumva, m-a întrebat, unde e numărul 67 de pe Forsyth Street?

Am măsurat-o din ochi. Ținea pumnii strânși și nu i se vedeau decât degetele îndoite, mânjite de parcă toată ziua n-ar fi făcut decât să mânuiască ziare proaspăt ieșite de sub teasc. Nu era murdară pe degete. Dar nici curată n-aș putea spune că era. O pulbere neagră i se așternuse pe mâini. Aerul orașelor e supraîncărcat cu praf și mulți sânt oamenii care, pentru a fi curați pe mâini, se spală de câte cinci și șase ori pe zi. Nu știu de ce, dar mi s-a părut că dânsa de mai multe zile nici nu avusese unde să se spele pe mâini. Pe față nu era murdară, dar nu știu de ce bănuiam că se ștersese cu o batistă udă și se pudrase cu un petice de antilopă.

Mă întrebasese de numărul 67 de pe Forsyth Street. Spusese: „Iertați-mă, vă rog...” Știam că, după ce aveam s-o lămuresc, o să-mi spună: „Vă mulțumesc foarte mult”. N-am izbutit să-i răspund decât după ce am înghițit în sec de oâteva ori. Adresa mi-era bine cunoscută. Era adresa unui birou de plasare. În cursul săptămânii fusesem și eu acolo de câte două și trei ori pe zi. Dar n-aveau slujbe, niciun fel de slujbe. Era în iulie. Pe ușa de la intrare a unui birou de peste drum puteam desluși numărul scris în cifre poleite, mari de-o șchioapă. Ușa se deschidea și se închidea după fel de fel de oameni care intrau și ieșeau.

— Ce-ați spus? am întrebat.

Întrebarea mea n-a sunat însă chiar așa atunci când am rostit-o. Când te adresezi unei femei frumoase, cuvintele au un timbru deosebit.

Știam ce-mi spusese, dar nu-mi puteam aduce aminte s-o fi auzit rostind vreun cuvânt. O privisem atât de mult, încât nu-mi mai aminteam ce mă întrebasese.

Deschise sacoșă și băgă mâna înăuntru, să caute plicul mototolit pe care era însemnată adresa. Ochii ațintiți asupra mea aruncau aceeași privire pierdută în depărtări pe care o avuseseră în clipa când o zărisem de cealaltă parte a străzii. Scotocea după plic în neștire, fără să ia seama ce face. Plicul căzuse pe trotuar chiar în clipa când deschisese poșeta.

L-am ridicat. Era adresat: *Miss Dorothy...* Numele de familie n-am reușit să-l descifrez. Scrisoarea fusese expediată, post-restant la Atlanta, dintr-un orașel situat undeva lângă hotarul Floridei, pe¹semne de maică-sa sau de vreo soră. Era scris de femeie. Mi l-a smuls din mână înainte de-a apuca eu să i-l dau. Felul cum s-a repezit la plic a dat ghes imaginației mele. I se prăpădise poate tatăl și umbla să găsească o slujbă ca să-și țină mama. Cine știe? Se întâmpla în fiecă zi asemenea nenorociri. Sau poate pentru că ceilalți membri ai familiei pieriseră în vreun accident, se văzuse nevoită să plece în lume pentru a-și câștiga existența. Doar asemenea năpaste se abat pretutindeni asupra oamenilor!

Trecătorii se întorceau și se uitau la noi. După ce treceau, întorceau capul și ne priveau lung. Ne aflam la doi pași de Peachtree Street. Deci în cartierul aristocratic.

Nu știu de ce i-am spus ce i-am spus. Știam unde-i numărul 67 de pe Forsyth Street. Fusesem eu însumi acolo cu o jumătate de ceas mai înainte. Acolo era un birou de plasare. Îmi spusese să trec a doua zi dimineața. Asta spuneau tuturor, fie bărbați, fie femei. Era sezon mort. Luna lui iulie.

— Forsyth Street 67, trei rânduri de case mai sus, dincolo de viaduct, i-am spus, indicându-i direcția cu mâna întinsă deasupra capului ei.

Lângă mine părea tare scundă.

Privi în lungul străzii, până dincolo de viaduct. Erau pe acolo șapte-opt hoteluri de mâna a treia, hoteluri deocheate. Le știe toată lumea. Există câteva în orice

1 Stat din sudul S.U.A.

oraș. Prețul camerelor merge de la cincizeci și de la șaptezeci și cinci de cenți până la un dolar. Socoteam că i-am făcut un bine. N-avea niciun cent. Niciunul, de leac. Văzusem tot ce avea în poșetă. Eu nu dispuneam decât de douăzeci și cinci de cenți și știam că trebuie să ajung neapărat la Richmond, fiindcă socoteam că numai acolo pot găsi de lucru. Pestre drum, la 67, n-aveau să-i dea de lucru. Era sezon mort. Multă lume plecase din oraș peste vară. Nu era chip să găsești slujbă în iulie. Afară de asta, era și flămândă. Nu încăpea îndoială: și ea se adăpostise și încercase să doarmă nopțile prin sălile de așteptare ale garilor... Dincolo de viaduct erau șapte sau opt hoteluri. Hoteluri deocheate. Zărisem femei în chimonouri decoltate, umblând pe coridoarele lor după miezul nopții. Femeile acelea au totdeauna câțiva bănișori cu care să-și cumpere ceva de mâncare când le e foame. Știe oricine ce înseamnă să fii flămând. Un bărbat poate răbda de foame un timp – o săptămâna, zece zile, două săptămâni – dar o femeie... ce să spun, dacă v-a fost dat vreodată să vedeți cum arată la trup o femeie lihnită de foame, ei bine, atunci sigur c-o să înțelegeți de ce socoteam că-i fac un bine. Dorothy nu se clintise.

— Trei rânduri de case mai sus, dincolo de viaduct, i-am repetat eu, deși eiam sigur că mă auzise și întâia oară.

Nu se clinti nici acum.

Stătea ca o stană de piatră, cu privirea ațintită asupra clădirilor acelora murdare, de cărămidă roșie. Știa ce erau. Firmele unora dintre ele se deslușeau bine și de aici, de dincoace de viaduct, HOTEL – *de la 75 de cenți la 1 dolar*. Dorothy citea firmele. Apucasem moneda de douăzeci și cinci de cenți între degetele mâinii pe care o țineam în buzunar. Nu prea știu la ce i-ar fi putut folosi. Mi-a fost însă rușine să i-o dau, nu era decât o biată monedă de douăzeci și cinci de cenți.

— Bine, șopti ea.

Părea pe punctul de a lua o hotărâre decisivă, că alege

între viață și moarte. Parc-ar fi vrut să zică: „Bine, mă duc”. De mulțumit pentru îndrumare nu mi-a mulțumit. Știa fără îndoială că numărul 67 era de partea asta a viaductului.

— Bine, șopti ea.

Apoi făcu la stânga și porni către clădirile acelea murdare, de cărămidă roșie. Purta pantofi scâlțiați, cu tocuri înalte, strâmbe. Totuși se străduia să se țină drept și călca țeapăn, cu gaimba încordată de teamă să nu-și sucească gleznele. O șovăire de o clipă ar fi fost de ajuns ca să-și scrântească piciorul.

N-a întors capul să se mai uite la mine. Purta o fustă de flanelă albastră, mototolită, de parc-ar fi dormit îmbrăcată câteva nopți în șir, poate chiar o săptămână. Pe fustă se vedeau, ici-colo, scame și urme de praf. Bluza de mătase albă era boțită și decolorată. În crețurile bluzei se așezase praful, iar, deasupra umerilor, cerculețele cu care era împodobită se desenau ca niște dungi orizontale de jeg. Pălăria era deformată și coflegită, de parc-ar fi umblat cu ea ceasuri întregi pe o ploaie torențială și după aceea ar fi lăsat-o la uscat înfiptă într-un cuier ascuțit, căci din calotă se ridica într-o parte o creastă țuguată.

N-am mai putut suporta. Tocmai ajunsese la primul colț, în drum spre clădirile acelea murdare, de cărămidă roșie. Am trecut strada și am luat-o pe alee, îndreptându-mă în pas alergător către Marietta Street.

Voiam s-ajung cât mai repede la garajul de pe Marietta Street. Un mecanic îmi dăduse să înțeleg că s-ar putea să găsesc o ocazie pentru Richmond, cu condiția să am răbdare, să stau și s-aștept cuminte la garaj până pică o mașină care să meargă într-acolo.

Când am ajuns, pe rampa de gresaj se afla un automobil. Mecanicul îmi făcu un semn, arătându-mi-l. Era un automobil mare, cu motor puternic. Evident că drumul cu o asemenea mașină avea să dureze mai puțin. L-am întrebat pe șofer dacă n-ar vrea să mă ducă până la Richmond. Șoferul se sfătui cu mecanicul. Vorbiră câțva

timp în birou, apoi, când ieși, șoferul îmi spuse că mă ia cu el, și puțin după aceea am plecat.

Am ajuns cu bine la Richmond și am început fără întârziere să-mi caut de lucru. Există la Richmond, în perimetrul cuprins între calea ferată aeriană¹

Capitoliu² și fluviu³, un cartier unde se află depozitele negustorilor cu ridicata. Cunoșteam locul, căci mai fusesem acolo.

Dar nu știu ce era cu mine. N-aveam răbdare să umblu după slujbă. Nu-mi găseam astâmpăr. Simțeam nevoia să schimb neîncetat locul. Nu mă puteam fixa nicăieri.

După câteva zile am nimerit la Baltimore⁴. M-am adresat unui birou de plasare, cerând să-mi găsească de lucru. Locuri aveau berechet, dar nu se grăbeau să angajeze. Te purtau cu vorba o săptămână, două, să vadă dacă stăruai. De la Baltimore marea majoritate a șomerilor își urmau peregrinările în căutare de lucru plecând mai departe, la Philadelphia⁵. Asta e obiceiul vara. Muncitorii migrează către miază-noapte. Apoi, cum începe să se răcească vremea, o iau îndărăt spre miazăzi, făcând un prim popas la Baltimore, pentru ca apoi, ajunși din urmă de vremea rea, să se mute în orașul următor, ajungând în cele din urmă la New Orleans⁶.

1 Cale ferată construită pe viaducte, la o înălțime suficientă pentru a nu împiedica circulația urbană ; se întrebuițează ca mijloc de transport în comun în anumite centre aglomerate.

2 Prin extensiune, după numele Capitolului din Washington, unde se întrunesc corpurile legiuitoare ale S.U.A., edificiile similare din capitalele statelor federale se numesc și ele capitoli.

3 E vorba de James River, îluviul pe care este așezat orașul Richmond.

4 Port la Oceanul Atlantic, în statul Maryland, din centrul S.U.A.

5 Capitala statului Pennsylvania, din nordul S.U.A.

6 În prezent, ca și în deceniul al 4-lea, când Caldwell a scris această nuvelă, numeroși șomeri pribegesc pe teritoriul Statelor Unite căutând de lucru (potrivit datelor oficiale, în martie 19%, în S.U.A. erau 5.705.000 de șomeri totali și

N-am prins însă rădăcini nici la Baltimore. Nu puteam sta locului. Luat de puhoi, am plecat mai departe, la Philadelphia. De obicei, după ce se opresc un timp la Philadelphia, muncitorii se duc să-și încerce norocul la Jersey¹. Eu însă nu i-am mai urmat. Am rămas la Philadelphia.

Într-o zi căscam gura pe Market Street², lângă primărie. Urmăream cum se înălța văzând cu ochii un nou zgârie-nori. Deodată, de cealaltă parte a străzii am zărit o femeie tână, care aducea cu fata întâlnită la Atlanta. Firește, nu era ea. Dar asemănarea era izbitoare.

N-a mai fost chip să alung din minte amintirea ei. Am rămas pironit locului toată după-amiaza, gândindu-mă la fata din Atlanta și frământându-mă ce să fac. Îmi dădeam seama că trebuie neapărat să mă întorc la Atlanta, s-o găsesc. O îndreptasem să se ducă pe Forsyth Street, dincolo de viaduct. Știa ce-i acolo, e drept, dar de nu m-aș fi amestecat, nu s-ar fi dus. Eu o îndrumasem într-acolo. S-ar fi convenit să-i spun că numărul 67 era peste drum! De știut, știa și ea unde se află numărul 67. Doar era în fața imobilului cu numărul 67, când am zărit-o întâia dată, cu nasul în ziar, cercetând „Mica publicitate”. Știa, se vede, că degeaba ar intra. I-ar fi spus să treacă a doua zi. Asta spuneau tuturor. Își închipuise, poate, c-aveam s-o ajut cu vreun ban? Drept să zic, nu știu ce s-o fi petrecut în capul ei. Sigur era însă un lucru: o ajunsese nevoia, așa cum mă ajunsese și pe mine. Era prea

1.300.000 de șomeriparțiali). Acestora li se alătură muncitorii sezonieri, carecolindă dintr-un loc într-altul după anotimpuri : primăvara cautăde lucru pe plantațiile din Sud, vara muncesc pe ogoarele semănate cu grâne ale statelor centrale, toamna culeg cartofi sauîndeplinesc munci necalificate în nord, pentru ca spre iarnă să se întoarcă în Sud, să recolteze bumbacul și trestia de zahăr.

1 Jersey City, oraș din statul New Jersey, din nordul S.U.A.

2 Market Street - una din arterele principale ale orașului Philadelphia.

mândră să cerșească pentru a-și cumpăra ceva de mâncare, dar nădăduise totuși c-am să-i dau ceva. E drept c-aveam douăzeci și cinci de cenți, dar după ce am îndreptat-o la hotelurile de dincolo de viaduct, mi-a fost rușine să-i dau. Umblase să găsească de lucru ca să-și astâmpere foamea și să-și asigure un culcuș. Știa însă că mai există o ieșire. Auzise despre Forsyth Street, despre cartierul deocheat de dincolo de viaduct. Îi spusese cineva. Pesemne o femeie întâlnită prin sălile de așteptare ale gărilor. Nu încape îndoială, îi spusese cineva, căci știa sigur totul.

Nu, n-am nicio vină. Nu, n-am trimis-o eu. În orice caz tot acolo ar fi ajuns... Așa mă gândesc câteodată, dar nu-i adevărat! Doar i-am spus s-o ia drept înainte și să treacă viaductul...

MOARTEA UNEI HAIMANALE

Toată ziua șezusem în lădoiul ăl mare, în care fusese transportat cândva un pian, și așteptasem să înceteze ploaia. Jos, la vreo douăzeci de picioare sub adăpostul nostru, Savannah" River¹

își târa apele gloduroase, cărând spre ocean trunchiuri de brad și uscături smulse de pe creste.

Deasupra, bolta podului de curând terminat, din dreptul lui Fifth Street², ne apăra de vremea rea.

Clădisem grămezi de cărămidă spartă, pe care

1 Fluviu navigabil din sudul S.U.A., care formează hotarul natural între statul Carolina de Sud și statul Georgia.

2 Una dintre arterele principale ale orașului Augusta, undese desfășoară acțiunea. Acest oraș, important centru industrialdin sudul S.U.A., este situat pe ambele maluri ale lui SavannahRiver. Cartierele de locuit (North Augusta) se află pe teritoriulCarolinei Sud, iar centrul comercial și fabricile (South Augusta) se află pe teritoriul Georgiei.

sprijinisem colțurile lădoiului ca să nu se ude podeaua, așa că apa ce șiroia de pe pod și de pe malul de lut roșu se prelingea pe sub noi în drum spre fluviul umflat.

Din când în când, Dave se ridica în patru labe și întorcea paiele. Erau paie jilave, cu miros greu, căci serviseră ca ambalaj pentru banane. Abia încăpeam amândoi în ladă, și paiele, dacă nu le așezam uniform, se strângeau, formând boțuri tari ca piatra, care ne împungeau în spate și în coaste.

Ceva mai sus, sub un morman de lăzi pentru articole de manufactură, se aciuisse o familie compusă din patru suflete. Din mulțimea lăzilor, așezate unele lângă altele și legate între ele prin deschizături laterale, asemănătoare cu ale cuștilor pentru câini, se înjghebaseră patru sau cinci încăperi. Stăpâna cocioabei avea două găini „Dominique”¹. Ținea găinile tot timpul, și ziua și noaptea, lângă ea și le mângâia, îndemnându-le să ouă. Se mai aflau sub pod, pe malul nostru, care făcea parte din Carolina de Sud, încă vreo zece-cinci-sprezece asemenea cocioabe amenajate în lăzi; când în vreuna din acestea se stingea, răpus de foame, vreun bătrân sau vreo bătrână cu fața galbenă ca ceara, cadavrele erau purtate jos, la marginea fluviului, și aruncate în undele gloduroase; când se năștea un copil, trecătorii se opreau și, rezemați de parapetul podului, peste care zvârleau coji de alune americane, ascultau urletele femeilor apucate de durerile facerii.

Pe înserat ploaia conteni. Norii, se vedea bine, n-aveau să se risipească până a doua zi, și era limpede că burnița va ține toată noaptea. Dave își pierduse răbdarea și nu mai suporta să stea în ladă, la strâmtoare.

— Hai, Mike, îmi zise. Hai să ieșim, și-om merge să mâncăm ceva...

Am urcat în urma lui taluzul, afundându-ne în noroiul roșu, și am ajuns sus, pe splaiul pietruit. Aici, trecând

1 Găini de rasă nord-americană, cu creste de culoare trandafirie, cu penele tărcateși cu picioarele galbene.

anume prin toate băltoacele întâlnite în cale, ne-am spălat de clisa roșie, lipicioasă, ce ni se prinsese de tălpi.

Știam că Dave are cincizeci de cenți în buzunar și eram decis să nu primesc să mă cinstească cu nimic. Avusese de lucru în ultimele două săptămâni, ici-colo, la balotat maculatură într-un beci, primind cincizeci de cenți pe zi. În ajun lucrase din nou în beciul acela, și nu cheltuise încă niciun cent.

După ce am trecut fluviul și-am ajuns pe malul ce ține de Georgia, am luat-o brusc la dreapta și am rupt-o la fugă în sus pe dig, căutând să scap de Dave. N-am făcut însă nici cincizeci de yarzi, și Dave m-a ajuns și m-a oprit, prinzându-mă de sweater. A scos mâna din buzunar și, deschizând palma, mi-a arătat moneda de cincizeci de cenți.

— Lasă, nu-mi purta de grijă, Dave, i-am zis, apucându-i mâna de la încheietură și forțându-l s-o vâre la loc în buzunar. Rabd până mâine. Mi-a promis cineva că mă angajează pentru o jumătate de zi, am să m-aleg deci cu un dolar sau cu cincizeci de cenți cel puțin. Du-te, Dave, și mănâncă și tu o dată ca lumea!

— Nu! exclamă Dave, scoțând brusc mâna din buzunar. Pe din două.

Și începu să mă târască în direcție opusă, către oraș. Apucând-o peste iarba ce acoperea taluzul, am luat-o de-a lungul cheiului, pe splai. Norii care atârnav jos, în fața noastră, reflectau o lumină portocalie, mohorâtă, iar zgomotele circulației ce pulsa pe arterele orașului se amestecau într-o larmă trepidantă, de parcă undeva o mulțime mî-nioasă se încăierase pe viață și pe moarte.

Călcând în băltoacele rămase pe pavaj în urma ploii și stropind în dreapta și în stânga, am pornit împreună spre oraș. La un moment dat, Dave se opri brusc, în mijlocul unei pânze întinse de apă, care încă nu apucase să se scurgă în gurile de canal.

— Ești tânăr, Mike, mi-a zis prinzându-mă de sweater și trăgându-mă așa cum obișnuiesc unii căței să tragă și să

smucească o pernă. Eu sânt bătrân, dar tu ești încă tânăr. Mai poți descoperi ieșirea, și când ăi afla care e, vino de-mi spune, și izbutim noi...

— Ce-ți veni, Dave? I-am întrebat. Ce vrei să spui?

Descriind cu brațul un arc ce îmbrățișa aproape întreg universul, îmi zise:

— Există undeva oameni care cunosc ieșirea, care știu ce-i de făcut când le ajunge cuțitul la os. Dacă izbutești să afli, vino și-mi spune, poate să izbândim.

— Asta, Dave, nu-i treabă s-o facem singuri, noi doi. Trebuie mai întâi să câștigăm mulți, foarte mulți oameni de partea noastră.

— De asta să n-ai grijă. Când or ști oamenii ce-au de făcut și cum, putem să ne ridicăm și să ne răfuim cu nemernicii și îmbuibății care nu ne mai dau slujbele înapoi!

— Poate n-o fi venit încă vremea, Dave, i-am zis.

— Auzi vorbă, n-a venit încă vremea! Cum adică, nu s-au împlinit doi ani de când n-am slujbă? Câtă vreme vrei să treacă? Acu-i vremea, până nu crăpăm de foame cu toții și până nu ne vine și nouă rândul să ne ducă cu picioarele înainte și să ne azvârle în cloaca asta de fluviu.

Pin' s-apuc a-i răspunde, s-a întors pe călcâie și a pornit-o înainte, în susul străzii. Am alergat și l-am ajuns. Treceam de-a dreptul prin băltoace, stropind în dreapta și în stânga, ocolindu-le doar pe cele ce păreau adânci.

Acum doi ani Dave avusese o slujbă bună la o fabrică de îngrășămintă din South Augusta. Dar, într-o bună zi, l-au concediat, și de atunci nu l-au mai luat înapoi. Șaptezeci de muncitori au fost aruncați în stradă o dată cu el în ziua aceea. Dave n-a vrut să-mi povestească niciodată ce li s-a întâmplat celorlalți, știu însă ce i s-a întâmplat lui. După ce a rămas dator chiria pe șase sau șapte luni, proprietarul i-a pus în vedere să se mute. Dave a refuzat. I-a răspuns că el, unul, nu se mută de acolo până nu recapătă slujba la fabrica de îngrășămintă din South Augusta. Și nu s-a mutat.

A mai stat Dave patru luni în casa aceea, dar, cu mult înainte de trecerea acestor patru luni, uşile şi ferestrele locuinţei au fost smulse din ţi-ţâni şi ridicate de proprietar. Când a venit iarna, ploile au bătut înăuntru şi umezeala a pătruns în casă ca într-o buturugă putredă. Viforele îngheţate ale lui ianuarie au năvălit apoi prin toate deschizăturile, şuiărând şi scrâşnind nebuneşte. Lemne sau cărbuni ca să facă foc în sobe nu erau. Dave, nevasta şi trei copii n-aveau decât două plăpumi şi o pătură. Doi dintre copii i-au murit puţin înainte de sfârşitul lunii ianuarie. În februarie i s-a prăpădit şi soţia. În martie s-a făcut la o biserică din cartier, după slujbă, o rugăciune anume pentru Dave şi copila lui, care împlinise unsprezece ani, dar, după cum mi-a povestit Dave, de pe urma ei nu s-a ales decât cu o pereche de pantaloni kaki cu două găuri în fund, mari cât o farfurie.

Dave nu ştia nici dacă fetiţa care supravieţuise atunci mai trăia, nici dacă se află în paza vreunei instituţii filantropice, ori dacă nu cumva murise într-un bordel. O văzuse ultima oară în dimineaţa aceea când *policeman*-ul a venit de-a luat-o, lăsându-l pe Dave înfăşurat cu pătura şi cu cele două plăpumi, într-un ungher al locuinţei fără ferestre.

Ajunsesem între timp la colţul cu Seventh Street. *Plaza*¹ era învăluită în ceaţă, iar clădirile hotelurilor şi edificiilor publice care-o flancau se înălţau cenuşii şi umede, ca nişte străvechi pietre de mormânt.

— Du-te de mănâncă, Dave, i-am spus încă o dată. Ne-ntâlnim aici după aia şi ne-ntoarcem împreună acolo, lângă fluviu, să ne adăpostim de frig.

— Nu mai fac niciun pas dacă nu vii cu mine!

— Zău că nu mi-e foame, Dave! Nu te mint. Nu mi-e foame.

— Atunci nu mănânc nici eu, repetă el.

Frigul se întetea mereu, şi noaptea devenea tot mai geroasă şi mai mohorâia. În rigolă, la picioarele noastre,

1 Piaţă publică (în limba spaniolă în original).

un fir de apă solzos se târa ca un șarpe uriaș, gata să înghețe. Se stârnisese un vânt tăios, care alunga palele de ceață peste fluviu și ne izbea în spate. Dar peste o clipă vântul s-a schimbat și a pornit să ne biciuiască în obraz.

— Hai, grăbește-te, Dave, l-am rugat. N-are niciun rost să stăm aici și să-nghetăm. Ne-ntâlnim peste o jumătate de oră.

Dave mă apucă de sweater și mă trase îndărăt. Turismele ce treceau vâjâind și autocamioanele cu huruiala lor asurzitoare făceau o larmă de nu ne puteam auzi unul pe altul dacă nu țipam.

Mă pregăteam să-i spun încă o dată să se ducă să mănânce, când, întorcându-mă către el, am zărit o limuzină neagră ivindu-se după colț în urma noastră. Se apropie cu viteză – cu peste patruzeci de mile pe oră – pe lângă bordura trotuarului, venind dinspre colț și luând virajul foarte strâns.

L-am apucat pe Dave pentru a-l trage la o parte, căci, fiind cu spatele, nu putea să vadă limuzina.

Și-a închipuit că iar încerc să-l conving să se ducă singur la restaurant – nu încape îndoială că așa s-a întâmplat – fiindcă s-a smucit și s-a dat îndărăt. Era prea târziu ca să-l trag din drum, și singurul lucru ce-mi rămânea de făcut era să strig cât se poate de tare ca să m-audă, în ciuda zgomotelor străzii. Pesemne că și de astă dată Dave și-a închipuit că încerc să-l conving să se ducă singur la restaurant, pentru că a dat să facă încă un pas înapoi. Când a dat să facă un al doilea pas înapoi, limuzina l-a izbit cu bara de protecție și cu aripa dreaptă din față și s-a rostogolit pe trotuar cum se rostogolesc popicele.

Bărbatul care conducea limuzina cea mare luase virajul prea strâns, și roțile mașinii trecuseră peste marginea trotuarului.

În căutătura lui Dave era acum ceva ciudat.

Bărbatul de la volan opri mașina și se îndreptă pe jos spre locul unde ne aflam. Între timp, începuseră să se

adune oameni de pretutindeni și eram încercuiți din toate părțile.

— Ești rănit? I-am întrebat, îngenunchind pe trotuar lângă dânsul.

Bărbatul de la volan își croise drum prin mulțime și, când am ridicat ochii, se afla proțăpit lângă picioarele lui Dave, privindu-ne încruntat de sus.

— Mike, zise Dave, întorcând fața spre mine, Mike, moneda de cincizeci e-n pantalon, în buzunarul din dreapta.

M-a apucat cu degetele de încheietura mâinii și mă strângea de parcă s-ar fi temut să nu cadă.

— Lasă cei cincizeci de cenți, Dave, I-am rugat. Spune-mi, ești rănit? Dacă ești, dau fuga s-aduc un doctor.

Dave deschise ochii, privind drept în sus la mine. După aceea umerii îi zvâcniră ușor și mă strânse mai tare de mână.

— N-are nici pe dracu! decretă proprietarul limuzinei, împingând cu coatele mulțimea ce se îmbulzea. N-are nici pe dracu, se preface!

Stătea lângă noi, țeapăn, și se uita de sus la Dave, fără să se aplece. Gura-i cu buze groase, umflate parcă, era întredeschisă. Când vorbea, buzele nu i se mișcau de loc; păreau niște tumori răsfrânte.

— Mike, îmi zise Dave, cred că n-am încotro, trebuie să pun cruce gândului de a-mi redobândi slujba. E prea târziu acum; n-o să mai am vreme...

Omul care sta în picioare lângă noi discuta cu câțiva inși din mulțime. Buzele lui scorțoase nu se mișcau când vorbea; arătau în acea clipă ca niște bucăți de cocă răsucită ca pentru cornuri.

— Se preface, repetă el. Își închipuie c-are să stoarcă ceva bani de la mine, dar se înșală, cunosc eu trucurile haimanalelor ăstora! N-are nici pe dracu! Nu-i rănit cum nu sânt nici eu!

Auzeam oamenii vorbind în jurul nostru. În spatele meu era un flăcău care vorbea destul de tare ca să-1 audă

toată lumea. Nu-1 vedeam la față, dar fiecare cuvânt al lui a ajuns desigur la urechile tuturor.

— E o haimana, nici vorbă! De-aia nu-1 duc dumnealor la spital. Ce le pasă dumnealor de-o haimana? Nici prin gând nu le trece să-1 transporte la spital, pentru că, cine știe, s-ar putea să le facă vreo pagubă. S-ar putea să se mânjească cu sânge afurisita aia de limuzină! Nu vor să păteze afurisita aia de tapițerie luxoasă cu sânge de haimana....

Am descheiat *sweater*-ul lui Dave și mi-am strecurat mâna sub cămașa lui, ca să-mi dau seama dacă nu cumva își fracturase umărul. Dave închisese ochii, dar degetele lui continuau să mă strângă de încheietură, ca niște gheare.

— Se prefacă, spuse proprietarul limuzinei. Haimanalele astea folosesc fel de fel de trucuri pentru a stoarce bani. N-are nici pe dracu! Nu-i rănit. Se prefacă.

Din mulțimea aflată în spatele nostru răsună din nou glasul flăcăului:

— De ce nu-1 duci la spital cu limuzina ta, mă buzatule?

Proprietarul mașinii își roti privirea asupra mulțimii, dar nu răspunse.

Când am scos mâna de sub cămașa lui Dave, degetele-mi erau mânjite cu sânge. Sângele nu curgea din regiunea umărului. Era din partea stingă a coșului pieptului, cu care se izbise de caldarâm când îl trântise și-1 călcase limuzina. Am băgat iar mâna sub cămașă, pipăindu-i coastele, ca să mă încredințez dacă sânt rupte. În stânga, pieptul lui Dave era moale și umed și-i simțeam bătăile inimii de parc-aș fi ținut-o în palmă.

— Îl ducem la spital? l-am întrebat pe proprietarul limuzinei, care continua să ne privească de sus. E rănit.

— Uite-așa se prefac haimanalele astea, zise proprietarul limuzinei, cercetând pe rând fețele oamenilor adunați în jur. N-are nici pe dracu! Nu-i rănit. Dacă ar fi rănit, ar urla. Nu l-a auzit nimeni urlând sau gemând, nu-i

aşa? Nu aşteaptă altceva decât să-i azvârl o hârtie de zece sau de douăzeci de dolari, de-aia zace pe trotuar. Dacă i-aş arunca nişte bani şi m-aş urca în maşină să plec, ar sări în picioare şi într-o clipită ar zbughi-o după colţ! Cunosoc eu haimanalele astea, nu umblă decât după bani! Ăsta se preface, la fel ca toţi cei de teapa lui. E tot aşa de zdravăn ca şi mine!

Am dat să mă ridic şi să-1 iau în braţe pe Dave. Puteam să-1 ducem la spital şi pe braţe, dacă domnul refuza să-1 transporte cu limuzina.

Căutând să convingă mulţimea că Dave nu urmărea altceva decât să stoarcă bani de la dânsul, proprietarul automobilului perora în faţa mulţimii adunate:

— Se preface! răcni el, deschizând buzele acelea lipsite de viaţă. Haimanalele astea şi-au băgat în cap că pot să stoarcă bani aruncându-se în faţa unui automobil şi apoi văitându-se c-au fost răniţi. Să le fie de învăţătură; poate c-au să se lase de trucul ăsta! Eu, unul, îi cunosoc, ştiu când se prefac...

Dave deschise ochii şi mă privi.

— Stai niţel, Mike... îmi zise. Lasă-mă jos. Vreau să-ţi spun un cuvânt.

L-am lăsat jos pe trotuar cu mare băgare de seamă. Zăcea întins pe spate şi mă privea, continuând să mă țină mai departe strâns de încheietura mâinii.

— Mike, mi-a zis, vreau doar să mă conving că ştii unde-i piesa de cincizeci. E-n pantaloni, în buzunarul din dreapta.

Tocmai voiam să-i spun să lase în pace cei cincizeci de cenţi şi să nu le mai poarte grija, când brusc am simţit la încheietură că strânsoarea degetelor lui slăbeşte şi am văzut că privirea i s-a împăienjenit.

Cât am stat în genunchi cu Dave în braţe, m-am frământat să gădesc ceva să-i spun, cit mai era vreme.

Pin' să gădesc ce să-i spun, proprietarul limuzinei, făcându-şi loc cu coatele, se apropie puţin şi ne privi de sus.

— Se preface, repeta el. Se preface, haimanaua asta păcătoasă!

Apoi își croi drum prin mulțime și se îndreptă spre limuzină. Când ajunsese în dreptul ei, se-ntoarse și strigă peste capetele oamenilor:

— N-are nici pe dracu! Pe mine, unul, nu mă păcălește! Cunosc eu haimanalele astea păcatoase! Nu umblă decât să scoată bani de la oameni, și după ce înhață banii, gata, se-nzdrăvenesc! Se preface, păcătosul!

— Nici vorbă că-i o haimana, întări flăcăul din spatele meu, cu glas limpede ca de clopot. S-ar putea, ferească Dumnezeu, să-ți mânjească afurisita aia de tapițerie de lux cu sânge de haimana!

În clipa aceea își făcu apariția un policeman, care, atras de învâlmășeală, venea în goana mare. Risipi mulțimea adunată și, atingându-mă ușor cu bastonul de cauciuc, mă întrebă ce se întâmplase. Pin' s-apuc să-i spun cum și ce fel, mă bătui din nou cu bastonul pe spate.

— Mă, băiete, mă, de ce naiba ați blocat circulația?

I-am spus că Dave era mort.

Se aplecă, și abia atunci îl văzu pe Dave.

— Asta-i altă mâncare de pește, spuse el.

Făcu stânga-mprejur și dădu fuga la o cabină telefonică, de unde chemă Spitalul Municipal, ce-rând să se trimită o ambulanță. Până să se-ntoarcă policeman-\il} domnul cu limuzina se făcuse nevăzut.

— De ce nu l-ați dus la spital cu mașina care]-a călcat? Întreba acum pohceraan-ul, rotindu-și bastonul în aer și urmărind din ochi o femeie care se oprise ceva mai încolo, în dreptul unei vitrine.

— Ce dracu, n-ai văzut că-i o haimana? interveni flăcăul din spatele meu. N-am vrut să murdărim afurisita aia de tapițerie de lux cu sânge da haimana...

Policeman-ul își opri bastonul în aer și se uită lung la flăcăul acela și la mine. Apoi făcu un pas înainte.

— Hai, luați-o din loc, haimanalelor! zise el, împingându-ne cu bastonul. Luați-o din loc, că, de nu, vă

bag la zdup pe amândoi!

M-am întors lângă Dave și m-am înclinat peste cadavrul lui. *Policeman*-ul se repezi la mine, amenințând cu bastonul și înjurând.

Deodată toate luminile de pe stradă s-au stins, și pe urmă, când am deschis ochii, mi-am dat seama că flăcăul care rămăsese cu mine mă târa la vale, spre docuri. Când am trecut prin dreptul unui felinar, i-am aruncat o privire plină de recunoștință. Nici eu și nici el n-am rostit vreun cuvânt.

CUPRINS

Prefață.....

Pantalonii de catifea.....

Hoț de cai.....

Cum a cucerit-o pe Susie Brown....

Soț și soție.....

Flori de câmp.....

Bătrânica lui Joe Craddock.....

Un cuțit, să tai mălaiul.....

În genunchi, cu fața spre soare....

Statul împotriva lui Abe Lathan, negru.

Sfârșitul lui Christy Tucker.....

candy-man Beechum.....

Fetița.....

După-amiază de sâmbătă.....

Alesul cnoriei.....

Doctorul ambulant.

O seară la Nuevo Leon.....

Toamna dintâi.....

Dorothy.....

Moartea unei haimanale.....

Responsabil de carte: S. Hirsch

Tehnoredactor: S. Malcaș

Corector: A. Aldca

Dat la cules 03.03.61.

Bun de tipar 09.05.61.

Tiraj 20.145 ex. Hirtie semivelină mată de 65 gr. Im-.
Format 700X920/32. Coli ed. 8,74. Coli de ti.ar 7,5, Ediția
I. Comanda 4173/217. A. Nr. 0119. Pentru bibliotecile mici
indicele de clasificare 82—32=R.

Tiparul executat sub com. Nr. 10388 la Combinatul
Poligrafic Casa Scânteii „I. V. STALIN”, București – R.P.R.